

แนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจาก
ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ

ประเสริฐ ศรีทอง

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

ชื่อเรื่อง

แนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจาก
ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ

โดย

ประเสริฐ ศรีทอง

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.วิรัชศักดิ์ ปรกติ)

วันที่ ๑๗ เดือน พค. พ.ศ. ๒๕๕๕

กรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล สักดิ์กะทัศน์)

วันที่ 19 เดือน พ.ค. พ.ศ. ๕๕

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ รังควัต)

วันที่ 18 เดือน พค. พ.ศ. ๕๕

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

(อาจารย์ ดร.วิรัชศักดิ์ ปรกติ)

วันที่ 2๓ เดือน พค. พ.ศ. ๒๕๕๕

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร ขสราข)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

วันที่ 19 เดือน ต.ค. พ.ศ. ๒๕๕๕

ชื่อเรื่อง	แนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับ การฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ
ชื่อผู้เขียน	จำสืบเอกประเสริฐ ศรีทอง
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.วีรศักดิ์ ปรกติ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อหลักสูตรการฝึกอบรม และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกร จำนวน 219 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย ผลการวิจัยมีดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 56-60 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 53.99 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษาภาคบังคับปีที่ 4-7 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน มีรายได้จากการปลูกพืชเฉลี่ย 31,231.67 บาท/ปี จากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 45,661.26 บาท/ปี จากนอกภาคเกษตรกรรมเฉลี่ย 18,120.98 บาท/ปี มีแรงงานที่ใช้ในการเกษตรเฉลี่ย 4.22 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 2.36 ไร่ และมีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 27.11 ปี โดยเกษตรกรประกอบอาชีพทางการเกษตรหลายประเภท เช่น ทำไร่ ปลูกผัก ทำสวนผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ ดัดยส่วนใหญ่ใช้เงินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และเป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชน ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เฉลี่ย 1.25 ครั้งต่อปี ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ว่าเป็นการพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท และส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรมากที่สุด

แนวความคิดต่อหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาคเหนือ พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.90$) กับความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{X} = 4.38$) กับความเหมาะสมด้านเนื้อหาหลักสูตร เห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.74$) กับความเหมาะสมด้าน

ผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.83$) กับความเหมาะสมด้านความทันสมัย/เศรษฐกิจ และเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.65$) กับความเหมาะสมด้านมาตรฐานของหลักสูตร

ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ปัจจัยด้านสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม จึงสรุปได้ว่าปัจจัยเหล่านี้ไม่มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ

Title	Farmers' Concept of Training Program of the Northern Region Learning Center on the Philosophy of Sufficiency Economy
Author	Sergeant Major 1 st class Prasert Srithong
Degree of	Master of Science in Agricultural Extension
Advisory Committee Chairperson	Dr. Weerasak Prokati

ABSTRACT

The objectives of this study were to explore: 1) opinions of farmers towards the training program of the Northern Learning Center on the Philosophy of Sufficiency Economy; and 2) factors effecting the development of the training program. Data were collected from a sample of 219 farmers by questionnaires and analyzed by using the Statistical Package program.

Results of the study revealed that most of the respondents were male, aged 56-60 years old, married, and had 3-4 family members. The respondents had an income earned from crop plant growing for 31,231.67 baht per year and from livestock rearing for 45,661.26 baht per year on average. Besides, they had an income earned from non-agricultural sector for 18,120.98 baht per year on average. As a whole, they had an average income of 83,608.40 baht per year. The respondents had workforce for 4.22 persons and had farming area for 2.36 rai on average. They had farming experience for 27.11 years on average. They grew rice, lettuce, lychee/longan, and jasmine (agronomy, vegetable, pomology, and ornamental plant, respectively). For aquaculture, they did fish culture most. It was found that the respondents used the credit service of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives most.

With regards to the respondents' opinions, it was found that, as a whole, they agreed to the appropriateness of the training program ($\bar{x} = 3.90$). They had a very high level of agreement to the appropriateness of the training content ($\bar{x} = 4.38$). They had a high level of agreement to the concerned personnel on the training program ($\bar{x} = 3.74$). They had a high level of an agreement to the appropriateness of the up-to-date and economic aspects ($\bar{x} = 3.83$) and standard of the training program ($\bar{x} = 3.65$). It was found that there was no relationship between the respondents, socio - economic characteristics and opinions towards the training program

However, Knowledge on sufficiency and the New theory had no relationship with opinions towards the training program. It could be concluded that these factors did not have an effect on the development of the training program provided by the Northern Learning Center on the Philosophy of sufficiency economy.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงลงโดยได้รับความกรุณาคำแนะนำและความช่วยเหลือเป็นอย่างดี
 ยิงจาก รองศาสตราจารย์ นครเศ รังควัด ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้
 คำปรึกษา แนะนำความรู้ และแนวคิดหลักการต่าง ๆ อันเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญในการทำ
 วิทยานิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จโดยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึง
 ขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ นครเศ รังควัด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล
 ศักดิ์กะทัศน์ และ อาจารย์ ดร.วีรศักดิ์ ปรกติ ที่ท่านได้ให้คำแนะนำและกรุณาเป็นกรรมการสอบ
 วิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตร คณะผลิต
 กรรมการเกษตรทุกท่านที่ได้ให้ความรู้สั่งสอนอบรมจนก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อ
 การศึกษาร้านี้ ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบแนะนำ
 แก้ไขปรับปรุงเครื่องมือในการศึกษาให้ถูกต้องอย่างสมบูรณ์

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมสถาบันทั้งภาคปกติและภาคพิเศษทุกท่านที่เป็นกำลังใจคอยช่วยเหลือ
 แนะนำและให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ จนทำให้การศึกษาลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้ให้กำเนิดเลี้ยงดูจนเติบโต ซึ่งเป็นผู้ให้กำลังใจและ
 สนับสนุนการศึกษาดำเนินตลอดมา รวมถึงครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมาจนสำเร็จ
 การศึกษาตามที่หวังไว้

คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบความดีงามทั้งปวงเป็นเครื่อง
 บูชาพระคุณบิดา มารดา คณาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ประเสริฐ ศรีทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(14)
สารบัญตารางผนวก	(15)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการของวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวความคิด	7
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้	9
การฝึกอบรมหลักสูตร	12
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร	16
เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่เพื่อการพึ่งตนเอง	25
บทบาทการร่วมพัฒนาประเทศของกองทัพบก	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
ภาคสรุป	36
กรอบแนวคิดในการวิจัย	37
สมมติฐานการวิจัย	40
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	41
สถานที่ดำเนินการวิจัย	41
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	41

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	43
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	44
การทดสอบเครื่องมือ	44
การวิเคราะห์ข้อมูล	46
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	49
ลักษณะต่างๆ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมการฝึกอบรม	49
ลักษณะส่วนบุคคล	49
ลักษณะทางเศรษฐกิจ	52
ลักษณะทางสังคม	92
ปัจจัยเสริม	95
ความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียง ภาคเหนือ	100
ทดสอบสมมติฐาน	112
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	117
สรุปผลการวิจัย	117
ลักษณะต่างๆ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมการฝึกอบรม	117
ลักษณะส่วนบุคคล	117
ลักษณะทางเศรษฐกิจ	117
ลักษณะทางสังคม	120
ปัจจัยเสริม	120
ความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	121
อภิปรายผล	123
ข้อเสนอแนะ	126
ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย	126
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	129
บรรณานุกรม	130
ภาคผนวก	135
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	136

(10)

หน้า

ภาคผนวก ข โครงการฝึกอบรมเผยแพร่เศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ

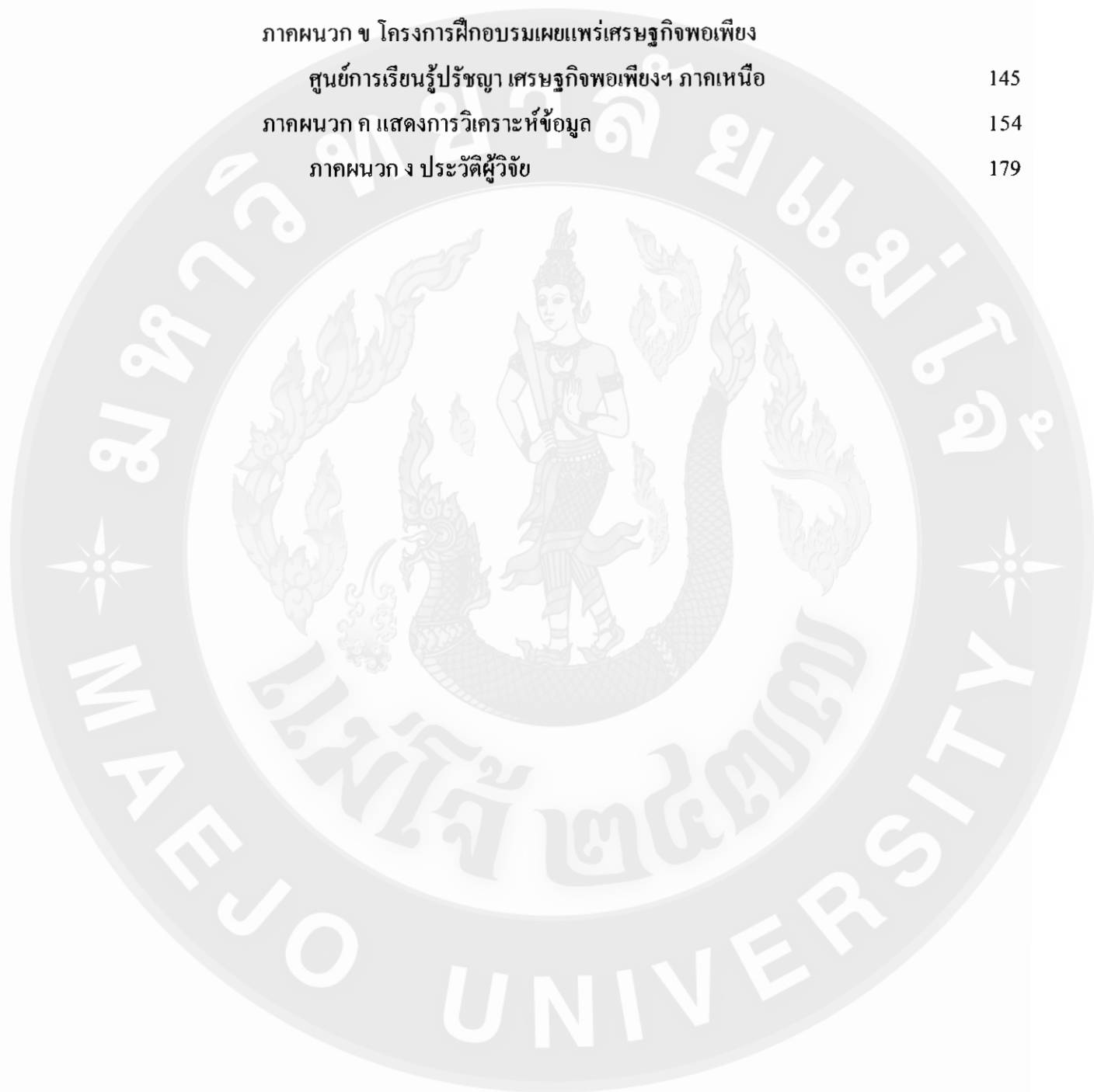
145

ภาคผนวก ค แสดงการวิเคราะห์ข้อมูล

154

ภาคผนวก ง ประวัติผู้วิจัย

179

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนเกษตรกรที่เข้าฝึกอบรมและขนาดตัวอย่างเกษตรกร ที่เข้ารับการฝึกอบรม ในแต่ละเดือนที่จะทำการสุ่มตัวอย่าง	43
2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล	51
3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการปลูกลำไย	53
4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการปลูกลิ้นจี่	55
5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการปลูกข้าว	57
6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการปลูกผัก	59
7 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการปลูกไม้ดอก	61
8 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการปลูกพืช	62
9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงไก่	64
10 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงเป็ด	65
11 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงโค	67
12 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงกระบือ	69
13 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงสุกร	72
14 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลการเลี้ยงปลา	73
15 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงกบ	75
16 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงสัตว์	77
17 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการรับจ้าง	78
18 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการค้าขาย	80
19 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกจากนอกภาคเกษตรกรรม	82
20 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรวมรายได้ทั้งภาคเกษตรกรรมและ นอกภาคเกษตรกรรม	83
21 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแรงงานที่ใช้ในการเกษตร	85
22 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามขนาดของพื้นที่ในการทำเกษตร และลักษณะของการถือครองที่ดิน	87

23	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์ในการทำการเกษตร	88
24	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามกิจกรรมการเกษตร	89
25	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแหล่งสินเชื่อ	92
26	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการเป็นสมาชิกของสถาบันหรือ องค์กรชุมชน	93
27	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร	94
28	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์ในการฝึกอบรม เกี่ยวกับการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา	95
29	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่	97
30	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	99
31	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการ ฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม	104
32	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการ ฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเนื้อหาของหลักสูตร	105
33	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการ ฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร	108
34	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการ ฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความทันสมัยของหลักสูตร	109
35	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการ ฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านมาตรฐานของหลักสูตร	110
36	ค่าความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม	113

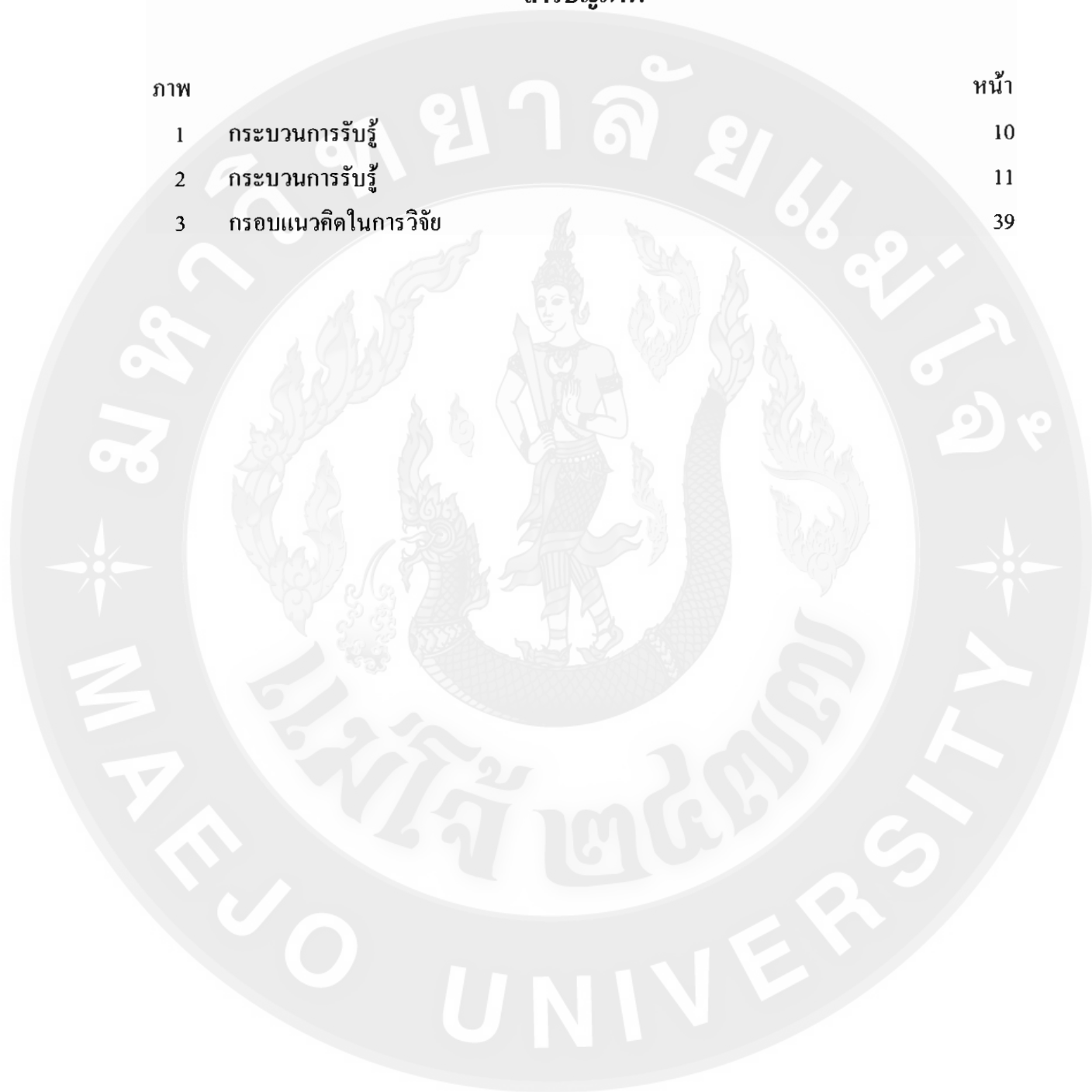
37	ค่าความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและความรู้เศรษฐกิจพอเพียง กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	114
38	ค่าความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยด้านสังคมและความรู้เศรษฐกิจพอเพียง กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	115
39	ค่าความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยด้านสังคมและความรู้เศรษฐกิจพอเพียง กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	116

สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

1	กระบวนการรับรู้	10
2	กระบวนการรับรู้	11
3	กรอบแนวคิดในการวิจัย	39

สารบัญตารางผนวก

ตารางผนวก		หน้า
1	แผนการดำเนินงานการฝึกอบรม ปี พ.ศ. 2551	148
2	โครงสร้างของหลักสูตรการฝึกอบรม	150
3	ตารางกำหนดการฝึกอบรม	152
4	ค่าความยาก-ง่าย และค่าอำนาจการจำแนกของแผนทดสอบ	155
5	ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเป็นรายข้อ Item-Total Statistics	156

บทที่ 1

บทนำ

ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ และศูนย์สาธิตและส่งเสริมศิลปาชีพ ภาคเหนือ ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้แห่งแรกในจำนวนทั้งสิ้น 4 ศูนย์ 4 ภาค ที่ได้จัดตั้งขึ้นตามแนวความคิดริเริ่มของคู่สมรสคณะรัฐมนตรี สมัย เมื่อปี พ.ศ. 2545 ในพื้นที่ของหน่วย กองการสัตว์และเกษตรกรรมที่ 3 กรมการสัตว์ทหารบก ตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเทิดพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถฯ ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา และได้จัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าว เป็นแหล่งเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริและงานด้านศิลปาชีพตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ อันเกิดจากการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา และเยาวชน ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติการและสถานการณ์จริงเพื่อให้สามารถนำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน

ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ได้เปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2547 เมื่อเปิดดำเนินการเรียบร้อยแล้ว ได้มอบศูนย์การเรียนรู้ให้กับกองทัพบก โดยมีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้รับมอบและใช้กำลังพลของกองทัพบกเข้าดำเนินการ โดยมีมณฑลทหารบกที่ 33 เป็นหน่วยรับผิดชอบโครงการศูนย์การเรียนรู้ภาคเหนือ แต่เนื่องจากการดำเนินงานได้ประสบกับปัญหาข้อขัดข้องในการบริหารงานในที่สุดเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ได้เปลี่ยนแปลงหน่วยงานรับผิดชอบโครงการฯ จากมณฑลทหารบกที่ 33 เป็นกรมการสัตว์ทหารบก

การดำเนินการฝึกอบรมเพื่อขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริฯ ไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ อาทิ กำลังพลในหน่วยทหารและประชาชนในชุมชนทั่วไป เป็นภารกิจที่สำคัญภารกิจหนึ่ง ที่สามารถสนองนโยบายของกองทัพบก ด้านกิจการพลเรือนในเรื่อง “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ได้เป็นอย่างดีแต่การดำเนินการฝึกอบรมที่ผ่านมา มักประสบปัญหาเกี่ยวกับการแปลงแนวพระราชดำริฯ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ หรือจากนามธรรมสู่รูปธรรมยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเตรียมการและการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อใช้ในการอบรม

กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ขาดความเหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย จึงส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างแท้จริง

สำหรับปีงบประมาณ 2551 ถึงปีงบประมาณ 2555 ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือได้รับอนุมัติจากกรมการสัตว์ทหารบก ให้ดำเนินการจัดทำโครงการฝึกอบรมระยะสั้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเกษตรกรเพื่อสร้างเครือข่ายเพื่อให้ประชาชนคนในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียงเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรต่อไปในอนาคต

ปัญหาการวิจัย

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ ที่พระองค์ทรงพระราชทานแก่ราษฎรในวโรกาสต่าง ๆ นั้น เป็นปรัชญาที่ชี้นำแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ในการดำเนินชีวิตมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี เพื่อให้พสกนิกรของพระองค์มีความเป็นอยู่ที่ “พอเพียง พอประมาณ” แก่ฐานะของตนเอง โดยเน้นให้เดินทางสายกลางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นการสนองต่อพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ศูนย์การเรียนรู้ภาคเหนือจึงจัดการฝึกอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชน อาทิเช่น นักเรียน นักศึกษา เกษตรกร ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ

ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวมีการนำมาใช้ฝึกอบรมมาเป็นเวลานาน (ตั้งแต่ปี 2546 – ปัจจุบัน) แต่ในปัจจุบันการเกษตรตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีไปมาก ทำให้เนื้อหาของการฝึกอบรมไม่ทันสมัย และมักประสบปัญหาเกี่ยวกับการแปลงแนวพระราชดำรัสฯ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติหรือจากนามธรรมสู่รูปธรรมยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเตรียมการและการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อใช้ในการอบรมกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ขาดความเหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายจึงส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างแท้จริง

เพื่อศึกษาวิจัยในการปรับปรุงหลักสูตรให้เกิดการทันสมัยและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป จึงต้องการทราบว่าลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม มีผลต่อความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาถึงเรื่อง แนวความคิดของเกษตรกร ต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะด้านเศรษฐกิจ ลักษณะการถือครองที่ดิน ลักษณะด้านสังคม และปัจจัยเสริมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาแนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรที่เข้ารับการฝึกอบรม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อแนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้รับจากการศึกษา แนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือคาดว่าจะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือโดยตรง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องของหลักสูตร
2. เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรม ได้รับการฝึกอบรมที่ตรงเป้าหมาย
3. ผู้ที่สนใจสามารถใช้ผลวิจัยนี้ เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาและการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะ แนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ
2. ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้รวบรวมโดยใช้การสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. การวิจัยในครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะในช่วงเวลา ตั้งแต่ เดือน มกราคม ถึงเดือน กันยายน 2553 เท่านั้น

4. การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ เท่านั้น ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.1 องค์ประกอบของหลักสูตร

4.2 เนื้อหาสาระทางวิชาการ

4.3 คุณสมบัติของวิทยากร

4.4 การรับรู้หลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.5 การรับรู้ในหลักสูตรที่เข้ารับการอบรม

5. ผู้ให้ข้อมูล คือ เกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตภาคเหนือ 219 คน

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคลทางด้านกายภาพของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส

ระดับการศึกษา หมายถึง จำนวนชั้นปีที่ผู้ให้ข้อมูลได้รับการศึกษาเล่าเรียนในสถานศึกษาทั้งของรัฐและของเอกชน

ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคลทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ รายได้ต่อปี ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

รายได้ หมายถึง รายที่เป็นจำนวนเงินทั้งหมดของครอบครัวผู้ให้ข้อมูล ในรอบปีที่ผ่านมา (2552) มีหน่วยเป็นบาท

ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร หมายถึง จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล นับเป็นจำนวนไร่ (ถ้าเกิน 2 งานคิดเป็น 1 ไร่)

ลักษณะพื้นฐานทางสังคม หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคลทางด้านสังคมของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ การเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน

การเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน หมายถึง การที่ผู้ให้ข้อมูลได้เป็นสมาชิกขององค์กรชุมชน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรระดับท้องถิ่นในภาคเหนือ

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการฝึกอบรมให้สอดคล้องเหมาะสมตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างยั่งยืน

หลักสูตรการฝึกอบรม หมายถึง หลักสูตรการฝึกอบรมเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ หมายถึง เกษตรที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยสมัครผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ และมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ตามบัญชีรายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ประจำปี 2553

แนวความคิด หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกมาในรูปความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม มีความแตกต่างของปัจเจกบุคคลในแต่ละกลุ่ม คือ มีความคิดเห็นต่อแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงออกต่อข้อความในแบบสัมภาษณ์

การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง จำนวนครั้งที่เกษตรกรเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ เพื่อนบ้าน เอกสารสิ่งพิมพ์ทางการเกษตรและแหล่งอื่น ๆ

เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง หลักการในการจัดการทรัพยากรระดับไร่นาคือที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการดำเนินการทฤษฎีใหม่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชดำริไว้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบละคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำต่างๆ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่พอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรมเป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบการงาน ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม คือ การยึดถือ

คุณธรรมต่างๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและ
การแบ่งปัน ฯลฯ ตลอดเวลาที่ประยูกต์ใช้ปรัชญา

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาเรื่อง แนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวความคิด
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้
3. การฝึกอบรมหลักสูตร
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
5. เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่เพื่อการพึ่งตนเอง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวความคิด

แนวความคิดเป็นเรื่องของส่วนบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีขอบเขตตามประสบการณ์ของบุคคลต่อสิ่งนั้นๆ ซึ่งมีข้อแตกต่างคล้ายคลึงหรือความหลากหลายของแต่ละบุคคล ทำให้เกิดความขัดแย้ง เห็นด้วย คล้อยตาม ซึ่งเป็นพฤติกรรมของสังคม ด้วยเหตุนี้ นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา หลายท่านได้กำหนดความหมายของคำว่า “แนวความคิด” ไว้หลายทฤษฎี ดังนี้

กันยา สุวรรณแสง (2532: 107) กล่าวว่า ความคิดเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง เป็นการใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาในรูปความเห็น ส่วนชานาญ ถาวรดี (ม.ป.ป.: 24) ได้กล่าวว่าคนเราข้อมีคิดอะไรแตกต่างกันออกไปได้มากมาย แทบจะคนหนึ่งก็ความคิดหนึ่งก็ว่าได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าแนวคิดต่างๆ เหล่านี้จะเอามาเข้าตารางแบ่งหมวดหมู่ไม่ได้ นั่นก็คือถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างของปัจเจกบุคคลในแต่ละกลุ่มอันเป็นแบบฉบับของความคิดก็ตาม แต่ถ้าหากว่าได้จัดเข้าในกลุ่มเดียวกันก็เชื่อว่า วิธีการคิดที่จะทำอะไรจะมีส่วนเหมือนกันทั้งหมด

คามพจนานุกรมอังกฤษ-ไทย วิทย์ เทียงบุญธรรม (2529: 703) ระบุว่า “ทฤษฎี” มีความหมายเป็นภาษาอังกฤษ คือ “opinion” หรือ “view” ดังนั้นทั้งคำว่า

“ทรรศนะ” หรือ “view” หรือ “opinion” จึงสามารถใช้ได้ในความหมายอันเดียวกัน คือ หมายถึง “ความคิดเห็น”

กาญจนา คำสุวรรณ และนิตยา เสาวมณี (2524: 225) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการตอบสนองต่อประเด็นหรือเรื่องราว เป็นสิ่งเร้าที่แสดงออกมาได้อย่างเปิดเผย หรือตอบสนองได้อย่างตรงๆ ส่วน สุโท เจริญสุข (ม.ป.ป.: 81) ให้ความหมายความคิดเห็นว่าเป็นความรู้สึกเฉพาะเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2529: 92) กล่าวว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งวิจรรณญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามข้อเท็จจริง ทวี เสราญ (2520: 5) ให้ความเห็นว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความจริง เป็นทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งอาจจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อสิ่งนั้นก็ได้

ระจิตลักษณ์ แสงอุไร (2530: 204) ให้ความหมายว่า ความคิดเห็นเป็นการประเมินคนหรือวัตถุหรือแนวความคิดออกมาทางวาจา ซึ่งอาจเป็นทางบวก หรือทางลบ หรือเฉยๆ ก็ได้ ในขณะที่ ทรงจิต พูลตาก (2548: 89) กล่าวว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลในอันที่จะตัดสินใจพิจารณาจากการประเมินค่าสถานการณ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ หรือทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และความคิดเห็นย่อมได้รับอิทธิพลมาจากทัศนคติ ซึ่งในทางเดียวกัน Maier (1995 อ้างใน เชนิสาน นพรัตน์, 2528: 10) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของทัศนคติส่วนหนึ่ง และเป็นการแปลความหมายของบุคคลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นในเรื่องนั้นๆ ส่วน นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2531: 132) กล่าวว่าความคิดเห็นมักใช้ควบคู่ไปกับคำนิยมและความเชื่อ ส่วนใหญ่มักจะใช้กับเรื่องที่คนหมู่มากมีความเชื่อหรือทัศนคติอย่างไร เช่น ความคิดเห็นของคนไทยที่มีต่อรัฐบาลหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ (2524: 85) ได้กล่าวว่าความคิดเห็นคือการแสดงออกทางเจตคติ เพราะเจตคติมีความเกี่ยวข้องกับความนึกคิด ซึ่งเป็นลักษณะความรู้สึกของจิต หรือสิ่งกระตุ้นให้ความคิดของบุคคลเอนเอียงไปทางใดทางหนึ่งได้ และแสดงออกมาในรูปของความคิดเห็นหรือพฤติกรรมอย่างอื่น สำหรับองค์ประกอบของความคิดเห็นนั้น สุรางค์ จันทรเฒ (2531: 30) ระบุว่า เป็นการรวมเอาสิ่งต่างๆ หลากๆ อย่างเข้าด้วยกัน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจคือประสบการณ์ต่อวัตถุ ประสบการณ์ ทำให้เกิดความรู้ ความคิดเห็น หรือความเชื่อ ความรู้สึกทางอารมณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากความรู้ความเข้าใจพฤติกรรมหรือแนวโน้มในการแสดงออก เป็นความพร้อมของบุคคลที่จะแสดงออกตามความรู้ ความเข้าใจ จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล ไม่มีผลผูกพัน ว่าผิดหรือถูก เห็นด้วยหรือไม่

เห็นด้วย พอใจหรือไม่พอใจ ซึ่งบุคคลจะแสดงออกมาด้วยคำพูด การเขียนหรือพฤติกรรม และความคิดเห็นที่แสดงออกมานั้นย่อมแตกต่างกัน

จากทรรศนะดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า “ความคิดเห็น” หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกมาในรูปความเห็น มีความแตกต่างของปัจเจกบุคคลในแต่ละกลุ่ม อาจเป็นทางบวกหรือทางลบหรือเฉยๆ ก็ได้มักใช้ควบคู่ไปกับค่านิยมและความเชื่อ อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามข้อเท็จจริงและอาจจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อสิ่งนั้นก็ได้อีก

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้

การรับรู้เป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นแรก ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ เพราะการรับรู้ทำให้บุคคลพัฒนาทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมซึ่งจะทำให้เราทราบทิศทางพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกโดยเปิดเผยได้

มาลี สนิทเกษตรริน (2519: 15) ได้ให้ความหมายการรับรู้ คือ กระบวนการที่เกิดขึ้นภายใต้ตัวบุคคลแต่ละคนและรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว โดยการสัมผัส การเห็น การได้ยิน การรู้สึก การลิ้มรส การได้กลิ่น เป็นต้น โดยวิธีการที่สิ่งเร้า จะถูกส่งไปที่สมอง สมองก็จะเลือกสิ่งที่จะรับรู้ และจัดหมวดหมู่ของสิ่งที่รับรู้ แล้วแปลความหมายออกมา

สมัย จิตหมวด (2521: 12) ได้ให้ความหมายการรับรู้ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดจากอาการสัมผัส โดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง รวมกันแล้วเกิดการแปลความหมายของการสัมผัสนั้น ๆ โดยใช้ประสบการณ์เดิม ทำให้เกิดการรับรู้ขึ้น

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2528: 20) กล่าวว่า การรับรู้ คือ การแปลกระบวนการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มากกระทบกับประสาทสัมผัสต่าง ๆ ของเรา และการแปลความหมายอย่างไร นั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีตของเรา และสภาพจิตใจในปัจจุบันเป็นการสร้างความหมายเกี่ยวกับโลกภายนอกให้กับเราเอง

ลออ หุตางกูร (2528: 19) ได้กล่าวว่า การรับรู้เป็นการแปลความหมายสิ่งกระตุ้นมีผลทำให้เรามีปฏิกิริยาตอบสนองและการตอบสนองนั้น คือ พฤติกรรมของบุคคล บุคคลจะมีพฤติกรรมไปตามที่ได้รับการรับรู้ พฤติกรรมจึงเป็นภาคปฏิบัติของการรับรู้ พฤติกรรมจะถูกสั่งการและควบคุมโดยการรับรู้

จากความหมายการรับรู้ที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า การรับรู้คือการแปลความหรือให้ความหมายกับสิ่งที่บุคคลได้รับโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เมื่อเกิดการรับรู้ในตัวบุคคล

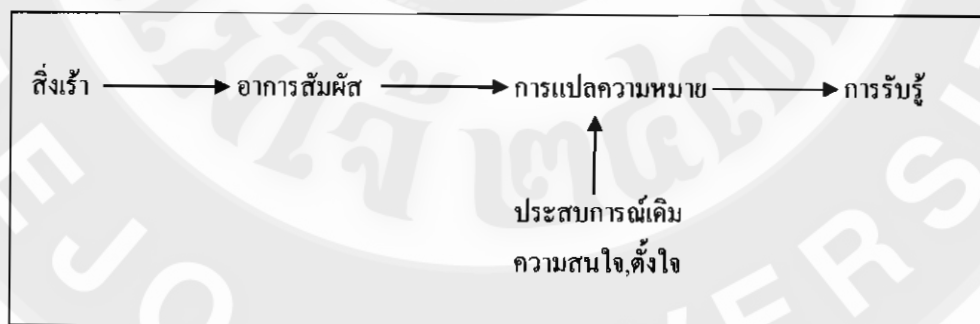
แล้วจึงนำไปสู่การกระทำต่าง ๆ ของบุคคลโดยอาศัยความรู้ดั้งเดิม และประสบการณ์เป็นเครือข่าย และการรับรู้ที่เกิดขึ้นนี้จะต้องผ่านกระบวนการรับรู้ ภายในตัวบุคคลทุกครั้ง

กระบวนการรับรู้ (Perception process)

สมัช จิตหมวด (2521: 25) กล่าวว่า กระบวนการรับรู้ประกอบด้วย

1. อาการสัมผัส หมายถึง อาการที่อวัยวะสัมผัสรับสิ่งเร้าหรือสิ่งเร้าที่ผ่านเข้า กระทั่งกับอวัยวะจะรับสัมผัสต่าง ๆ เพื่อให้คนเรารับรู้ภาวะแวดล้อมรอบตัวแล้วเกิดปฏิกิริยาตอบสนองขึ้น
2. การแปลความหมายจากอาการสัมผัส สิ่งสำคัญที่จะช่วยแปลความหมายได้ดี และถูกต้อง คือ สถิติปัญญา การสังเกตพิจารณา ความสนใจและความตั้งใจ คุณภาพของจิตขณะนั้น
3. ความรู้หรือประสบการณ์เดิม ได้แก่ ความคิด ความรู้ ความเข้าใจ และการกระทำของผู้รับรู้ในอดีตที่จะต้องประกอบด้วยความถูกต้อง แน่นนอนและชัดเจนรวมทั้งมีปริมาณมากพอหรือรู้หลายอย่าง

กระบวนการรับรู้แสดงได้ด้วยภาพ 1

ภาพ 1 กระบวนการรับรู้

ความสำคัญของการรับรู้

การรับรู้ นับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ การรับรู้ที่ถูกต้องจึงจะส่งผลให้ได้รับความรู้ และประสบการณ์ที่ถูกต้อง การรับรู้มีความสำคัญต่อเจตคติ อารมณ์ และแนวโน้มของพฤติกรรม เมื่อรับรู้แล้วย่อมเกิดความรู้สึก และมีอารมณ์พัฒนาเป็นเจตคติแล้วพฤติกรรมการตอบสนองก็จะตามมาในที่สุด

สุชา จันทร์เอม (2522: 11) กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างการเกิดแทรกอยู่ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ดังภาพ 2

สิ่งเร้า (stimulus) → การรับรู้ (perception) → การตอบสนอง (response)

ภาพ 2 กระบวนการรับรู้

จากความหมายกระบวนการรับรู้ที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่ากระบวนการรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ประกอบด้วยสิ่งเร้าหรือข้อมูลนำมาสู่การสัมผัส การเลือก การแปลความ หรือการให้คุณค่า โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่ภายในและภายนอกตัวบุคคลมาแปลความหรือตีความสิ่งเร้านั้น ให้กลายเป็นสิ่งเร้าที่รับรู้ ซึ่งอาจตอบสนองออกมาในรูปของความคิด หรือการกระทำ อย่างไรก็ตาม กระบวนการรับรู้จะเกิดขึ้นได้ ย่อมมีปัจจัยหลายอย่างที่มีผลให้บุคคลรับรู้แตกต่างกัน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

จำเนียร ช่วงโชติ (2515: 22) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของมนุษย์มีมากมายหลายประการซึ่งพอสรุปที่สำคัญได้ 2 ประการคือ

1. ปัจจัยจากองค์ประกอบภายในตัวบุคคล อันได้แก่ คุณสมบัติของตัวผู้รับรู้ เช่น ความต้องการหรือแรงขับ คุณค่า ความสนใจ ความพอใจ และประสบการณ์เดิม
2. ปัจจัยจากองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ความยึดมั่น ความเชื่อถือ คำบอกเล่า คำสอนที่ได้รับต่อ ๆ กันมา

ซูชีพ อ่อน โศกสูง (2522: 14) กล่าวว่า การรับรู้จะถูกต้องเพียงใด หรือเกิดจากการรับรู้แบบใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ ได้แก่ ลักษณะของสิ่งเร้า และตัวผู้รับรู้โดยสิ่งเร้าที่จะทำให้เกิดการรับรู้จะต้องเป็นสิ่งเร้าที่มีลักษณะดึงดูดความสนใจของบุคคลได้ดี เช่น สิ่งเร้าที่มีความ

เข้มกว่า สิ่งเร้าที่มีการทำซ้ำบ่อย ๆ และสิ่งเร้าที่มีความแตกต่างจากสิ่งอื่น ส่วนปัจจัยทางด้านตัวผู้รับรู้นั้นอาจแยกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านกายภาพ และด้านจิตใจ

ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ ลักษณะความปกติหรือผิดปกติของอวัยวะรับสัมผัสของตัวผู้รับรู้ เช่น หู ตา จมูก ลิ้น อวัยวะรับสัมผัสอื่น ๆ ถ้าอวัยวะสัมผัสอยู่ในสภาพปกติจะทำให้การรับรู้สิ่งเร้าเป็นไปด้วยดี หากสิ่งเหล่านี้ผิดปกติก็ย่อมทำให้การรับสัมผัสผิดไปด้วย

ปัจจัยด้านจิตใจ ของผู้รับรู้นี้หลายประการ เช่น ความต้องการ อารมณ์ เจตคติ ความพอใจ ความจำ ความรู้เดิม ประสบการณ์ ค่านิยม และลักษณะ วัฒนธรรมขั้นต้น การรับรู้เป็นสิ่งที่ต้องเลือกสรรอย่างคิยั้ง เริ่มตั้งแต่เลือกรับสัมผัสเอาเฉพาะที่ต้องการและแปลความหมายให้เข้ากับตนเอง

จากความหมายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้พอสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ แบ่งได้ดังนี้

1. ปัจจัยทางกายภาพของผู้รับรู้ ได้แก่ ระบบประสาทสัมผัส เช่น หู ตา จมูก ลิ้น ผิวหนัง เป็นต้น
2. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพของผู้รับรู้ ได้แก่ ทักษะคิด อารมณ์ ค่านิยม ความต้องการ ความสนใจ ความพอใจ ความรู้และประสบการณ์
3. ปัจจัยด้านสิ่งเร้าภายนอก ได้แก่ ลักษณะของสิ่งเร้า ความแตกต่างของสิ่งเร้า เช่น สิ่งเร้าที่มีความเข้มกว่า สิ่งเร้าที่มีความชัดเจน สิ่งเร้าที่มีการกระทำซ้ำบ่อย ๆ เป็นต้น

การฝึกอบรมหลักสูตร

ความหมายของการฝึกอบรม

คำว่า “การฝึกอบรม” ได้มีผู้ให้ความหมายในแง่มุมต่างๆ กันมากมาย และสามารถที่จะกล่าวได้ว่าแต่ละท่านได้ให้ความหมายที่น่าสนใจหลายแง่มุม เนื่องจากการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ซึ่ง ปัญญา หิรัญศรี (2520: 50) กล่าวว่า “ความรู้ ประสบการณ์และทักษะเป็นตัวก่อให้เกิดผลผลิตด้านมนุษยให้เข้าสู่สภาวะยอมรับและปรับความรู้สึกลึกซึ้งให้เข้ากับบรรยากาศและความผันแปรของสภาพแวดล้อมทางสังคมได้นั้นเป็นการศึกษา” นอกจากการฝึกอบรมจะเป็นการให้การศึกษาแล้วยังก่อให้เกิดทักษะ ทักษะที่ดีเพื่อเป็นการพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น

สุรพล จันทราปัดย์ (2531: 38) กล่าวถึงการฝึกอบรมว่า เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสม เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย

กรมส่งเสริมการเกษตร (2520: 27) ได้ให้ความหมายว่า การฝึกอบรม คือ กระบวนการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถและทัศนคติ จนถึงระดับหนึ่งได้ในเวลาที่กำหนด หรืออาจกล่าวได้ว่า การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมการสอนและการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อสร้างประสบการณ์อันเป็นแนวทางที่พฤติกรรมต้องการ

Alherton (1975: 195) กล่าวว่า จุดประสงค์ที่สำคัญของหลักสูตรการฝึกอบรมในระยะสั้นคือ ความสามารถที่จะแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของเกษตรกรได้ ดังนั้นควรวางแผนทางของหลักสูตรการฝึกอบรมอย่างกว้างๆ ให้สามารถใช้กับเกษตรกรทั่วไปได้ด้วย

ประโยชน์ของการฝึกอบรม

เทพ พงษ์พานิช (2531: 43) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นหัวใจของระบบการส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้ และได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกอบรมไว้ดังนี้

1. เป็นวิธีการที่สามารถทำได้ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
2. สามารถตอบสนองความต้องการ และความสนใจของบุคคลเป้าหมายได้เฉพาะเรื่อง เฉพาะกลุ่ม ทำให้แก้ปัญหาตรงจุดและทันเหตุการณ์
3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีโอกาสเรียนรู้ภายใต้การแนะนำกำกับดูแลของผู้สอน ทำให้มีการเน้นย้ำ (reinforcement) หากมีข้อสงสัยสามารถซักถามได้ทันที ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติ
4. ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ มีเจตคติ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชน
5. ประหยัดเวลาในการเรียนรู้ โดยลดขั้นตอนผิดลองถูกของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

Station (1960: 78) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่สำคัญของการฝึกอบรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 3 ประการคือ

1. ความรู้ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่ต้องการจะกระทำและในการกระทำนั้นจะกระทำอย่างไร

2. ทักษะ หมายถึง ความสามารถที่จะนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติได้โดยถูกต้อง

3. ทักษะ หมายถึง ความต้องการหรือความตั้งใจที่จะนำความรู้ที่ได้นั้น ๆ ไปใช้ในทางปฏิบัติโดยให้เกิดผลสำเร็จ

ประเภทการฝึกอบรม

กุลชน ธนาพงศธร (2530: 183-186) ได้จำแนกประเภทของการฝึกอบรมได้ 4 ประการดังนี้

1. การฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน (pre-service training) ซึ่งแบ่งได้ 2 นัยคือ
 - 1.1 หมายถึง การฝึกอบรมหลังจากที่ได้คัดเลือกหรือผ่านการสรรหาแล้ว
 - 1.2 หมายถึง การฝึกอบรมก่อนเข้าห้องทำงาน เช่น การฝึกอบรมในโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ
2. การฝึกอบรมปฐมนิเทศ (indication หรือ orientation) มีความมุ่งหมายเพื่อต้อนรับหรือแนะนำผู้ที่เพิ่งเข้าทำงานใหม่ให้ทราบและเข้าใจเรื่องราวต่างๆ โดยทั่วไปเกี่ยวกับองค์กร
3. การฝึกอบรมหลังเข้าทำงานแล้ว (in-service training) เมื่อบุคคลเข้าทำงานอยู่ในองค์กรได้ระยะหนึ่ง จึงทำการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และความสามารถของบุคลากร
4. การฝึกอบรมก่อนที่จะได้รับการเลื่อนตำแหน่ง (pre-promotion training) เป็นการฝึกอบรมให้แก่ผู้ที่ได้รับการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานให้สูงขึ้น หรือโอนย้ายไปสู่ตำแหน่งใหม่ ซึ่งมีลักษณะงานแตกต่างไปจากเดิม

หลักการฝึกอบรมที่ดี

สำหรับการจัดการฝึกอบรมที่ดีนั้น ได้มีผู้ให้ข้อคิดประกอบหลาย ๆ ทาง เช่น โกวิท วรพิพัฒน์ (2528: 34-35) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นที่ดีนั้น ควรบรรจุเนื้อหาเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องนำไปใช้ปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเองจริง ความรู้พื้นฐานที่จัดเข้าไปในหลักสูตรไม่ควรให้มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น เพราะการที่จะบังคับให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องเข้ารับการฝึกอบรมนาน ๆ นั้น นอกจากจะสิ้นเปลืองงบประมาณแล้วยังเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเบื่อหน่าย และออกจากกรฝึกอบรมกลางคัน

เสนอ สังคมาศ (2521: 47) สรุปลักษณะหลักสูตรที่จะใช้อบรมกลุ่มเกษตรกร ดังนี้

1. เกษตรกรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
2. สามารถใช้แก้ปัญหาในการประกอบอาชีพในปัจจุบันได้
3. ควรจัดขึ้นตามความต้องการของเกษตรกร แต่ควรคำนึงถึงความสะดวกความ
และความพร้อมของสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่ให้การฝึกอบรม
4. ควรจัดให้เหมาะสมกับฤดูกาล และเวลาที่เกษตรกรสามารถเข้ารับการ
ฝึกอบรมได้

สุรพล จันทราพิศย์ (2531: 257) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตรการ
ฝึกอบรมไว้ดังนี้

1. ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ระบุตัวบุคคล เป้าหมาย และ
พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือต้องการที่จะแก้ไข
2. เลือกหัวข้อและกำหนดวัตถุประสงค์ของหัวข้อนั้นๆ
3. กำหนดเนื้อหาสาระที่สำคัญและจำเป็นแก่การเรียนรู้
4. กำหนดเวลาให้สอดคล้องเหมาะสม
5. กำหนดเทคนิคและวิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรม
6. จัดวิทยากร
7. กำหนดวิธีการและระยะเวลาในการประเมินผลหลักสูตรการฝึกอบรม

อำนาจ ศิลวัตร (2521: 74-75) ได้สรุปแนวทางการจัดหลักสูตรการฝึกอบรมระยะ
สั้นสำหรับในโครงการของวิทยาลัยเกษตรกรรมพระนครศรีอยุธยา ไว้ว่า

1. ควรมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
2. ควรเพิ่มพูนความรู้อาชีพเดิมหรืออาชีพใหม่ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อ
นำไปประกอบ อาชีพได้
3. สามารถแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพในปัจจุบัน และสามารถแก้ไข
ปัญหาการประกอบอาชีพในระยะยาวได้
4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำไปปฏิบัติได้
5. เหมาะสมกับฤดูกาลของสิ่งที่จะทำการฝึกอบรม
6. ควรจัดตามความต้องการ และความสะดวกของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการหลักสูตรการฝึกอบรมที่ดีจะต้อง
คำนึงถึงพื้นฐานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ความต้องการที่แท้จริงในความรู้ที่มีผู้เข้ารับการฝึกอบรม

สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการจัดการฝึกอบรม ว่ามีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ตลอดจนความพร้อมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และวิทยาการที่ให้ความรู้ด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

เป็นภารกิจของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องดังนั้นสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องมีความเข้าใจในความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายกรณี เช่น Good (1993: 157-158) ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า คือการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอน รวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่าเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิมเป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่

Taba (1990: 454) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ หรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดพื้นฐาน หรือรูปแบบของหลักสูตร

Saylor and Alexander (1974: 7) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ว่าเป็นการจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน รวมไปถึงการสร้างเอกสารอื่นๆ สำหรับนักเรียนด้วยนอกจากนั้นยังได้แบ่งการพัฒนาหลักสูตรออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วหรือปรับปรุงวัสดุการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ให้มีความทันสมัย เช่น การปรับปรุงตำราเรียนให้ทันสมัย
2. การสร้างโปรแกรมใหม่ๆ เช่น สิ่งแวดล้อมศึกษา การศึกษาเพื่อความเข้าใจระหว่างประเทศ ซึ่งจัดว่าเป็นกิจกรรมทางการศึกษา

3. การเสนอรูปแบบหลักสูตรในอนาคต อันมีพื้นฐานจากเทคโนโลยีใหม่ๆ ทั้งกระบวนการที่ใช้ในการปรับปรุงและสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ เป็นกระบวนการเดียวกัน แตกต่างกันในแง่ขอบเขตการดำเนินงานเท่านั้น

วิเชียร วงษ์ใหญ่ (2537: 10) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร คือการพยายามวางโครงสร้างที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ ตรงตามจุดหมายที่กำหนดไว้หรือการพัฒนาหลักสูตรและการสร้างระบบโครงสร้างของการจัดโปรแกรมการสอน การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระการปรับปรุงรักษา แบบเรียน คู่มือครู และสื่อการเรียนต่างๆ การวัดผลและการประเมินผลการใช้หลักสูตร การปรับปรุงแก้ไข และการให้การอบรมครูผู้ให้หลักสูตรให้เป็นไป วัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน รวมทั้งการบริหารและบริการหลักสูตร

สังัด อุทรานันท์ (2532: 30) ให้ความหมายคำว่า การพัฒนาหลักสูตรไว้ 2 ลักษณะ คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง หลักสูตรที่ใช้อยู่เดิม ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานะการเปลี่ยนแปลงทาง สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองภายในท้องถิ่น ภายในประเทศและ ต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล

กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร

นักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอแนะกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรไว้คล้ายคลึงกันดังนี้

Tyler (1975: 110-115) ได้นำเสนอแนวคิดหลักการและเหตุผล ในการพัฒนาหลักสูตรที่เรียกว่า “หลักการและเหตุผลของไทเลอร์” (Tyler’s rationale) ซึ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรและการสอน จะต้องตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการคือ

1. วัตถุประสงค์ทางการศึกษา (educational purposes) อะไรบ้าง ที่สถานศึกษาต้องการให้ผู้เรียนได้บรรลุ
2. ประสิทธิภาพทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้น
3. จะจัดประสิทธิภาพทางการศึกษาเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร

4. จะประเมินประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงจะต้องตัดสินใจว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

จากหลักคำถามทั้ง 4 ข้อ ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรนั้นต้องคำนึงถึงการกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดประสบการณ์ทางการศึกษา การจัดประสบการณ์ทางการศึกษาให้ผู้เรียนและการประเมินผลของหลักสูตร

Taba (1990: 68) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเป็นลำดับขั้นประกอบด้วย 7 ขั้นตอน โดยจะเริ่มในขั้นใดก่อนก็ได้ แต่จะต้องคำนึงถึงเป็นลำดับจนครบทุกขั้นดังนี้

- ขั้นที่ 1 วิจัยความต้องการ
- ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์
- ขั้นที่ 3 คัดเลือกเนื้อหาสาระ
- ขั้นที่ 4 จัดเนื้อหาสาระ
- ขั้นที่ 5 คัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้
- ขั้นที่ 6 จัดประสบการณ์เรียนรู้
- ขั้นที่ 7 การพิจารณาว่าจะประเมินอะไร ด้วยวิธีการและเครื่องมืออะไรจากกระบวนการพัฒนา

จากความเห็นที่นักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญต่อไปนี้

1. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการพัฒนาหลักสูตรซึ่งจะทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการ เพื่อการพิจารณาสร้างหลักสูตรขึ้นมาแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการนั้นๆ
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่กระทำต่อจากการเก็บรวบรวมและ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งเป็นการตั้งเป้าหมายว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้นจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดในตัวผู้เรียน อันจะช่วยให้สภาพปัญหาหรือความต้องการได้รับการแก้ไขหรือได้รับการตอบสนอง
3. การจัดเนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นขั้นตอนของการคัดเลือกบรรจุเนื้อหาสาระและประสบการณ์ต่างๆ ที่จะป็นสื่อหรือหนทางที่จะช่วยนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ
4. การกำหนดมาตรการการวัดและประเมินผล รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเบื้องต้นก่อนนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่กำหนดว่าจะวัดและประเมินอะไรบ้าง เพื่อจะได้รับทราบว่าผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อย

เพียงใด และหลังจากการขร่างหลักสูตรได้แล้วจะเป็นขั้นตอนตรวจสอบ เพื่อคุณภาพของหลักสูตรที่ร่างขึ้นว่ายังมีจุดอ่อนหรือมีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข ปรับปรุงในเบื้องต้นอย่างใดบ้างก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรนั้น Taba (1992 อ้างใน วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537: 7-8) ได้เสนอแนะขั้นตอนของการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1. สำรวจปัญหา ความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคม
2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สังคมต้องการ
3. คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ครูจะต้องนำมาสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม
4. จัดลำดับขั้นตอน แก้ไข ปรับปรุงเนื้อหาสาระที่คัดเลือกไว้
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งจะนำมาเสริมเนื้อหาสาระกระบวนการเรียนการสอนให้สมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
6. จัดระเบียบ จัดลำดับ ขั้นตอนและแก้ไขปรับปรุงประสบการณ์การเรียนรู้กำหนดเนื้อหาสาระ
7. หรือประสบการณ์ที่ต้องการประเมิน ว่าได้มีการเรียนรู้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ รวมทั้งกำหนดเกณฑ์การประเมินผลและวิธีการประเมินผล

ธำรง บัวศรี (2531:135-136) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรว่า การจัดทำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรระดับชาตินั้น จะต้องจัดทำหลักสูตรต้นแบบเสียก่อนเพื่อนำไปทดลองและ แก้ไขจนแน่ใจว่าสามารถจะนำไปใช้ได้โดยทั่วไป พร้อมทั้งเสนอแนะขั้นตอนในการจัดทำดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร
4. การกำหนดจุดประสงค์ของวิชา
5. การเลือกเนื้อหาวิชา
6. การจัดทำวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
7. การกำหนดประสบการณ์เรียนรู้
8. การกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
9. การกำหนดการประเมินผลการเรียนรู้

สำหรับขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตรต้นแบบให้เป็นหลักสูตรแม่บทนั้นมีกิจกรรมที่ต้องกระทำ 2 ขั้นตอน คือ

1. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้การสอนเพื่อการทดลองและทดสอบหลักสูตร
2. การทดลองและทดสอบหลักสูตรต้นแบบ

ในภาพรวมจากขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนาหลักสูตรดังที่ได้มีผู้กล่าวไว้ข้างต้น นั้นนักพัฒนาหลักสูตรอาจนำไปปรับปรุงใช้ใหม่ให้เหมาะสมกับการจัดทำรายละเอียดของการปรับปรุงหลักสูตรต่างๆ ใหม่ ตามขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 ศึกษาปัญหา เพื่อกำหนดความต้องการ
- ขั้นที่ 2 กำหนดจุดประสงค์
- ขั้นที่ 3 เลือกเนื้อหา และกำหนดขอบเขตเนื้อหา
- ขั้นที่ 4 จัดเนื้อหา และคำอธิบายรายวิชา
- ขั้นที่ 5 จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน
- ขั้นที่ 6 จัดทำแผนการวัดและประเมินผล

ในการพัฒนาหลักสูตร มีนักการศึกษา นักวิชาการให้แนวปฏิบัติไว้ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สูนีย์ ภูพันธ์ (2546: 185-186) เสนอแนะว่าในการพัฒนาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ต้องคำนึงถึงสิ่งดังต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายนั้นตั้งอยู่บนรากฐานทางปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยาและธรรมชาติของความรู้ ความจริง และสามารถนำไปปฏิบัติได้
2. จุดหมายสอดคล้องกับความต้องการของสังคม มุ่งให้เด็กเห็นประโยชน์ของส่วนรวมในฐานะเป็นพลเมืองดีของชาติ
3. สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ส่งเสริมให้กล้าแสดงออก และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน
4. มุ่งสร้างค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่ควรสร้างให้มีความเจริญก้าวหน้า
5. เน้นให้เป็นคนคิดเป็น สนใจ กระตือรือร้น มีอาชีพตามถนัด
6. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการศึกษามากที่สุด
7. จุดมุ่งหมายต้องมีความชัดเจน มีความต่อเนื่องไม่ขัดแย้งกัน

8. จุดมุ่งหมายต้องยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมและสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ขั้นที่ 2 การจัดเนื้อหาของหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 82-83) ได้เสนอแนะว่าเนื้อหาของหลักสูตรต้องมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ มีความถูกต้องทันสมัย มีความน่าสนใจ เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียน และเป็นสิ่งที่สามารถจัดให้ผู้เรียนเรียนได้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546: 200-201) ได้เสนอแนะว่า หลักเกณฑ์ในการพัฒนาเนื้อหาวิชาทั้งในระดับหลักสูตร ระดับชั้นเรียนและระดับรายวิชา ควรมีหลักคือ มีความสำคัญต่อการเรียนรู้มี ประโยชน์มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคม มีความครอบคลุมจุดประสงค์ พุทธพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย มีความทันสมัย มีความน่าสนใจ เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้และสามารถจัดให้ผู้เรียนได้

สรุปได้ว่าในการพัฒนาด้านการจัดเนื้อหาของหลักสูตร ต้องยึดความทันสมัย ความมีประโยชน์ต่อผู้เรียนให้ครอบคลุมด้านความรู้ เจตคติและการปฏิบัติ และสามารถนำไปจัดกิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้แก่ผู้เรียนได้

ขั้นที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้

สุมิตร คุณากร (2546: 130-132) ได้เสนอแนะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วย 3 กิจกรรมคือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน คือ การตีความหมาย กำหนดรายละเอียด
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆ ภายในโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพจริง
3. การสอน ครูเป็นผู้นำไปใช้ โดยมีผู้บริหารคอยให้ความสะดวกและคำแนะนำ

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546: 224-225) ได้เสนอแนะหลักการสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ ต้องเริ่มจากการวางแผนและการเตรียมการ จัดอบรมครูที่จะนำหลักสูตรไปใช้คำนึงถึงปัจจัยเสริม เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เอกสารหลักสูตร ต้องมีการติดตาม และประเมินผลเป็นระยะๆ

สรุปได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้นั้น ครูผู้สอนต้องเตรียมการใช้หลักสูตร (การจัดครู วัสดุ ทำกำหนดการสอน) ดำเนินการใช้หลักสูตร (จัดทำแผนการสอน คู่มือครู และติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร (การนิเทศ การติดตาม เสนอแนะข้อบกพร่อง)

ขั้นที่ 4 การประเมินหลักสูตร

จากการประมวลแนวปฏิบัติของผู้วิจัยในการดำเนินงานด้านการประเมินหลักสูตร ประกอบด้วยมีจุดประสงค์ที่แน่นอน มีเครื่องมือวัดหลายๆ ชนิด โดยมีการกำหนดเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับ มีขอบเขตการประเมินชัดเจน เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามความเป็นจริง

ขั้นที่ 5 การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

จากการประเมินแนวปฏิบัติของผู้วิจัยในการดำเนินงานด้านการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จะต้องมีการวางแผนและจุดประสงค์ที่แน่นอน ต้องมีการกระทำอยู่ตลอดเวลา มีความต่อเนื่องกัน หาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้มีความเหมาะสมหรือมีคุณภาพดีขึ้น

การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรที่จัดเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรจะขาดการประเมินหลักสูตรไม่ได้เลย (บุญชม ศรีสะอาด, 2532: 95)

1. ความหมายของการประเมินหลักสูตร มีนักศึกษาได้กล่าวถึงการประเมินหลักสูตร ดังนี้

Sowel (1996: อ้างใน สุรางค์ ณรงค์ศักดิ์สกุล, 2545: 10) กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรว่าเป็นการกำหนดคุณภาพและประสิทธิภาพหรือคุณค่าของหลักสูตร เพื่อนำมาเป็นข้อมูลตัดสินใจในการปรับปรุงพัฒนา

Stufflebeam (1975: 235) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร คือกระบวนการหาข้อมูลเก็บข้อมูล เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกที่ดีกว่าเดิม

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537: 370) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตรหมายถึงการรวบรวมและศึกษาข้อมูล รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบหลักสูตรว่ามีข้อดี จุดอ่อนในเรื่องใด รวมทั้งผลการใช้หลักสูตรและตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณค่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 192) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่าเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจข้อบกพร่องหรือปัญหา เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น หรือตัดสินใจคุณค่าของหลักสูตรนั้นๆ

บุญชม ศรีสะอาด (2532: 95) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึงการพิจารณา การเปรียบเทียบและการตัดสินใจเกี่ยวกับองค์ประกอบ

ต่างๆ ในระบบหลักสูตรว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีความสอดคล้องระหว่างมาตรฐาน ความ มุ่งหวัง และการปฏิบัติจริงเพียงใด หลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพเพียงไร มีผลกระทบอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อที่จะนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ปรับปรุงหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

จากทัศนะและคำจำกัดความของนักการศึกษาข้างต้น จึงสรุปความหมายของการ ประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การวางแผนและดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานหลักสูตร ตั้งแต่ก่อนการใช้งาน ระหว่างการใช้งานและหลังการใ้ งานเพื่อเป็นข้อมูลที่ประกอบการพิจารณาตัดสินใจว่า หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็น ข้อมูลเพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาหลักสูตรต่อไป และยังเป็นข้อมูลที่บ่งบอกถึงคุณค่าหลักสูตรด้วย

แนวคิดในการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นกิจกรรมสำคัญส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนา หลักสูตรเพราะจะนำไปสู่การแก้ไขหรือคงไว้ของหลักสูตรเพื่อนำไปใช้งานต่อไป

Taba (1990: 316) ได้เสนอแนะว่าการประเมินผลควรมีลักษณะดังนี้

1. ตรงกับวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตร
2. มีความลึกซึ้ง ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
3. มีคุณค่าในการวินิจฉัยอย่างเพียงพอ จำแนกได้ถึงระดับการปฏิบัติและความ รอบรู้ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงจุดเด่นและจุดด้อยของกระบวนการและผลผลิตของหลักสูตร

4. เครื่องมือที่ใช้ประเมินต้องมีความตรง เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้อง

5. ความเป็นเอกภาพในการตัดสินใจการประเมินมีความต่อเนื่อง

สงัด อุทรานันท์ (2532: 280) กล่าวถึงแนวความคิดของการประเมินหลักสูตรว่า การประเมินหลักสูตรควรทำให้ครอบคลุมระบบของหลักสูตรทั้งหมด และควรประเมินอย่าง ต่อเนื่อง ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจึงประกอบด้วยการประเมินดังต่อไปนี้

1. การประเมินเอกสาร เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรว่ามีความ เหมาะสมเพียงใด หากมีข้อบกพร่องก็จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง
2. การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรนำไปใช้ได้ดีใน ประสพการณ์จริงเพียงใด
3. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรโดยทั่วไปจะดำเนินการหลังจากมีผู้สำเร็จ การศึกษาจากหลักสูตรนั้นไปแล้ว

4. การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรในลักษณะที่มีความสมบูรณ์และสลับซับซ้อนมาก กล่าวคือ การประเมินระบบหลักสูตรจะมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย เช่น ทรัพยากร การบริหาร ระบบการจัดการเรียนการสอน ระบบวัดและประเมินผล

บุญช่วย เจริญผล (2545: 14) ได้นำแนวความคิดของ Cronbach มาขยายและพัฒนาเป็นแนวทางการประเมินผลแบบใหม่ขึ้น กระบวนการประเมินตามรูปแบบนี้ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดว่าต้องประเมินอะไรบ้าง
2. กำหนดชนิดของข้อมูลพื้นฐาน
3. รวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่ต้องการ
4. กำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐาน
5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้
6. นำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้มาประกอบการตัดสินใจจัดการหลักสูตร

สรุปได้ว่าการประเมินหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่สะท้อนการใช้งานหลักสูตร และเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร การประเมินหลักสูตรประกอบไปด้วย

1. กำหนดวัตถุประสงค์การประเมิน
2. กำหนดขอบเขตการประเมิน
3. ประเมินองค์ประกอบหลักสูตร
4. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
5. นำข้อมูลไปพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร

ระยะเวลาในการประเมิน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537: 217) กล่าวถึงระยะเวลาการประเมินหลักสูตร แบ่งออกเป็น

1. ระยะก่อนโครงการ การสร้างและพัฒนาหลักสูตร
2. ระยะเวลาระหว่างดำเนินการ การนำหลักสูตรไปใช้
3. ระยะหลังโครงการ การติดตามประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

โจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 193) กล่าวถึงระยะเวลาการประเมินหลักสูตร

แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้

ระยะที่ 2 การประเมินหลักสูตรระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร

ระยะที่ 3 การประเมินหลังการใช้หลักสูตร

ศิริชัย กาญจนวาที (2545: 4-5) กล่าวถึงระยะเวลาการประเมินหลักสูตรแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ก่อนมีหลักสูตร ได้แก่ การประเมินความต้องการจำเป็น การศึกษาความเป็นไปได้

ระยะที่ 2 หลังจากการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การประเมินความก้าวหน้า การประเมินสรุป

สรุปได้ว่าการประเมินหลักสูตรนั้นสามารถแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ การประเมินก่อนมีการจัดทำหลักสูตร การประเมินระหว่างการใช้งานหลักสูตร และการประเมินหลังจากการใช้งานหลักสูตร

เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่เพื่อการพึ่งตนเอง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด รวมถึงการพัฒนาและบริหารประเทศ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน ตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจที่หลากหลาย ถึงความหมายและหลักแนวคิดที่แท้จริงของหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งชี้ถึงการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนและระดับรัฐ ในการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ มีปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก

หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วนดังนี้

1. กรอบแนวคิดที่เป็นปรัชญาชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนเพื่อการพัฒนา

2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นขั้นตอน

3. คำนิยามของความพอเพียง จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อมๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น

3.3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินการต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและระมัดระวังในขั้นการปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเอง ในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติจากปัจจัยต่างๆ เศรษฐกิจพอเพียงตามความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่เป็นกรอบแนวคิดชี้บอกหลักการ และแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาการเกษตรอย่างเป็นขั้นตอน เป็นตัวอย่างการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริอาจเปรียบเทียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอยู่ 2 แบบ ได้แก่ แบบพื้นฐาน แบบก้าวหน้า (ปรียานุช พินุลสราวุธ: 2550)

ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ที่มุ่งแก้ไขปัญหของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำต้องพึ่งน้ำฝนและประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่เพียงพอแม้กระทั่งการปลูกข้าวเพื่อการบริโภคและมีข้อสมมุติว่ามีที่ดินพอเพียงในการขุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องดังกล่าวจากการแก้ปัญหาความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรสามารถมีข้าวเพื่อการบริโภคและใช้ที่ดินส่วนอื่นๆ ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ทั้งหมดเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว

ในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 เกษตรกรก็จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากชุมชนราชการ มูลนิธิ ภาคเอกชน ตามความเหมาะสม ความพอเพียงในระดับชุมชน และระดับองค์กรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งจะครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่างๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่าย วิสาหกิจ กล่าวคือ เมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัวหรือองค์กรต่างๆ มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้วก็จะรวมกลุ่มกัน เพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่ม และส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและความสามารถของตน ซึ่งจะสามารถทำให้ชุมชนโดยรวมหรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้นๆ เกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติอย่างแท้จริงความพอเพียงในระดับประเทศเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจ สร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้ จะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนาหรือร่วมมือกันพัฒนา ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงกลายเป็นเครือข่าย ชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ในที่สุด

ปฏิสัมพันธ์โลกาภิวัตน์กับเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่ปรัชญาที่ใช้ได้เฉพาะครอบครัวหรือชุมชนเท่านั้น แต่เป็นปรัชญาที่สามารถใช้ได้กับสังคมโดยรวม วิธีการที่จะดำรงชีวิตตามหลักการพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างสมดุล และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์ โดยอาศัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวสร้างภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบที่ชุมชนอาจจะได้รับจากกระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ให้กระแสเหล่านั้นเข้ามาทำลายเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมชุมชน จนชุมชนต้องล่มสลาย สังคมจึงจำเป็นต้องเข้าใจปฏิสัมพันธ์โลกาภิวัตน์กับเศรษฐกิจพอเพียง การทบทวนวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 แสดงให้เห็นถึงผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมที่สังคมไทยได้รับจากการเปิดรับกระแสโลกาภิวัตน์มากเกินไป โดยไม่ได้เตรียมความพร้อมของคนและระบบในสังคมให้ดีพอ ความเข้าใจถึงปัจจัยภายในประเทศที่มีส่วนทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ จะทำให้เข้าใจปฏิสัมพันธ์โลกาภิวัตน์กับเศรษฐกิจพอเพียง และกระบวนการพัฒนาประเทศได้ดียิ่งขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์อย่างเหมาะสม

หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระราชทานแนวคิดและวิธีการในการแก้ปัญหาโดยพระองค์ได้ทรงใช้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาจากสภาพความเป็นจริงและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนตลอดเวลากว่า 3 ทศวรรษ ซึ่ง อำนาจ บัณฑิต (2539: 10-14) สรุปแนวทางและวิธีการของพระองค์เป็นหลักในการทรงงานได้ 7 ประการ ดังนี้

1. พออยู่พอกิน-คุ้มค่าน่ากว่าคุ้มทุน-ขาดทุน คือ กำไร แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จะทรงมุ่งเน้นที่ให้ผลการดำเนินงานตกถึงมือประชาชนเป็นเบื้องต้น เพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาในเบื้องต้น นั่นคือ เพื่อความ “พออยู่พอกิน” ขณะเดียวกันก็จะทรงปูพื้นฐานเพื่อความ “อยู่ดีกินดี” ต่อไปในอนาคตด้วยผลสำเร็จของการดำเนินงานของพระองค์อยู่ที่ความ “คุ้มค่า” มากกว่าความ “คุ้มทุน” ดังพระราชดำรัสที่ว่า “Our Loss is our Gain” หรือ “ขาดทุนคือกำไร” เพราะผลที่ได้จากการลงทุน คือ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ไม่ใช่เป็นตัวเงิน หากพิจารณาตามหลักเศรษฐศาสตร์จะถือเป็นการลงทุนที่ขาดทุนหรือไม่คุ้มทุน แต่สำหรับพระองค์แล้วถือว่าการลงทุนที่คุ้มค่ายิ่ง

2. ไม่ติดตำรา การพัฒนาตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีลักษณะการพัฒนาที่อนุโลมและกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสภาพสังคมจิตวิทยาชุมชนคือ “ไม่ติดตำรา” ไม่ผูกมัดติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย

3. บริการรวมที่จุดเดียว (one-stop service) ทรงเน้นในเรื่องการสร้างความรู้สึกสามัคคีและความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกัน ด้วยการปรับลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มักจะต่างคนต่างทำและยึดติดกับความเป็นเจ้าของเป็นสำคัญ ให้เปลี่ยนแปลงเป็นความร่วมมือกันโดยไม่มีเจ้าของและสามารถอำนวยความสะดวกสูงสุดแก่ประชาชน ดังเป็นได้จากแนวพระราชดำริในการดำเนินงานบริหารของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหมด 6 ศูนย์ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ นับเป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารที่เป็นโครงการ “บริการรวมที่จุดเดียว” และ “การบริการแบบเบ็ดเสร็จ” ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ในระบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยอย่างแท้จริง

4. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเปี่ยมไปด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ปัญหา ทรงมองปัญหาในภาพรวมก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็กๆ คือ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมองข้ามดังพระราชดำรัสที่ว่า “... ถ้าปวดหัวก็คิดอะไร ไม่ออก...เป็นอย่างนั้นต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่จะคิดได้... แบบภาพรวมนี่เขาจะทำแบบรีอทั้งหมด ฉันไม่เห็นด้วย...อย่างบ้านคนอยู่ เราบอกบ้านนี้มันผุดตรงนั้นผุดตรงนี้ไม่คุ้มที่จะไปซ่อม ...เอาคกลงรื้อบ้านนี้ระเบิดเลย เราจะไปอยู่ที่ไหน... ไม่มีที่อยู่... วิธีทำต้องค่อยๆ ทำ จะไปประเมินหมดไปได้..”

5. ระเบิดจากข้างใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเน้นการพัฒนาที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน นั่นคือการทำให้ชุมชนหมู่บ้านมีความเข้มแข็งก่อน แล้วจึงค่อยมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่ทันมีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว ทรงใช้คำว่า “ระเบิดจากข้างใน”

6. ทำให้ง่าย ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทำให้การคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไขงานพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำรินั้นไปได้โดยง่ายไม่ยุ่งยาก ซับซ้อนและที่สำคัญยิ่ง คือ สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศโดยส่วนรวม ตลอดจนสภาพทางสังคมของชุมชนนั้นๆ ทรงโปรดที่จะทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่าย อันเป็นการแก้ไขปัญหาคด้วยกฎแห่งธรรมชาติ เป็นแนวทางนั่นเอง แต่การทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็ง่ายขึ้นนั้นเป็นของยาก ฉะนั้นคำว่า “ทำให้ง่าย” จึงเป็นหลักคิดสำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศในรูปแบบของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

7. ให้อธรรมปราบอธรรม นอกเหนือจากการ “ทำให้ง่าย” แล้ว ยังทรงนำความจริงในเรื่องความเป็นไปแห่งธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักการ แนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานะที่ไม่ปกติ ให้เข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ เช่น การนำน้ำดีขับไล่ น้ำเสีย หรือเจือจางน้ำเสียให้กลายเป็นน้ำดี ตามจังหวะการขึ้นลงของน้ำ การ

บำบัดน้ำเน่าเสียโดยใช้ผักคตขวา ซึ่งมีตามธรรมชาติให้ดูดซับสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ ดังพระราชดำรัส ที่ว่า “ใช้ธรรมชาติบำบัดธรรมชาติ”

บทบาทการร่วมพัฒนาประเทศของกองทัพบก

จารุภัทร เรืองสุวรรณ (2539: 39) กล่าวไว้ว่า การร่วมพัฒนาประเทศของกองทัพบก สรุปได้ 5 ประการแห่งชาติ

1. งานช่วยเหลือประชาชนของทหาร (civil action) ได้แก่ การรักษาพยาบาล การบรรเทาสาธารณภัย การให้การช่วยเหลือประชาชนในโอกาสที่ทหารออกปฏิบัติการนอกที่ตั้ง
 2. การปฏิบัติงานพัฒนาในถิ่นทุรกันดาร ที่มุ่งผลต่อประชาชนโดยตรง โดยการสร้างถนนของทหารช่างและโครงการพัฒนาอื่น ๆ ร่วมกับกรมชลประทาน กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมสามัญศึกษา กรมอนามัย
 3. งานพัฒนาที่ดำเนินงานร่วมกับมิตรประเทศและได้รับการช่วยเหลือโดยการเจรจาของฝ่ายทหาร ได้แก่ การสร้างถนนและการสร้างสนามบิน
 4. งานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ความมั่นคง เช่น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการพัฒนาคลอง โครงการหมู่บ้านป้องกันชาย
 5. งานพัฒนากำลังพลของกองทัพ ได้แก่ โครงการฝึกอบรมวิชาชีพ โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โครงการกองทุนเพื่อความมั่นคง
- ลักษณะของการพัฒนาที่กองทัพบกเข้าดำเนินการ
- การเข้าดำเนินการพัฒนาประเทศ สามารถแบ่งออกได้ 4 ลักษณะ ดังนี้
1. งานบุกเบิก ได้แก่ การริเริ่มเข้าไปพัฒนาในพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลและประชาชนยากไร้ ซึ่งไม่มีหน่วยงานใดเข้าไปดำเนินงานมาก่อน
 2. งานอำนวยการ ได้แก่ การดำเนินงานโดยฝ่ายทหารโดยตรงเนื่องจากเป็นวัตถุประสงค์เกี่ยวกับความมั่นคง
 3. งานเสริม ได้แก่ การเข้าไปช่วยแบ่งเบาภาระของหน่วยงานส่วนราชการพลเรือนที่ดำเนินการอยู่แล้วและกองทัพบกได้รับการร้องขอ
 4. งานสนับสนุน ได้แก่ การรับภารกิจบางอย่างที่ฝ่ายพลเรือนมีข้อจำกัดและฝ่ายทหาร มีความพร้อมมากกว่า

งานที่กองทัพบกดำเนินการพัฒนาประเทศ

งานที่กองทัพบกได้รับมอบหมายจากรัฐบาลในการดำเนินงานช่วยพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ปี 2504 ลักษณะของงานมีหลายรูปแบบปรับเปลี่ยนตามลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นสภาพพื้นที่ รวมทั้งความต้องการของประชาชนโดยมีแนวทางในการปฏิบัติของกองทัพบก คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน และลักษณะงานที่กองทัพบกดำเนินการเป็นโครงการเปิดเสร็จ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสภาวะแวดล้อม โดยกองทัพบกจะมีบทบาทในการดำเนินงาน 4 ลักษณะ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติ ผู้ให้การสนับสนุน ส่วนเสริม และผู้ประสานงาน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับภารกิจที่ได้รับมอบหมายสามารถแบ่งงานที่กองทัพบกร่วมดำเนินการพัฒนาประเทศได้ ดังนี้

1. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. งานพัฒนาทางด้านสังคม
3. งานพัฒนาทางการเมือง
4. งานด้านเศรษฐกิจและการก่อสร้างสาธารณูปโภค
5. งานพัฒนาเพื่อความมั่นคง
6. งานช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัย
7. การอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม
8. งานพัฒนาบุคลากร การฝึกอาชีพ การขยายโอกาสทางการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ระดับการศึกษา

เจิ่นทอง ทักจิณาร์ศรี (2524: 118) พบว่า รายได้ ระดับการศึกษา และจำนวนแรงงานของเกษตรกร เป็นปัจจัยที่ทำให้ความต้องการความรู้ทางการเกษตรอยู่ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนชวลิต หุ่นแก้ว (2527: 60) ศึกษาความต้องการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความต้องการฝึกอบรมแตกต่างกันตามระดับการศึกษาและประทุมวรรณ บุญเลิศ (2528: 66) รายงานผลการวิจัยเรื่อง ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาจังหวัดลำปางได้สรุปไว้ว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำมีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมมากกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาสูง

ทนุ ชื่นฟูวุฒิ (2531: 117) รายงานว่าค่านิยมในการศึกษามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติกับความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรของผู้ให้ข้อมูลในเมืองโดยผู้ให้

ข้อมูลที่มีค่านิยมในการศึกษาทางบวกมีความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมมากกว่าผู้ให้ข้อมูลที่มีค่านิยมในการศึกษาทางลบ

2. อาชีพ

วรัญญู ชามขุนทด (2524: 62) รายงานผลการวิจัยในการศึกษาความต้องการของประชาชน ในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมหลักสูตรระยะสั้นของโรงเรียนเกษตรกรรมสิงห์บุรี สรุปว่า อาชีพหลัก ระดับรายได้ การผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมมีผลต่อความต้องการ

3. สภาพการถือครองที่ดิน

ในวินิจ นุ่มฤทธิ์ (2533: 30) ได้เสนอแนะไว้ว่า เนื้อที่ถือครองทำการเกษตรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรแผนใหม่ เช่น การใช้ยาป้องกันกำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมีและเครื่องทุ่นแรง งามพิศ ธรรมทัศน์ (2533: 17) พบว่า ผู้เช่าที่ดินทำกินมีแนวโน้มที่จะยอมรับเทคโนโลยีในการทำฟาร์มมากกว่าผู้ที่มีที่ดินเป็นของตนเองโดยไม่ต้องเช่าที่ดินนั่นก็คือ การเช่าที่ดินไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการยอมรับนวัตกรรมในการทำฟาร์ม

4. หลักสูตรการฝึกอบรม

สุริยา เหมะศีลปะ (2537: 379) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการพัฒนาหลักสูตรแบบมีฐานมาจากระดับโรงเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่าหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพในการพัฒนาหลักสูตรแบบมีฐานมาจากระดับโรงเรียนสำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษามีประสิทธิภาพดังนี้ 1) ครูที่เข้ารับการฝึกอบรม มีคะแนนเจตคติที่เกื้อหนุนค่านิยมสำคัญที่ระดับ 0.01 2) ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมและมีคะแนนความรู้ในการพัฒนาหลักสูตร แบบมีฐานมาจากระดับโรงเรียนสูงกว่าครูที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 3) ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนทักษะปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรแบบมีฐานมาจากระดับโรงเรียนสูงกว่าครูที่ไม่ได้รับเข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.1

จันจิรา ขาวสะอาด (2537) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รายวิชา ท. 031 นิทานพื้นบ้านในระดับสูง สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็น และความต้องการของครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานี้ ตลอดจนนำหลักสูตรไปพัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ ผลการวิจัยปรากฏว่าครูผู้สอนภาษาไทยเห็นด้วยกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รายวิชา ท. 031 นิทานพื้นบ้านในระดับสูงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และเจตคติที่นักเรียนมีต่อรายวิชานี้อยู่ในระดับสูง

ศราวุธ ตันกุล (2543) ได้ทำการศึกษาการปรับปรุงระบบการเรียนการสอนและการฝึกอบรมของหลักสูตรนักเรียนนายร้อยตำรวจ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาประยุกต์) ผล การวิจัยพบว่า นักเรียนนายร้อยตำรวจ ครู อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษา ส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนและการฝึกอบรม ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยคือ โรงเรียนนายร้อยตำรวจควรให้การศึกษา โดยมุ่งเน้นการเรียนมากกว่าการฝึก ในส่วนของการฝึกอบรมควรให้มีเหตุผลในการปกครองให้มากขึ้นและควรดำรงรักษานับธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของโรงเรียนนายร้อยตำรวจให้คงอยู่ต่อไป

ปราณี เสนีย์ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการดูแลสุขภาพตนเองของตำรวจตระเวนชายแดน ค่ายนเรศวร จังหวัดเพชรบุรี หลักสูตรฝึกอบรมการดูแลสุขภาพทางระบบประสาท มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานถึงปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการดูแลสุขภาพตนเอง 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการดูแลสุขภาพตนเองตามข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 และ 3) เพื่อหาประสิทธิผลของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ การสำรวจข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตร และการหาประสิทธิผลของหลักสูตรในด้านผลที่ได้จากการฝึกอบรม และในด้านความทรงจำของความรู้และเจตคติ โดยวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็นขั้นตอนการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตร และขั้นตอนการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ผลการวิจัยพบว่า ตำรวจตระเวนชายแดนส่วนใหญ่ ต้องการความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพเพิ่มขึ้น หลักสูตรฝึกอบรมการดูแลสุขภาพทางระบบประสาทควรมีการปรับปรุงพัฒนา และผลการฝึกอบรมทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองดีขึ้น

ปริญญา ทองสอน (2546: 7) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับรายวิชา ว.411 วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กรณีศึกษาจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชา วิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 สำหรับนักเรียนในจังหวัดชลบุรี ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยมีขั้นตอนของการวิจัยคือ การศึกษาหลักสูตรแม่บทรายวิชา ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การตรวจคุณภาพของหลักสูตร โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญและการทดลองใช้หลักสูตรการสร้างแบบประเมินก่อนและหลังการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยทำให้ได้หลักสูตรและเอกสารหลักสูตร โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตรคือ หลักการและเหตุผล โครงสร้างของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย คำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา เนื้อหาสาระของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และแนวทางการวัดและประเมินผล และจากการ

ทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในปีการศึกษา 2543 จำนวน 2 ห้องเรียนพบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุชิน การสมวรรณ (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการปฏิบัติเพื่อการรักษาสันติภาพของกองทัพกไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ สํารวจข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร เพื่อพัฒนาหลักสูตรตามข้อมูลที่มี และเพื่อหาประสิทธิผลของหลักสูตร โดยมีขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหาลำดับขั้นตอนการทดลองใช้หลักสูตร และขั้นตอนการประเมินผลหลักสูตรเพื่อหาประสิทธิผลของหลักสูตรในด้านที่ได้จากการฝึกอบรมและในด้านความรู้ประสบการณ์ที่จะนำไปปฏิบัติงานได้จริง ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรการฝึกอบรมที่พัฒนาด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยปัญหาเป็นหลักประกอบด้วยสาระความรู้ด้านการปฏิบัติการเพื่อรักษาสันติภาพ 6 โมดูล มีคุณภาพหลักสูตรที่เหมาะสมตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และผลการฝึกอบรมทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และแสดงว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

เพ็ญจันทร์ เกรียงไกร (2548) วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนววิถีพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคลองบัว ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และศึกษาผลที่ได้จากการนำหลักสูตรมาใช้ โดยศึกษาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน และศึกษาความคิดเห็นของคุณครู นักเรียน เพื่อน และพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน และศึกษาความคิดเห็นของคุณครู นักเรียน เพื่อน และผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาหลักสูตรได้หน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วย และแผนการจัดการเรียนรู้รวม 17 แผน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีคิดเป็นร้อยละ 41.16 และระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 26.82 พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนที่ประเมิน โดยนักเรียน อยู่ในระดับดีมากคิดเป็นร้อยละ 80.61 ประเมิน โดยครูอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 71.46 ประเมินโดยเพื่อนและผู้ปกครองอยู่ในระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 64.39 และ 67.68 ตามลำดับ

สุรพล วรภู (2548) วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวโรงเรียนมัธยมศึกษาวัดเบญจมบพิตร ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ 2) เพื่อประเมินหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยศึกษาจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานในกลุ่มสาระการเรียนรู้

และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรสถานศึกษาได้สาระการเรียนรู้ และเนื้อหาทางภาษา จำนวน 12 เรื่อง

ชนนนาถ เทพธิบ (2548) วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเหล่าทหารดันหน สาขาวิชาบังคับการบิน ของโรงเรียนจ่าอากาศ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อสำรวจข้อมูลคุณลักษณะและความต้องการเพื่อการพัฒนาหลักสูตรเหล่าทหารดันหน สาขาวิชาบังคับการบินของโรงเรียนจ่าอากาศให้ได้มาตรฐาน ตามความต้องการของกองทัพอากาศ และเทียบเท่ามาตรฐานของสถาบันการบินพลเรือน และ 3) เพื่อประเมินหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจากองค์กรด้านการบิน หน่วยงานนโยบายด้านการศึกษากองทัพอากาศ ผู้บังคับบัญชาผู้ปฏิบัติงาน ผู้สอน และผู้เรียน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนของการสำรวจข้อมูลคุณลักษณะของบุคลากรและความต้องการเพื่อการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรและขั้นตอนการประเมินหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่าผู้ที่เข้ารับการศึกษามีการทดสอบความถนัดและความฉลาดทางอารมณ์ มีการตัดสินใจที่ดี มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการบังคับการบิน มีความรับผิดชอบหน้าที่ มีความรู้เกี่ยวกับกฎการบิน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสาร ชนิดของอากาศยาน นิรภัยการบิน และควรมีทักษะการบังคับการบินในระดับชำนาญ ส่วนความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเห็นว่าควรปรับปรุงจุดประสงค์ของหลักสูตร อีกทั้งควรปรับปรุงหลักสูตรเกี่ยวกับโครงสร้าง เนื้อหา การเรียนการสอน และการประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับคุณลักษณะและความต้องการ โดยได้ปรับปรุงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เขาวนิษฐ์ สุวินัยชัย (2548) วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลโดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA และกลุ่มกิจกรรมควบคุมคุณภาพ (quality control cycle) และ 2) เพื่อศึกษาหาความเป็นไปได้ของหลักสูตร โดยนำแนวความคิดการพัฒนาหลักสูตรและแนวคิดในการปรับปรุงคุณภาพที่ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ การกระจายหน้าที่คุณภาพ ดัชนีวัดคุณภาพ และกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล เริ่มจากการศึกษาความต้องการของผู้ใช้หลักสูตร แล้วนำผลที่ได้มาสรุปกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ดัชนีวัดความสามารถของผู้เข้ารับการอบรม เนื้อหาของหลักสูตร และแนวทางการประเมินผล ผลการพัฒนาโครงร่างหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วยผลลัพธ์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ ดัชนีวัดความสามารถของผู้เข้าฝึกอบรม เป้าหมาย และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน แล้วนำโครงร่างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร พบว่าดัชนีวัดความสอดคล้องมีค่ามากกว่า 0.05

ทุกประเด็น จากนั้นจึงกำหนดเนื้อหาสาระของชุดฝึกอบรม และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม พบว่าค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีค่ามากกว่า 3.50 ทุกประเด็น

นิภาวรรณ ธาราศักดิ์ (2549) วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านแผนและงบประมาณของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านแผนและงบประมาณ และ 2) เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของหลักสูตรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านแผนและงบประมาณ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ออกแบบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดของ QED , ISO , Bloom และ Tabla พร้อมทั้งใช้เครื่องมือคุณภาพเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญ ในทุกขั้นตอนของกระบวนการเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ของการทำงาน ดัชนีวัดคุณภาพการฝึกอบรม เป้าหมาย และเครื่องมือใช้การประเมิน แล้วนำหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของหลักสูตร ซึ่งพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่ามากกว่า 0.70 ทุกประเด็น และนำไปกำหนดเนื้อหาสาระของชุดฝึกอบรม พร้อมให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมพบว่าค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมของหลักสูตรที่มากกว่า 3.50 ทุกประเด็น

ภาคสรุป

ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ เป็นศูนย์ฝึกอบรมเพื่อขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ ไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ อาทิ กำลังพลในหน่วยทหารและประชาชนทั่วไป แต่การดำเนินการฝึกอบรมที่ผ่านมา นั้น จะมักจะประสบปัญหา มักประสบปัญหาเกี่ยวกับการแปลงแนวพระราชดำริฯ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ หรือจากนามธรรมสู่รูปธรรมยังขาดประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเตรียมการและการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อใช้ในการอบรมกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ขาดความเหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้

ดังนั้นจากปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ต้องมีศึกษา ความเหมาะสมและข้อชี้แนะต่อหลักสูตรและการจัดฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้ฯ ภาคเหนือ เพื่อต้องการนำไปพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

จากการตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การรับรู้ การฝึกอบรม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ เพื่อการพึ่งตนเอง ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการ

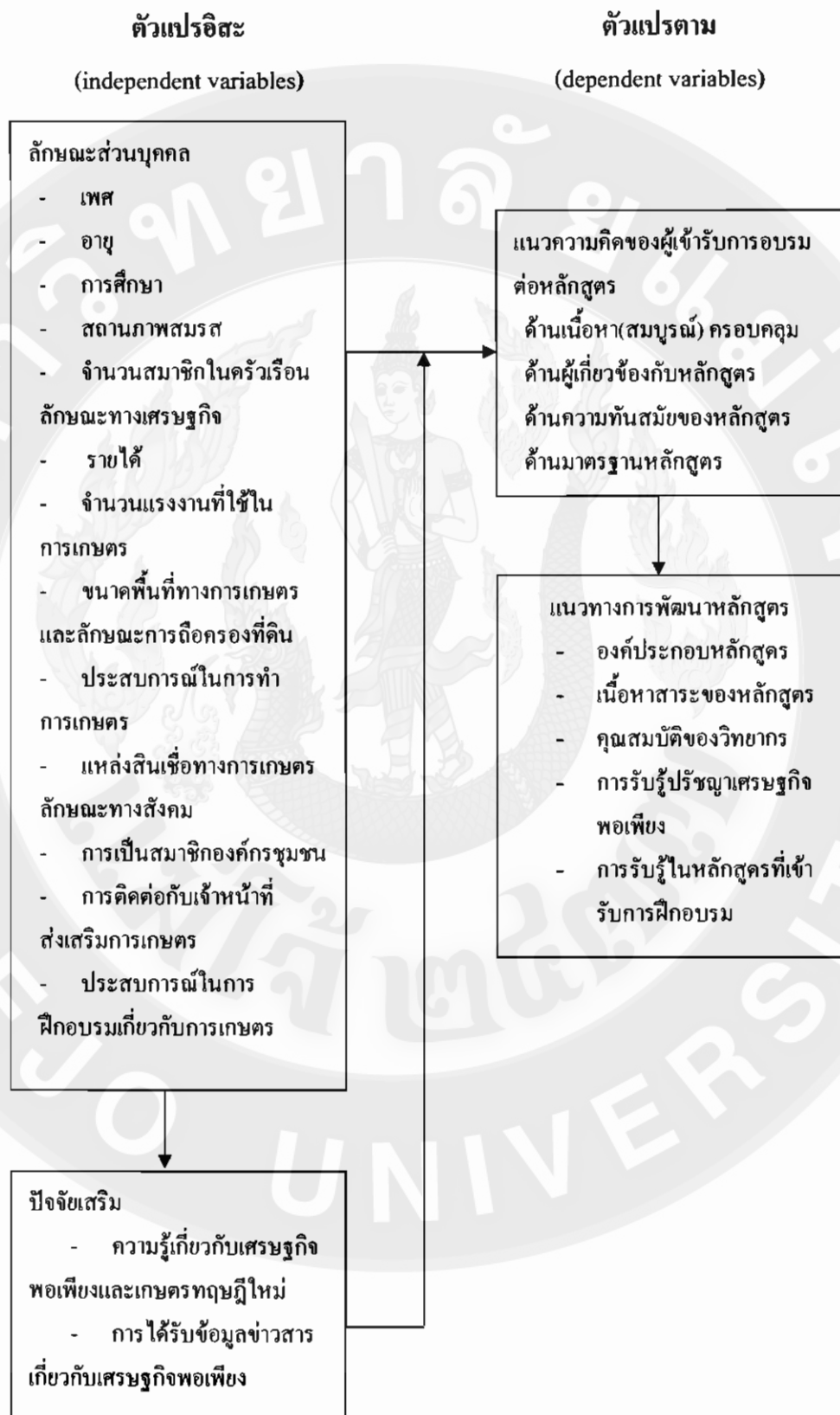
ที่จะพัฒนาหลักสูตรในการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพนั้นหลักสูตรที่ดีจะต้องประกอบไปด้วย เนื้อหาของหลักสูตรและกรอบคุณ ผู้สร้างหลักสูตรจะต้องมีความรู้ในเรื่องการฝึกอบรม หลักสูตร ต้องมีความทันสมัยเหมาะสมกับเศรษฐกิจสังคมในปัจจุบัน ตลอดจนหลักสูตรต้องมีมาตรฐาน กล่าวคือ ต้องมีผู้ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร นอกจากนี้ปัจจัยที่มีผลต่อหลักสูตรที่ดีจะต้อง ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ พื้นที่ทำการเกษตร การ เป็นสมาชิกองค์กรชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและความรู้เกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งสามารถนำไปเขียนเป็นกรอบแนวคิดได้ดังภาพ 3

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวได้ว่าการฝึกอบรม คือ การศึกษารูปแบบหนึ่งที่สถานศึกษานำมาใช้เพื่อปรับปรุง พัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของมนุษย์ เนื่องจากใช้เวลาน้อย มีความเฉพาะเจาะจงตรงตามความต้องการขององค์กร ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมจึงเป็นหน้าที่สำคัญยิ่งของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อให้การฝึกอบรมมีผลผลิตที่มีคุณภาพ แต่เนื่องจากปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้า ทางด้านการศึกษา เทคโนโลยีทางการสื่อสาร รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และการบริหารงาน ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง จึงทำให้เกิดกรอบ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรหลากหลายรูปแบบ เช่น กรอบแนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตร “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” สำหรับการฝึกอบรมเกษตรกรของศูนย์การเรียนรู้ฯ ภาคเหนือ นอกจากได้ยึดแนวความคิดที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันระหว่างสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เข้ารับการฝึกอบรม องค์กรประกอบของหลักสูตร คือ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระวิชาการ วิธีการ ฝึกอบรม และการประเมินผล ตามแนวคิดของ Tabak และ Tyler แล้ว ยังผสมผสานและคำนึงถึง องค์กรประกอบอื่นๆ อีกด้วย ได้แก่ การให้บริการ การสนับสนุนของผู้บริหาร การปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม ทั้งนี้เพื่อคาดหวังที่จะมีการ พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมให้มีผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมมีความสนใจ และสมัครใจที่จะเข้ามารับการฝึกอบรม มีทัศนคติที่ดีต่อการฝึกอบรม และนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งการวิจัยเรื่อง ความ คิดเห็นต่อการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมของสมาชิกเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงและศูนย์สาธิตและส่งเสริมศิลปาชีพ ภาคเหนือในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นที่จะทำการศึกษาค้นคว้า ความคิดเห็นของสมาชิกเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ฯ ภาคเหนือ ที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร “หลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกร” เกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตรและความต้องการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมว่ามีความเหมาะสมและมีความต้องการแก้ไขปรับปรุงในระดับมาก-น้อยเพียงใด รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้การฝึกอบรมมีคุณภาพที่ดีอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยดังภาพ 1

ภาพ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนวคิดในการตั้งสมมติฐานจากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม มีความสัมพันธ์กับแนวความคิดต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. ปัจจัยเสริมมีความสัมพันธ์ต่อแนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษา แนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ผู้วิจัยได้วางแผนกำหนดวิธีการวิจัยและดำเนินงาน ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการศึกษาเกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ณ ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ตามแผนงาน/โครงการฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ปีงบประมาณ 2553 ตั้งแต่เดือนมิถุนายน – สิงหาคม จำนวน 219 คน จากประชากรทั้งหมด 850 คน โดยศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ เป็นหน่วยงานที่จัดอบรมและให้ความรู้แก่เกษตรกรทั้งในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง เป็นแหล่งที่ส่งเสริมอาชีพทางการเกษตรตามแนวทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ เกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ณ ศูนย์การเรียนรู้ภาคเหนือ ตามแผนงาน/โครงการฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ปีงบประมาณ 2553 ตั้งแต่เดือนมิถุนายน – สิงหาคม จำนวน 219 คน จากประชากรทั้งหมด 850 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2535: 68) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์

จากสูตร

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรทั้งหมด

e = ค่าคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่าสูตรได้

$$\begin{aligned} n &= \frac{850}{1 + 850 (0.05)^2} \\ &= 219 \end{aligned}$$

ดังนั้นจะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 219 ราย

ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยวิธีการจับสลากจากบัญชีรายชื่อของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ในเดือนมิถุนายน – สิงหาคม พ.ศ. 2553 ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ เนื่องจากเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมในแต่ละเดือนมีจำนวนไม่เท่ากัน จึงจำเป็นต้องหาสัดส่วนของขนาดตัวอย่าง โดยขนาดของตัวอย่างจะเป็นสัดส่วนกับประชากรทั้งหมดตามสมการ(กัลยา วาณิชบัญชา, 2548: 19) ดังนี้

$$n_i = \frac{N_i n}{N}$$

โดยที่

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการทั้งหมด

N_i = ขนาดของประชากรในแต่ละกลุ่ม

N = ขนาดของประชากรทั้งหมด

n_i = ขนาดของตัวอย่างที่จะทำการสุ่มในแต่ละกลุ่ม

จากการคำนวณหาสัดส่วนขนาดตัวอย่างของเกษตรกรที่เข้ารับฝึกอบรม ทั้งหมด 850 ราย จะได้ขนาดของตัวอย่างในแต่ละกลุ่มประชากรดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรม และขนาดตัวอย่างของเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมในแต่ละเดือนที่จะทำการสุ่มตัวอย่าง

เดือน	จำนวนเกษตรกร (ราย)	เพิ่มหรือลด
มิถุนายน	370	95
กรกฎาคม	200	52
สิงหาคม	280	72
รวม	850	219

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้ในการเก็บข้อมูลในได้แก่แบบสอบถาม (questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นชุดคำถามปลายปิด (close-ended form) และปลายเปิด (open-ended form) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส สภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร ขนาดพื้นที่ทางการเกษตร และลักษณะการถือครองที่ดิน ประสิทธิภาพในการทำการเกษตรและแหล่งสินเชื่อทางการเกษตร และสภาพสังคม ได้แก่ การเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มสินเชื่อทางการเกษตรการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประสิทธิภาพในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตร และชุดคำถามเกี่ยวกับปัจจัยเสริม ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 2 เป็นชุดคำถามปลายปิด (close-ended form) ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามความคิดของ Likert Scale มี 5 ระดับ เพื่อรวบรวมข้อมูลความเหมาะสม แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ดังนี้

ระดับคะแนน	ความหมาย
ค่าคะแนนเท่ากับ 1 หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ค่าคะแนนเท่ากับ 2 หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ค่าคะแนนเท่ากับ 3 หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง

ค่าคะแนนเท่ากับ 4 หมายถึง

เห็นด้วยน้อย

ค่าคะแนนเท่ากับ 5 หมายถึง

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือในนามผู้วิจัยถึงผู้จัดการศูนย์การเรียนรู้ฯ ภาคเหนือเพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยใช้ผู้ช่วยวิจัย จำนวน 2 คน เพื่อนำแบบสอบถามไปสอบถามแนวความคิด พร้อมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับหลักสูตร แนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ
3. เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบตามจำนวนที่ต้องการ
4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ แปลผล และสรุปรายงานวิจัย

การทดสอบเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรง (validity) ในเชิงเนื้อหา
2. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับสมาชิกเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือที่ผ่านการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ของศูนย์พัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 ชุด ก่อนการใช้ แล้วนำผลไปคำนวณหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามแบบของ Cronbach α -Coefficient (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 125-126)

$$\alpha = \left[\frac{k}{k-1} \right] \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
 k แทน จำนวนข้อสอบ

$$S_i^2 \quad \text{แทน} \quad \text{ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ}$$

$$S_i^2 \quad \text{แทน} \quad \text{ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ}$$

ผลจากการทดสอบ ถ้าได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานคือ ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป แสดงว่าแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สำหรับงานวิจัยครั้งนี้มีความเที่ยง น่าเชื่อถือ และให้ผลความแม่นยำ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้ค่าความน่าเชื่อถือ หรือค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.806

3. ปัจจัยด้านความรู้ (ปัจจัยเสริม)

3.1 การหาค่าความยากง่าย (Difficulty) ของแบบทดสอบวัดความรู้ใช้สถิติค่า P โดยใช้สูตร (พิสนุ ฟองศรี, 2551 : 170)

สูตรการหาค่าความยากง่าย

$$P = \frac{n}{N}$$

เมื่อ	P	หมายถึง	ค่าความยากง่ายของข้อสอบ
	n	หมายถึง	จำนวนคนตอบถูกในข้อนั้น
	N	หมายถึง	จำนวนคนทั้งหมดที่เข้าสอบ

หมายเหตุ ค่าความยากง่ายที่เป็นไปได้ตั้งแต่ 0 ถึง 1 และค่าความยากง่ายที่เหมาะสมของข้อสอบที่ใช้ได้อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 จากการคำนวณหาค่าความยาก-ง่ายของแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่มีค่าความยาก-ง่ายอยู่ระหว่าง 0.45 - 0.75

3.2 การหาอำนาจการจำแนก (Discrimination) ของข้อสอบ โดยใช้สถิติการคำนวณค่า r (พิสนุ ฟองศรี, 2551 : 170)

สูตรการหาอำนาจการจำแนก

$$r = \frac{n_h - n_l}{n_h \text{ หรือ } n_l}$$

เมื่อ	r	หมายถึง	ค่าอำนาจการจำแนกของข้อสอบข้อนั้นๆ
	n_h	หมายถึง	จำนวนผู้ตอบข้อนั้นถูกในกลุ่มสูง
	n_l	หมายถึง	จำนวนผู้ตอบข้อนั้นถูกในกลุ่มต่ำ

หมายเหตุ ค่าอำนาจจำแนกที่เป็นไปได้ตั้งแต่ -1 ถึง 1 และค่าอำนาจจำแนกที่เหมาะสมของข้อสอบที่ใช้ได้อยู่ระหว่าง 0.20 - 1.00 จากการคำนวณหาค่าอำนาจการจำแนก (Discrimination) ของแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่มีค่าอำนาจการจำแนกอยู่ระหว่าง 0.40 – 0.80

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้วแจกแจงหมวดหมู่ใส่ตัวเลขเข้าตาราง แล้วนำไปวิเคราะห์คำนวณด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS for Windows)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและข้อชี้แนะต่อหลักสูตรและการฝึกอบรมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จากการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ “เหมาะสมน้อยที่สุด” มีค่าคะแนนเท่ากับ 1 “เหมาะสมน้อย” มีค่าคะแนนเท่ากับ 2 “เหมาะสมปานกลาง” มีค่าคะแนนเท่ากับ 3 “เหมาะสมมาก” มีค่าคะแนนเท่ากับ 4 “เหมาะสมมากที่สุด” มีค่าคะแนนเท่ากับ 5 จากนั้นนำค่าคะแนนที่ประชากรกลุ่มตัวอย่างมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย (weight mean score: WMS)

ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ
2. การทดสอบค่าไคสแควร์ เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีระดับการวัดเป็นมาตรฐานบัญญัติ (nominal scale) ซึ่งมีการจำแนกออกเป็นความถี่ที่จะนำเสนอเป็นรูปร้อยละและเปรียบเทียบความแตกต่างของสัดส่วน โดยใช้การทดสอบค่าไคสแควร์ (χ^2 -test) เพื่อหาความสัมพันธ์ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

$$\chi^2 = \sum \left\{ \frac{(fo - fe)^2}{fe} \right\}$$

3. การแปลผลคะแนนความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมจากนั้นนำมาทำการคำนวณตามสูตร ทำการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น เพื่อหาเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยที่ได้ (ธานีทร์ ศิลปจารย์, 2549 : 112) ตามสูตรการคำนวณดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สูตรการหาอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้นสูงสุด}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้นสูงสุด}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

โดยแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม ดังนี้

4.21-5.00	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.41-4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
2.61-3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
1.81-2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1.00-1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

การวิเคราะห์สถิติ

บุญสม วราเอกศิริ (2539: 92) ได้กล่าวถึงการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรว่า หากทดสอบสมมติฐานแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะต้องอธิบายได้ว่า ความสัมพันธ์กันนั้นมีความสัมพันธ์กันในระดับใดโดยใช้กฎ Rule of Thumb ของ Guildford ดังนี้

$r < 0.20$	หมายความว่า	ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันเพียงเล็กน้อย
$0.20 < r < 0.40$	หมายความว่า	ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

$0.40 < r < 0.70$	หมายความว่า	ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
$0.70 < r < 0.90$	หมายความว่า	ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
$r > 0.90$	หมายความว่า	ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะต่างๆ ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อหลักสูตรการฝึกอบรม และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 219 คน สามารถอธิบายผลของการวิจัยในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย ดังนี้

ลักษณะต่างๆ ของเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรม

ลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ผลจากการศึกษามีดังนี้ (ตาราง 4)

เพศ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 76.71) และ ร้อยละ 23.29 เป็นเพศหญิง ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมไทยที่ผู้ชายทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว โดยสังคมของภาคเกษตรกรรมที่ผู้ชายยังมีบทบาทสำคัญในการทำงานเกษตรกรรมมากกว่าเพศหญิง ซึ่งต่างจากสังคมของภาคธุรกิจอื่น ๆ เช่น สังคมเมืองที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และมองว่าเพศหญิงและเพศชายมีสิทธิเสมอภาคกัน เพศหญิงสามารถออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยเหลือครอบครัวเท่าเทียมกับเพศชาย (อ้างอิง)

อายุ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอายุระหว่าง 56-60 ปี (ร้อยละ 37.90) เฉลี่ย 53.99 ปี รองลงมา ร้อยละ 23.29 มีอายุระหว่าง 51-55 ปี ร้อยละ 20.55 มีอายุระหว่าง 46-50 ปี ร้อยละ 9.59 มีอายุระหว่าง 41-45 ปี ร้อยละ 2.74 มีอายุระหว่าง 66-70 ปี ร้อยละ 2.28 มีอายุระหว่าง 61-65 ปี และ ร้อยละ 1.83 มีอายุระหว่าง 36-40 ปี และมีอายุระหว่าง 71-75 ปี เท่ากัน โดยผู้ให้ข้อมูล มี

อายุน้อยที่สุด 36 ปี และมีอายุมากที่สุด 74 ปี แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลที่มีอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นวัยกลางคนจนถึงผู้สูงอายุ ซึ่งกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่สืบทอดอาชีพมาตั้งแต่ดั้งเดิม และไม่คิดจะเปลี่ยนอาชีพอื่น ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มคนปัจจุบันที่หันไปสนใจอาชีพอื่นที่มีความสุขสบายกว่า

ระดับการศึกษาสูงสุด

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษาภาคบังคับปีที่ 4-7 (ร้อยละ 80.37) รองลงมา ร้อยละ 9.59 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 5.48 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 2.28 ไม่ได้รับการศึกษา/เรียนไม่จบภาคบังคับ ร้อยละ 1.37 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และ ร้อยละ 0.91 มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ เนื่องจากต้องรับภาระในการช่วยเหลือครอบครัว และสืบทอดอาชีพจากบรรพบุรุษ จึงให้ความสำคัญในการประกอบอาชีพมากกว่าการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

สถานภาพสมรส

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว (ร้อยละ 64.38) รองลงมา ร้อยละ 16.89 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 15.07 มีสถานภาพหม้าย และ ร้อยละ 3.65 มีสถานภาพหย่าร้าง แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีครอบครัวแล้ว ด้วยเหตุนี้จึงต้องรับภาระหน้าที่ในการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว ด้วยการประกอบอาชีพด้านการเกษตร และพยายามสร้างฐานะของครอบครัวให้อยู่ดีกินดี จากการทำการเกษตรตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน (ร้อยละ 64.84) เฉลี่ย 3.93 คน รองลงมา ร้อยละ 24.20 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 5-6 คน ร้อยละ 8.68 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 1-2 คน และ ร้อยละ 2.28 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากกว่า 6 คนขึ้นไป โดยผู้ให้ข้อมูลมีสมาชิกในครอบครัวน้อยที่สุด 2 คน และมีสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด 10 คน แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่กันเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ แต่อยู่กันในกลุ่มครอบครัวเดี่ยว คือ จึงทำให้มีสมาชิกในครอบครัวไม่มากนัก

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (n=219)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	168	76.71
หญิง	51	23.29
อายุ		
น้อยกว่า 40 ปี	4	1.83
41-45 ปี	21	9.59
46-50 ปี	45	20.55
51-55 ปี	51	23.29
56-60 ปี	83	37.90
มากกว่า 61 ปี	15	6.85
$\bar{X} = 53.99$ SD = 6.6 Min-Max = 36-74		
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ไม่ได้รับการศึกษา/เรียนไม่จบภาคบังคับ	5	2.28
ประถมศึกษาภาคบังคับปีที่ 4-7	176	80.37
มัธยมศึกษาตอนต้น	12	5.48
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	21	9.59
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	5	2.27
สถานภาพสมรส		
โสด	37	16.89
สมรส	141	64.38
หม้าย	33	15.07
หย่าร้าง	8	3.65

ตาราง 2 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (n=219)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1-2 คน	19	8.68
3-4 คน	142	64.84
5-6 คน	53	24.20
มากกว่า 6 คนขึ้นไป	5	2.28
$\bar{X} = 3.93$ SD = 1.19 Min-Max = 2-10		

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้จากการเกษตร รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ รายได้นอกภาคเกษตรกรรม รายได้ทั้งหมด/ปี ขนาดของพื้นที่ในการทำการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน ประสิทธิภาพในการทำการเกษตร กิจกรรมการเกษตร และ แหล่งสินเชื่อที่นำมาใช้ในการเกษตร ผลจากการศึกษามีดังนี้ (ตาราง 5)

1. รายได้จากการเกษตร (การปลูกพืช ผัก และผลไม้)

1.1 การปลูกลำไย

พื้นที่ปลูกลำไย (ไร่)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกลำไย 1 ไร่ (ร้อยละ 56.76) เฉลี่ย 1.49 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 37.84 มีพื้นที่ปลูกลำไย 2 ไร่ และ ร้อยละ 5.41 มีพื้นที่ปลูกลำไย 3 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ปลูกลำไยน้อยที่สุด 1 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกลำไยมากที่สุด 3 ไร่

ผลผลิตลำไย (กิโลกรัม/ไร่)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีผลผลิตลำไย 381-390 กิโลกรัม/ไร่ (ร้อยละ 28.38) เฉลี่ย 359.43 กิโลกรัม/ไร่ รองลงมา ร้อยละ 25.68 มีผลผลิตลำไย 361-380 กิโลกรัม/ไร่ ร้อยละ 21.62 มีผลผลิตลำไย 300-320 กิโลกรัม/ไร่ ร้อยละ 17.57 มีผลผลิตลำไย 341-360 กิโลกรัม/ไร่ และ ร้อยละ 6.76 มีผลผลิตลำไย 321-340 กิโลกรัม/ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลมีผลผลิตลำไยน้อยที่สุด 300 กิโลกรัม/ไร่ และมีผลผลิตลำไยมากที่สุด 400 กิโลกรัม/ไร่

รายได้จากการปลูกลำไย (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกลำไยคิดเป็นจำนวนเงิน 7,500-10,000 บาท/ปี (ร้อยละ 55.41) เฉลี่ย 13,322.30 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 32.43 มีรายได้จากการปลูกลำไยคิดเป็นจำนวนเงิน 16,001-30,000 บาท/ปี ร้อยละ 10.81 มีรายได้จากการปลูกลำไยคิดเป็นจำนวนเงิน 13,001-16,000 บาท/ปี ร้อยละ 1.35 มีรายได้จากการปลูกลำไยคิดเป็นจำนวนเงิน 10,001-13,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกลำไยคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 7,500 บาท/ปี และมีรายได้จากการปลูกลำไยคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 29,250 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลที่ปลูกลำไยส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกลำไย 14.9 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 359.43 กิโลกรัม/ไร่ มีรายได้จากการปลูกลำไยคิดเป็นจำนวนเงิน เฉลี่ย 13,322.30 บาท/ปี ซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่สูงมากนัก เนื่องจากปัจจุบันมีเกษตรกรปลูกลำไยกันมากในพื้นที่ภาคเหนือ ทำให้ผลผลิตล้นตลาดส่งผลกระทบต่อราคาของลำไยไปด้วยเช่นกัน ทำให้เกษตรกรต้องเร่งนำออกขายแม้จะได้ราคาไม่มากนัก

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการปลูกลำไย

การปลูกลำไย	จำนวน (n=74)	ร้อยละ
การปลูกลำไย (ไร่)		
1	42	56.76
2	28	37.84
3	4	5.41
$\bar{X} = 1.49$ $SD = 0.60$ $Min-Max = 1-3$		
ผลผลิตลำไย (กิโลกรัม/ไร่)		
300-320	16	21.62
321-340	5	6.76
341-360	13	17.57
361-380	19	25.68
381-400	21	28.38

ตาราง 3 (ต่อ)

การปลูกดำไร่	จำนวน (n=74)	ร้อยละ
$\bar{X} = 359.43$ SD = 31.44 Min-Max = 300 – 400		
รายได้จากการปลูกดำไร่ (บาท/ปี)		
7,500-10,000	41	55.41
10,001-13,000	1	1.35
13,001-16,000	8	10.81
16,001-30,000	24	32.43
$\bar{X} = 13,322.30$ SD = 5,558.45 Min-Max = 7,500 - 29,2500		

1.2 การปลูกลิ้นจี่

ตาราง 6 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการปลูกลิ้นจี่ของผู้เข้าร่วมอบรม แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

พื้นที่ปลูกลิ้นจี่ (ไร่)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกลิ้นจี่ 1 ไร่ (ร้อยละ 69.01) เฉลี่ย 1.32 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 29.58 มีพื้นที่ปลูกลิ้นจี่ 2 ไร่ และร้อยละ 1.41 มีพื้นที่ปลูกลิ้นจี่ 3 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ปลูกลิ้นจี่น้อยที่สุด 1 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกลิ้นจี่มากที่สุด 3 ไร่

ผลผลิตลิ้นจี่ (กิโลกรัม/ไร่)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีผลผลิตลิ้นจี่ 351-400 กิโลกรัม/ไร่ (ร้อยละ 47.89) เฉลี่ย 350.85 กิโลกรัม/ไร่ รองลงมา ร้อยละ 46.48 มีผลผลิตลิ้นจี่ 301-350 กิโลกรัม/ไร่ และ ร้อยละ 4.23 มีผลผลิตลิ้นจี่ 200-250 กิโลกรัม/ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลมีผลผลิตลิ้นจี่น้อยที่สุด 200 กิโลกรัม/ไร่ และมีมากที่สุด 400 กิโลกรัม/ไร่

รายได้จากการปลูกลิ้นจี่ (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้จากการปลูกลิ้นจี่คิดเป็นจำนวนเงิน 10,001-15,000 บาท/ปี (ร้อยละ 54.93) เฉลี่ย 13,944.65 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 18.31 มีรายได้จากการปลูกลิ้นจี่คิดเป็นจำนวนเงิน 20,001-25,000 บาท/ปี ร้อยละ 14.08 มีรายได้จากการปลูกลิ้นจี่คิดเป็นจำนวนเงิน 9,501-10,000 บาท/ปี ร้อยละ 5.63 มีรายได้จากการปลูกลิ้นจี่คิดเป็นจำนวนเงิน 15,001-20,000 บาท/ปี ร้อยละ 2.82 มีรายได้จากการปลูกลิ้นจี่คิดเป็นจำนวนเงิน

30,001-35,000 บาท/ปี ร้อยละ 1.41 มีรายได้จากการปลูกลิ้นจี่คิดเป็นจำนวนเงิน 7,500-8,000 บาท/ปี , 8,001-8,500 บาท/ปี และ 9,001-9,500 บาท/ปี เท่ากัน โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกลิ้นจี่คิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 7,500 บาท/ปี และมีรายได้จากการปลูกลิ้นจี่คิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 34,200 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลที่ปลูกลิ้นจี่ส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกลิ้นจี่ 1.32 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 350.85 กิโลกรัม/ไร่ มีรายได้จากการปลูกลิ้นจี่ คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 13,944.65 บาท/ปี ซึ่งมีรายได้ใกล้เคียงกับการปลูกลำไย อาจเป็นเพราะว่าผู้ให้ข้อมูลปลูกลิ้นจี่เพื่อเป็นรายได้เสริมเช่นเดียวกับการปลูกลำไย โดยสังเกตจากพื้นที่ใช้เพาะปลูกผลไม้ทั้งสองชนิดนี้ใช้พื้นที่เพียง 1-3 ไร่ และมีรายได้ที่ใกล้เคียงกันมาก ซึ่งอาจจะประสบกับปัญหาภาวะลิ้นจี่ล้นตลาดทำให้ส่งผลกระทบต่อราคาของลิ้นจี่ตามไปด้วย

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการปลูกลิ้นจี่

การปลูกลิ้นจี่	จำนวน (n=71)	ร้อยละ
พื้นที่ปลูกลิ้นจี่ (ไร่)		
1	49	69.01
2	21	29.58
3	1	1.41
$\bar{X} = 1.32$ SD = .50 Min-Max = 1-3		
ผลผลิตลิ้นจี่ (กิโลกรัม/ไร่)		
200-250	3	4.23
251-300	1	1.41
301-350	33	46.48
351-400	34	47.89
$\bar{X} = 350.85$ SD = 36.76 Min-Max = 200 - 400		

ตาราง 4 (ต่อ)

การปลูกลิ้นจี่	จำนวน (n=71)	ร้อยละ
รายได้จากการปลูกลิ้นจี่ (บาท/ปี)		
≤ 10,000	13	18.51
10,001-15,000	39	54.93
≥ 15,001	19	21.13

1.3 การปลูกข้าว

ตาราง 7 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการปลูกข้าวของผู้เข้าร่วมอบรม แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

พื้นที่ปลูกข้าว (ไร่)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกข้าว 2 ไร่ (ร้อยละ 64.08) รองลงมาเฉลี่ย 2.04 ไร่ ร้อยละ 18.45 มีพื้นที่ปลูกข้าว 1 ไร่ ร้อยละ 14.56 มีพื้นที่ปลูกข้าว 3 ไร่ ร้อยละ 1.94 มีพื้นที่ปลูกข้าว 5 ไร่ และ ร้อยละ 0.97 มีพื้นที่ปลูกข้าว 4 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ปลูกข้าวน้อยที่สุด 1 ไร่ และมีมากที่สุด 5 ไร่

ผลผลิตข้าว (กัณ/ไร่)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีผลผลิตข้าว 55 - 59 กัณ/ไร่ (ร้อยละ 53.40) เฉลี่ย 2.04 กัณ/ไร่ รองลงมา ร้อยละ 24.27 มีผลผลิตข้าว 60 - 64 กัณ/ไร่ และร้อยละ 22.33 มีผลผลิตข้าว 50 - 54 กัณ/ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลมีผลผลิตข้าวน้อยที่สุด 1 กัณ/ไร่ และมีผลผลิตข้าวมากที่สุด 5 กัณ/ไร่

มูลค่าการขายข้าว/กัณ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ขายข้าวได้ตั้งแต่ 200 บาท (ร้อยละ 88.35) เฉลี่ยถึงละ 199.17 บาท รองลงมา ร้อยละ 6.80 ขายข้าวได้ถึงละ 195 บาท ร้อยละ 4.85 และขายข้าวได้ถึงละ 190 บาท โดยผู้ให้ข้อมูลขายได้น้อยที่สุดถึงละ 190 บาท และขายข้าวได้มากที่สุดถึงละ 200 บาท

รายได้จากการปลูกข้าว (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้จากการปลูกข้าวคิดเป็นจำนวนเงิน 20,001-25,000 บาท/ปี (ร้อยละ 57.28) เฉลี่ย 23,154.81 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 21.36 มีรายได้จากการปลูกข้าวคิดเป็นจำนวนเงิน 10,000-15,000 บาท/ปี ร้อยละ 7.77 มีรายได้จากการปลูกข้าวคิดเป็นจำนวนเงิน 30,001-35,000 บาท/ปี และ 35,001-40,000 บาท/ปี เท่ากัน ร้อยละ 1.94 มีรายได้จากการปลูกข้าวคิดเป็นจำนวนเงิน 15,001-20,000 บาท/ปี และ 45,001-50,000 บาท/ปี เท่ากัน ร้อยละ 0.97 มีรายได้จากการปลูกข้าวคิดเป็นจำนวนเงิน 25,001-30,000 บาท/ปี และมากกว่า 50,000 บาท/ปี เท่ากัน โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกข้าวคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 10,400 บาท/ปี และมีรายได้จากการปลูกข้าวคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 60,000 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 2.04 ไร่ มีผลผลิตข้าวเฉลี่ย 57.26 ถัง/ไร่ ขายข้าวเฉลี่ยถังละ 199.17 บาท และมีรายได้จากการปลูกข้าว คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 23,154.81 บาท/ปี จะเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากโดยเฉลี่ยสูงกว่าการปลูกลำไยและลิ้นจี่ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลอาจจะปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักและปลูกพืชอื่นๆ เพื่อเป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากฤดูกาลการทำนา เป็นการสร้างรายได้ให้ครอบครัวอีกช่องทางหนึ่ง

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการปลูกข้าว

การปลูกข้าว	จำนวน (n=103)	ร้อยละ
พื้นที่ปลูกข้าว (ไร่)		
1	19	18.45
2	66	64.08
3	15	14.56
4	1	0.97
5	2	1.94
$\bar{X} = 2.04$ $SD = .74$ $Min-Max = 1 - 5$		

ตาราง 5 (ต่อ)

การปลูกข้าว	จำนวน (n=103)	ร้อยละ
ผลผลิตข้าว (ถัง/ไร่)		
50 - 54	23	22.33
55 - 59	55	53.40
60 - 64	25	24.27
$\bar{X} = 57.26$ $SD = 2.92$ $Min-Max = 50 - 61$		
มูลค่าการขายข้าว (บาท/ถัง)		
190	5	4.85
195	7	6.80
200	91	88.35
$\bar{X} = 199.17$ $SD = 2.435$ $Min-Max = 190 - 200$		
รายได้จากขายข้าว (บาท/ปี)		
$\leq 20,000$	24	23.30
20,001-25,000	59	57.28
$\geq 25,000$	20	19.42
$\bar{X} = 23,154.81$ $SD = 9,146.71$ $Min-Max = 10,400 - 34,200$		

1.4 การปลูกผัก

ตาราง 8 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการปลูกผักของผู้เข้าร่วมอบรม แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

พื้นที่ปลูกผัก (ไร่)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกผัก 1 ไร่ (ร้อยละ 52.38) เฉลี่ย 1.48 ไร่ และ ร้อยละ 47.62 มีพื้นที่ปลูกผัก 2 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ปลูกผักน้อยที่สุด 1 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกผักมากที่สุด 2 ไร่

ผลผลิตผัก (กิโลกรัม/ไร่)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีผลผลิตผัก 301-400 กิโลกรัม/ไร่ (ร้อยละ 80.95) เฉลี่ย 329.93 กิโลกรัม/ไร่ รองลงมา ร้อยละ 9.52 มีผลผลิตผัก 100-200 กิโลกรัม/ไร่ และ 201-300 กิโลกรัม/ไร่ เท่ากัน โดยผู้ให้ข้อมูลมีผลผลิตผักน้อยที่สุด 70 กิโลกรัม/ไร่ และมีผลผลิตผักมากที่สุด 400 กิโลกรัม/ไร่

รายได้จากการปลูกผัก (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกผักคิดเป็นจำนวนเงิน น้อยกว่า 30,000 บาท/ปี (ร้อยละ 47.62) เฉลี่ย 35,194.76 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 35.71 มีรายได้จากการปลูกผักคิดเป็นจำนวนเงิน 30,001-50,000 บาท/ปี และร้อยละ 16.67 มีรายได้จากการปลูกผักคิดเป็นจำนวนเงินมากกว่า 50,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกผักคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 4,200 บาท/ปี และมีรายได้จากการปลูกผักคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 83,600 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 1.48 ไร่ มีผลผลิตผักเฉลี่ย 329.93 กิโลกรัม/ไร่ และมีรายได้จากการปลูกผัก คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 35,194.76 บาท/ปี ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลบางรายหันมาทำการปลูกผักเพิ่มเติม แม้ว่าจะมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ให้ข้อมูลที่ปลูกลำไยและลิ้นจี่ แต่ก็ยังเป็นช่องทางในการหารายได้ให้กับครอบครัว

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการปลูกผัก

การปลูกผัก	จำนวน (n=42)	ร้อยละ
พื้นที่ปลูกผัก (ไร่)		
1	22	52.38
2	20	47.62
$\bar{X} = 1.48$ $SD = .51$ $Min-Max = 1 - 2$		
ผลผลิตผัก (กิโลกรัม/ไร่)		
100-200	4	9.52

ตาราง 6 (ต่อ)

การปลูกผัก	จำนวน (n=42)	ร้อยละ
201-300	4	9.52
301-400	34	80.95
$\bar{X} = 329.93$ SD = 79.646 Min-Max = 70 – 400		
รายได้จากการขายผัก (บาท/ปี)		
น้อยกว่า 30,000	20	47.62
30,001-50,000	15	35.71
มากกว่า 50,000	7	16.67
$\bar{X} = 35,194.76$ SD = 18,698.666 Min-Max = 4,200 - 83,600		

1.5 การปลูกไม้ดอก

ตาราง 9 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการปลูกไม้ดอกของผู้เข้าร่วมอบรม แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

พื้นที่ปลูกไม้ดอก (ไร่)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกไม้ดอก 1 ไร่ (ร้อยละ 88.24) เฉลี่ย 1.24 ไร่ และ ร้อยละ 11.76 มีพื้นที่ปลูกไม้ดอก 3 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ปลูกไม้ดอกน้อยที่สุด 1 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกไม้ดอกมากที่สุด 3 ไร่

ผลผลิตไม้ดอก (กิโลกรัม/ไร่)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีผลผลิตไม้ดอก 301-400 กิโลกรัม/ไร่ (ร้อยละ 80.95) เฉลี่ย 285.24 กิโลกรัม/ไร่ รองลงมา ร้อยละ 9.52 มีผลผลิตไม้ดอก 100-200 กิโลกรัม/ไร่ และ 201-300 กิโลกรัม/ไร่ เท่ากัน โดยผู้ให้ข้อมูลมีผลผลิตไม้ดอกน้อยที่สุด 30 กิโลกรัม/ไร่ และมีผลผลิตไม้ดอกมากที่สุด 400 กิโลกรัม/ไร่

รายได้จากการปลูกไม้ดอก (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกไม้ดอกคิดเป็นจำนวนเงินน้อยกว่า 30,000 บาท/ปี (ร้อยละ 47.62) เฉลี่ย 36,230.59 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 35.71 มีรายได้จากการปลูกไม้ดอกคิดเป็นจำนวนเงิน 30,001-50,000 และ ร้อยละ 16.67 มีรายได้จากการปลูกไม้ดอกคิดเป็นจำนวนเงินมากกว่า 50,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูล มีรายได้จากการ

ปลูกไม้ดอกคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 3,100 บาท/ปี และมีรายได้จากการปลูกไม้ดอกคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 96,000 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลที่ปลูกไม้ดอกส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 1.24 ไร่ มีผลผลิตผักเฉลี่ย 285.24 กิโลกรัม/ไร่ และมีรายได้จากการปลูกผัก คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 36,230.59 บาท/ปี ซึ่งพบว่าผู้ให้ข้อมูลที่ปลูกพืชผักมักจะทำการปลูกไม้ดอกควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการปลูกไม้ดอกไม่จำเป็นต้องรอปลูกตามฤดูกาล แต่สามารถให้ผลผลิตได้ตลอดทั้งปี เช่น กุหลาบ กล้วยไม้ จึงมีผู้ให้ข้อมูลบางรายนิยมปลูกไม้ดอกเป็นพืชเสริมธุรกิจเสริม

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการปลูกไม้ดอก

การปลูกไม้ดอก	จำนวน (n=17)	ร้อยละ
พื้นที่ปลูกไม้ดอก (ไร่)		
1	15	88.24
3	2	11.76
$\bar{X} = 1.24$ $SD = .664$ $Min-Max = 1 - 3$		
ผลผลิตไม้ดอก (กิโลกรัม/ไร่)		
100-200	4	9.52
201-300	4	9.52
301-400	34	80.95
$\bar{X} = 285.24$ $SD = 98.73$ $Min-Max = 30 - 400$		
รายได้จากการปลูกไม้ดอก (บาท/ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30,000	20	47.62
30,001-50,000	15	35.71
มากกว่า 50,000	7	16.67
$\bar{X} = 36,230.59$ $SD = 26,142.362$ $Min-Max = 3,100 - 96,000$		

รวมรายได้จากการปลูกพืช (ตาราง 10)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกพืช 20,001-30,000 บาท/ปี (ร้อยละ 42.03) เฉลี่ย 31,231.67 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 21.26 มีรายได้จากการปลูกพืชน้อยกว่า 20,000 บาท/ปี ร้อยละ 14.49 มีรายได้จากการปลูกพืช 30,001-40,000 บาท/ปี ร้อยละ 12.08 มีรายได้จากการปลูกพืชมากกว่า 50,000 บาท/ปี และร้อยละ 10.14 มีรายได้จากการปลูกพืช 40,001-50,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกพืชน้อยที่สุด 9,500 บาท/ปี และมีรายได้จากการปลูกพืชมากที่สุด 98,600 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลที่ทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยมีการปลูกพืชหลายชนิดร่วมกัน ได้แก่ ลำไย ลิ้นจี่ ข้าว ผัก และไม้ดอก ทำให้มีรายได้เฉลี่ย 31,231.67 บาท/ปี และในบางรายมีรายได้สูงสุดถึง 98,600 บาท/ปี ซึ่งสามารถจะทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีกินมีใช้ได้ตลอดทั้งปี ที่เหลือก็เก็บขายเพื่อให้มีรายได้มาช่วยอุ้มชูเศรษฐกิจของครัวเรือน และต่อยอดไปถึงเศรษฐกิจชุมชนที่ช่วยสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยทรงเน้นถึงความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัวอันเป็นเศรษฐกิจแบบพื้นฐาน ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามหลักการพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างสมดุล (ปรียานุช พิบูลสราวุธ : 2549)

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรวมรายได้จากการปลูกพืช

รายได้จากการปลูกพืช	จำนวน (n=206)	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท/ปี	44	21.26
20,001-30,000 บาท/ปี	87	42.03
30,001-40,000 บาท/ปี	30	14.49
40,001-50,000 บาท/ปี	21	10.14
มากกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท/ปี	25	12.08
$\bar{X} = 31,231.67$ $SD = 17,973.393$ $Min-Max = 9,500 - 98,600$		

2. รายได้จากการเลี้ยงสัตว์

จากตาราง 11 รายได้จากการเลี้ยงสัตว์มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การเลี้ยงไก่

จำนวนไก่ที่เลี้ยง (ตัว)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เลี้ยงไก่ 50-100 ตัว (ร้อยละ 76.00) เฉลี่ย 99.47 ตัว รองลงมา ร้อยละ 13.00 เลี้ยงไก่น้อยกว่า 50 ตัว และ ร้อยละ 11.00 เลี้ยงไก่มากกว่า 100 ตัว โดยผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงไก่น้อยที่สุด 10 ตัว และเลี้ยงไก่มากที่สุด 370 ตัว

ราคาขายไก่ (บาท/กิโลกรัม)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลขายไก่ 100 บาท/กิโลกรัม (ร้อยละ 99.00) เฉลี่ย 99.95 บาท/กิโลกรัม และร้อยละ 1.00 ขายไก่ 95 บาท/กิโลกรัม โดยผู้ให้ข้อมูลขายไก่ได้น้อยที่สุด 95 บาท/กิโลกรัม และขายไก่ได้มากที่สุด 100 บาท/กิโลกรัม

รายได้จากการขายไก่ (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้จากการเลี้ยงไก่คิดเป็นจำนวนเงิน 5,000-10,000 บาท/ปี (ร้อยละ 76.00) เฉลี่ย 10,336.25 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 12.00 มีรายได้จากการเลี้ยงไก่คิดเป็นจำนวนเงินน้อยกว่า 5,000 บาท/ปี ร้อยละ 5.00 มีรายได้จากการเลี้ยงไก่คิดเป็นจำนวนเงิน 15,001-20,000 บาท/ปี ร้อยละ 4.00 มีรายได้จากการเลี้ยงไก่คิดเป็นจำนวนเงิน 25,001-30,000 บาท/ปี และ ร้อยละ 2.00 มีรายได้จากการเลี้ยงไก่คิดเป็นจำนวนเงิน 35,001-40,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงไก่คิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 1,000 บาท/ปี และรายได้จากการเลี้ยงไก่คิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 40,000 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงไก่เฉลี่ย 99.47 ตัว ราคาขายไก่เฉลี่ย 99.95 บาท/กิโลกรัม และมีรายได้จากการเลี้ยงไก่คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 10,336.25 บาท/ปี จะเห็นว่า รายได้จากการเลี้ยงไก่เป็นรายได้ที่ไม่สูงมากนัก นอกจากนี้ราคาขายไก่ในตลาดยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ เช่น ภาวะเศรษฐกิจ และใช้วัตถุดิบ เป็นต้น ดังนั้นหากทางภาครัฐให้การสนับสนุนและช่วยเหลือต่าง ๆ โดยเฉพาะการให้ความรู้ในการดูแลไก่อย่างถูกสุขลักษณะก็จะอาจจะบรรเทาปัญหาเรื่องสุขภาพของไก่ไปได้ระดับหนึ่ง

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงไก่

การเลี้ยงไก่	จำนวน (n=100)	ร้อยละ
จำนวนไก่ที่เลี้ยง (ตัว)		
น้อยกว่า 50	13	13.00
50-100	76	76.00
มากกว่า 100	11	11.00
$\bar{X} = 99.47$ $SD = 63.843$ $Min-Max = 10 - 370$		
ราคาขายไก่ (บาท/กิโลกรัม)		
95	1	1.00
100	99	99.00
รายได้จากการขายไก่ (บาท/ปี)		
น้อยกว่า 5,000	12	12.00
5,000-10,000	76	76.00
มากกว่า 10,000	12	6.00
$\bar{X} = 10,336.25$ $SD = 6,995.21$ $Min-Max = 1,000 - 40,000$		

2.2 การเลี้ยงเป็ด

ตาราง 12 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการเลี้ยงเป็ดของผู้เข้าร่วมอบรม แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

จำนวนเป็ดที่เลี้ยง

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เลี้ยงเป็ด 50-100 ตัว (ร้อยละ 57.14) เฉลี่ย 72.54 ตัว รองลงมา ร้อยละ 28.57 เลี้ยงเป็ดน้อยกว่า 50 ตัว ร้อยละ 7.14 เลี้ยงเป็ด 101-150 ตัว และ 151-200 ตัว เท่ากัน โดยผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงเป็ดน้อยที่สุด 3 ตัว และเลี้ยงเป็ดมากที่สุด 200 ตัว

ราคาขายเป็ด (บาท/ตัว)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ขายเป็ดตัวละ 110 บาท (ร้อยละ 82.14) เฉลี่ยตัวละ 113.93 บาท ร้อยละ 10.71 ขายเป็ดตัวละ 120 บาท และ ร้อยละ 7.14 ขายเป็ดตัวละ 150 บาท โดยผู้ให้ข้อมูลขายเป็ดได้น้อยที่สุดตัวละ 110 บาท และขายเป็ดได้มากที่สุดตัวละ 150 บาท

รายได้จากการเลี้ยงเป็ด (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงเป็ดคิดเป็นจำนวนเงิน 10,001-15,000 บาท/ปี (ร้อยละ 35.71) เฉลี่ย 8,042.86 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 28.57 มีรายได้จากการเลี้ยงเป็ดคิดเป็นจำนวนเงิน 5,001-10,000 บาท/ปี ร้อยละ 25.00 มีรายได้จากการเลี้ยงเป็ดคิดเป็นจำนวนเงินน้อยกว่า 5,000 บาท/ปี ร้อยละ 10.71 มีรายได้จากการเลี้ยงเป็ดคิดเป็นจำนวนเงิน 20,001-25,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงเป็ดคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 450 บาท/ปี และรายได้จากการเลี้ยงเป็ดคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 22,000 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงเป็ดเฉลี่ย 72.54 ตัว ขยายเฉลี่ยตัวละ 113.93 บาท และมีรายได้จากการเลี้ยงเป็ดคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 8,042.86 บาท/ปี จะเห็นได้ว่า จำนวนผู้ให้ข้อมูลที่เลี้ยงเป็ดมีไม่มากนัก เนื่องจากการเลี้ยงเป็ดเพื่อให้ได้ไข่และเนื้อเป็นอาหารจำเป็นต้องใช้พื้นที่ที่มีดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ แต่ถ้าหากชุมชนได้รับความรู้เรื่องการเลี้ยงเป็ดที่ถูกต้องสามารถใช้ประโยชน์จากการเลี้ยงเป็ดได้หลากหลายมากขึ้น เช่น นำไข่และเนื้อเป็ดมาทำเป็นอาหาร นำมูลเป็ดมาเป็นปุ๋ย ส่งเสริมให้มีการเพาะพันธุ์พื้นเมืองซึ่งเป็นพันธุ์หายากเพื่อจำหน่าย เพราะปัจจุบันการเลี้ยงเป็ดพันธุ์พื้นเมืองแทบจะไม่มี ส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์ผสมเกือบทั้งหมด นอกจากนี้ยังสามารถสร้างได้อีกช่องทางหนึ่ง

ตาราง 10 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงเป็ด

การเลี้ยงเป็ด	จำนวน (n=28)	ร้อยละ
จำนวนเป็ดที่เลี้ยง (ตัว)		
น้อยกว่า 50	8	28.57
50-100	16	57.14
มากกว่า 100	4	14.28
$\bar{X} = 72.54$ $SD = 51.612$ $Min-Max = 3 - 200$		

ตาราง 10 (ต่อ)

การเลี้ยงเปิด	จำนวน (n=28)	ร้อยละ
ราคาขายเปิด (บาท/ตัว)		
110	23	82.14
120	3	10.71
150	2	7.14
$\bar{X} = 113.93$ $SD = 10.659$ $Min-Max = 110 - 150$		
รายได้จากการเลี้ยงเปิด (บาท/ปี)		
น้อยกว่า 5,000	7	25.00
5,000-10,000	8	28.57
มากกว่า 10,000	13	46.42
$\bar{X} = 8,042.86$ $SD = 5,678.37$ $Min-Max = 450 - 22,000$		

2.3 การเลี้ยงโค

ตาราง 13 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการเลี้ยงโคของผู้เข้าร่วมอบรม แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

จำนวน โคที่เลี้ยง

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เลี้ยงโค 1-5 ตัว (ร้อยละ 60.44) เฉลี่ย 5.59 ตัว รองลงมา ร้อยละ 36.26 เลี้ยงโค 6-10 ตัว ร้อยละ 2.20 เลี้ยงโค 11-15 ตัว และร้อยละ 1.10 เลี้ยงโค 16-20 ตัว โดยผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงโคน้อยที่สุด 2 ตัว และเลี้ยงโคมากที่สุด 20 ตัว

ราคาขายโค (บาท/ตัว)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลขายโคตัวละ 5,000 บาท (ร้อยละ 45.05) เฉลี่ยตัวละ 5,857.14 บาท รองลงมา ร้อยละ 27.47 ขายโคตัวละ 6,000 บาท ร้อยละ 25.27 ขายโคตัวละ 7,000 บาท ร้อยละ 1.10 ขายโคตัวละ 8,000 บาท และ 9,000 บาท โดยผู้ให้ข้อมูลขายโคได้น้อยที่สุดตัวละ 5,000 บาท และขายโคได้มากที่สุดตัวละ 9,000 บาท

รายได้จากการเลี้ยงโค (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงโคคิดเป็นจำนวนเงิน 20,001-30,000 บาท/ปี (ร้อยละ 30.77) รองลงมา ร้อยละ 25.27 มีรายได้จากการเลี้ยงโคคิดเป็นจำนวนเงิน 30,001-40,000 บาท/ปี ร้อยละ 18.68 มีรายได้จากการเลี้ยงโคคิดเป็นจำนวนเงิน 10,000-20,000 บาท/ปี และ 40,001-50,000 เท่ากัน และ ร้อยละ 6.59 มีรายได้จากการเลี้ยงโคคิดเป็นจำนวนเงินมากกว่า 50,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงโคคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 32,109.89 บาท/ปี มีรายได้จากการเลี้ยงโคคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 10,000 บาท/ปี และมีรายได้จากการเลี้ยงโคคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 100,000 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงโคเฉลี่ย 5.59 ตัว ขา โคเฉลี่ย 5,857.14 บาท/ตัว และมีรายได้จากการเลี้ยงโคคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 32,109.89 บาท/ปี จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงโคค่อนข้างดี และจำนวนการเลี้ยงในแต่ละรายมีน้อย เนื่องจากแม่พันธุ์และพ่อพันธุ์ของโคมีราคาค่อนข้างสูง ต้องใช้เงินลงทุนมาก ดังนั้นภาครัฐควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโค ตั้งแต่การคัดเลือกสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับระบบการเลี้ยง วัตถุประสงค์ในการเลี้ยง เช่น โคพันธุ์เนื้อ จะต้องได้แม่พันธุ์ที่สามารถผลิตลูกได้เป็นจำนวนมาก และมีขนาดใหญ่เป็นที่ต้องการของตลาดจึงจะขายได้ราคาดี เป็นต้น

ตาราง 11 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงโค

การเลี้ยงโค	จำนวน (n=91)	ร้อยละ
จำนวนโคที่เลี้ยง (ตัว)		
1-5	55	60.44
6-10	33	36.26
11-15	2	2.20
16-20	1	1.10
$\bar{X} = 5.59$ $SD = 2.793$ $Min-Max = 2 - 20$		
ราคาขายโค (บาท/ตัว)		
	จำนวน	ร้อยละ
5,000	41	45.05
6,000	25	27.47

ตาราง 11 (ต่อ)

การเลี้ยงโค	จำนวน (n=91)	ร้อยละ
7,000	23	25.27
8,000	1	1.10
9,000	1	1.10
$\bar{X} = 5,857.14$ $SD = .913.740$ $Min-Max = 5,000 - 9,000$		
รายได้จากการเลี้ยงโค (บาท/ปี)		
10,000-20,000	17	18.68
20,001-30,000	28	30.77
30,001-40,000	23	25.27
40,001-50,000	17	18.68
มากกว่า 50,000	6	6.59
$\bar{X} = 32,109.89$ $SD = 14,876.87$ $Min-Max = 10,000 - 100,000$		

2.4 การเลี้ยงกระบือ

ตาราง 14 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการเลี้ยงกระบือของผู้เข้าร่วมอบรม แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

จำนวนกระบือที่เลี้ยง

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เลี้ยงกระบือ 2 ตัว (ร้อยละ 23.68) เฉลี่ย 4.11 ตัว รองลงมา ร้อยละ 21.05 เลี้ยงกระบือ 5 ตัว ร้อยละ 18.42 เลี้ยงกระบือ 4 ตัว ร้อยละ 15.79 เลี้ยงกระบือ 6 ตัว ร้อยละ 10.53 เลี้ยงกระบือ 3 ตัว และ ร้อยละ 7.89 เลี้ยงกระบือ 7 ตัว และร้อยละ 2.63 เลี้ยงกระบือ 1 ตัว โดยผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงกระบือน้อยที่สุด 1 ตัว และเลี้ยงกระบือมากที่สุด 7 ตัว

ราคาขายกระบือ (บาท/ตัว)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลขายกระบือตัวละ 7,000 บาท (ร้อยละ 63.16) เฉลี่ยตัวละ 7,131.58 บาท ร้อยละ 28.95 ขายกระบือตัวละ 8,000 บาท ร้อยละ 2.63 ขายกระบือตัวละ 4,000 บาท ขายกระบือตัวละ 5,000 บาท และ 6,000 บาท เท่ากัน โดยผู้ให้ข้อมูล ขายกระบือได้น้อยที่สุดตัวละ 4,000 บาท และขายกระบือได้มากที่สุดตัวละ 8,000 บาท

รายได้จากการเลี้ยงกระบือ (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงกระบือคิดเป็นจำนวนเงิน 10,000-20,000 บาท/ปี และ 30,001-40,000 บาท/ปี เท่ากัน (ร้อยละ 26.32) เฉลี่ย 29,105.26 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 23.68 มีรายได้จากการเลี้ยงกระบือคิดเป็นจำนวนเงิน 20,001-30,000 บาท/ปี ร้อยละ 18.42 มีรายได้จากการเลี้ยงกระบือคิดเป็นจำนวนเงิน 40,001-50,000 บาท/ปี และ ร้อยละ 2.63 มีรายได้จากการเลี้ยงกระบือคิดเป็นจำนวนเงิน น้อยกว่า 10,000 บาท/ปี และมากกว่า 50,000 บาท/ปี เท่ากัน โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงกระบือคิดเป็นจำนวนเงิน น้อยที่สุด 7,000 บาท/ปี และรายได้จากการเลี้ยงกระบือคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 56,000 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงกระบือเฉลี่ย 4.11 ตัว ขยายกระบือเฉลี่ยตัวละ 7,131.58 บาท และมีรายได้จากการเลี้ยงกระบือคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 29,105.26 บาท/ปี ซึ่งการเลี้ยงกระบือส่วนใหญ่มักจะเลี้ยงตามฤดูกาลคือ ปล่อยให้กระบือหาอาหารกินเองในนาข้าว และไม่มีการผูกคอกให้อยู่เป็นกิจลักษณะ นอกจากนี้ยังไม่มีมีการปรับปรุงพันธุ์ ทำให้กระบือในรุ่นต่อ ๆ มีลักษณะไม่สมบูรณ์ หากมีการส่งเสริมและจัดทำธนาคารกระบือ แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงริเริ่มโครงการธนาคารกระบือเมื่อปี พ.ศ. 2522 และให้ชุมชนช่วยกันบริหารจัดการก็จะสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกระบือให้ถูกต้อง และสามารถพัฒนาสายพันธุ์ที่ดีได้ต่อไปในอนาคต เป็นการขยายโอกาสในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนของชุมชน

ตาราง 12 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงกระบือ

รายได้จากการเลี้ยงกระบือ	จำนวน (n=38)	ร้อยละ
จำนวนกระบือที่เลี้ยง (ตัว)		
1	1	2.63
2	9	23.68
3	4	10.53

ตาราง 12 (ต่อ)

รายได้จากการเลี้ยงกระบือ	จำนวน (n=38)	ร้อยละ
4	7	18.42
5	8	21.05
6	6	15.79
7	3	7.89
$\bar{X} = 4.11$ $SD = 1.71$ $Min-Max = 1 - 7$		
ราคาขายกระบือ (บาท/ตัว)		
4,000	1	2.63
5,000	1	2.63
6,000	1	2.63
7,000	24	63.16
8,000	11	28.95
$\bar{X} = 7,131.58$ $SD = 811.107$ $Min-Max = 4,000 - 8,000$		
รายได้จากการเลี้ยงกระบือ (บาท/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000	1	2.63
10,000-20,000	10	26.32
20,001-30,000	9	23.68
30,001-40,000	10	26.32
40,001-50,000	7	18.42
มากกว่า 50,000	1	2.63
$\bar{X} = 29,105.26$ $SD = 12,365.58$ $Min-Max = 7,000 - 56,000$		

2.5 การเลี้ยงสุกร

ตาราง 15 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการเลี้ยงสุกรของผู้เข้าร่วมอบรม แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

จำนวนสุกรที่เลี้ยง

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงสุกร 50-100 ตัว (ร้อยละ 48.48) เฉลี่ย 64.03 ตัว รองลงมา ร้อยละ 42.42 เลี้ยงสุกรน้อยกว่า 50 ตัว ร้อยละ 3.03 เลี้ยงสุกร 101-150 ตัว, 151-200 ตัว และ 251-300 ตัว โดยผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงสุกรน้อยที่สุด 3 ตัว และเลี้ยงสุกรมากที่สุด 300 ตัว

ราคาขายสุกร (บาท/ตัว)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลขายสุกรตัวละ 100-200 บาท (ร้อยละ 48.48) เฉลี่ยตัวละ 271.82 บาท ร้อยละ 30.30 ขายสุกรตัวละ 201-300 บาท ร้อยละ 15.15 ขายสุกรตัวละ 401-500 บาท ร้อยละ 3.03 ขายสุกรตัวละ 301-400 บาท และมากกว่า 500 บาทขึ้นไป เท่ากัน โดยผู้ให้ข้อมูลขายสุกรได้น้อยที่สุดตัวละ 110 บาท และขายสุกรได้มากที่สุดตัวละ 700 บาท

รายได้จากการเลี้ยงสุกร (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้จากการเลี้ยงสุกรคิดเป็นจำนวนเงินน้อยกว่า 10,000 บาท/ปี (ร้อยละ 54.55) เฉลี่ย 15,266.67 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 18.18 มีรายได้จากการเลี้ยงสุกรคิดเป็นจำนวนเงิน 10,000-20,000 บาท/ปี ร้อยละ 15.15 มีรายได้จากการเลี้ยงสุกรคิดเป็นจำนวนเงิน 20,001-30,000 บาท/ปี ร้อยละ 6.06 มีรายได้จากการเลี้ยงสุกรคิดเป็นจำนวนเงิน 30,001-40,000 บาท/ปี และ มากกว่า 50,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงสุกรคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 1,500 บาท/ปี และมีรายได้จากการเลี้ยงสุกรคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 64,000 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงสุกรเฉลี่ย 64.03 ตัว ขายสุกรเฉลี่ยตัวละ 271.82 บาท และมีรายได้จากการเลี้ยงสุกรคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 15,266.67 บาท/ปี จะเห็นได้การเลี้ยงสุกรของผู้ให้ข้อมูลยังไม่แพร่หลาย เนื่องจากต้องใช้เงินทุนในการจัดทำโรงเรือน อาหาร ตลอดจนการดูแลสุขภาพของสุกรที่อาจส่งผลให้ราคาตกต่ำ ดังนั้นจึงนิยมเลี้ยงสุกรกันเฉพาะกลุ่ม

ตาราง 13 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงสุกร

การเลี้ยงสุกร	จำนวน (n=33)	ร้อยละ
จำนวนสุกรที่เลี้ยง (ตัว)		
น้อยกว่า 50	14	42.42
50-100	16	48.48
มากกว่า 100	3	9.09
$\bar{X} = 64.03$ $SD = 62.143$ $Min-Max = 3 - 300$		
ราคาขายสุกร (บาท/ตัว)		
100-200	16	48.48
201-300	10	30.30
มากกว่า 300	7	21.21
$\bar{X} = 271.82$ $SD = 149.132$ $Min-Max = 110 - 700$		
รายได้จากการเลี้ยงสุกร (บาท/ปี)		
น้อยกว่า 10,000	18	54.55
10,000-20,000	6	18.18
20,001-30,000	5	15.15
มากกว่า 30,000	4	12.12
$\bar{X} = 15,266.67$ $SD = 15,657.420$ $Min-Max = 1,500 - 64,000$		

2.6 การเลี้ยงปลา

ตาราง 16 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาของผู้เข้าร่วมอบรม แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

จำนวนปลาที่เลี้ยง

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เลี้ยงปลา 501-1,000 ตัว (ร้อยละ 60.16) เฉลี่ย 726.09 ตัว รองลงมา ร้อยละ 35.16 เลี้ยงปลา 100-500 ตัว ร้อยละ 2.34 เลี้ยงปลา 1,001-1,500 ตัว และ 1,501 -2,000 ตัว เท่ากัน โดยผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงปลาน้อยที่สุด 100 ตัว และเลี้ยงปลามากที่สุด 2,000 ตัว

ราคาขายปลา (บาท/กิโลกรัม)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ขายปลา 40 บาท/กิโลกรัม (ร้อยละ 85.94) เฉลี่ย 40.93 บาท/กิโลกรัม รองลงมา ร้อยละ 710.16 ขายปลา 50 บาท/กิโลกรัม ร้อยละ 1.56 ขายปลา 45 บาท/กิโลกรัม ร้อยละ 0.78 ขายปลา 30 บาท/กิโลกรัม , 34 บาท/กิโลกรัม และ 35 บาท/กิโลกรัม เท่ากัน โดยผู้ให้ข้อมูลขายปลาได้น้อยที่สุด 30 บาท/กิโลกรัม และขายปลาได้มากที่สุด 50 บาท/กิโลกรัม

รายได้จากการเลี้ยงปลา (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงปลาคิดเป็นจำนวนเงิน 30,001-50,000 บาท/ปี (ร้อยละ 56.25) เฉลี่ย 29,053.91 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 30.47 มีรายได้จากการเลี้ยงปลา คิดเป็นจำนวนเงินน้อยกว่า 10,000 บาท/ปี ร้อยละ 8.59 มีรายได้จากการเลี้ยงปลาคิดเป็นจำนวนเงิน 10,001-30,000 บาท/ปี และ ร้อยละ 4.69 มีรายได้จากการเลี้ยงปลาคิดเป็นจำนวนเงินมากกว่า 50,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงปลาคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 4,000 บาท/ปี และมีรายได้จากการเลี้ยงปลาคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 90,000 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงปลาเฉลี่ย 726.09 ตัว ขายปลาเฉลี่ย 40.93 บาท/กิโลกรัม และมีรายได้จากการเลี้ยงปลาคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 29,053.91 บาท/ปี ซึ่งปลาที่ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงเป็นปลานิล จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลนิยมเลี้ยงปลานิลมากกว่าการเลี้ยงสัตว์ประเภทอื่น ๆ เนื่องจากปลานิลมีราคาดี เลี้ยงง่าย ใช้เงินทุนไม่มาก และเป็นที่ต้องการของตลาด จึงทำให้เป็นที่นิยมมากขึ้น

ตาราง 14 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงปลา

การเลี้ยงปลา	จำนวน (n=128)	ร้อยละ
จำนวนปลาที่เลี้ยง (ตัว)		
100-500	45	35.16
501-1,000	77	60.16
1,001 -1,500	3	2.34

ตาราง 14 (ต่อ)

การเลี้ยงปลา	จำนวน (n=128)	ร้อยละ
1,501 -2,000	3	2.34
$\bar{X} = 726.09$ SD = 449.413 Min-Max = 100 - 2,000		
ราคาขายปลา (บาท/กิโลกรัม)		
< 40	3	2.34
40	110	85.94
> 40	15	11.72
$\bar{X} = 40.93$ SD = 3.321 Min-Max = 30 - 50		
รายได้จากการเลี้ยงปลา (บาท/ปี)		
น้อยกว่า 10,000	39	30.47
10,001-30,000	11	8.59
30,001-50,000	72	56.25
มากกว่า 50,000	6	4.69
$\bar{X} = 29,053.91$ SD = 18,305.52 Min-Max = 4,000 - 90,000		

2.7 การเลี้ยงกบ

ตาราง 17 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการเลี้ยงกบของผู้เข้าร่วมอบรม แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

จำนวนกบที่เลี้ยง

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงกบ 1,500 ตัว และ 2,000 ตัว เท่ากัน (ร้อยละ 50.00) โดยผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงกบเฉลี่ย 1,750.00 ตัว เลี้ยงกบน้อยที่สุด 1,500 ตัว และเลี้ยงกบมากที่สุด 2,000 ตัว

ราคาขายกบ (บาท/ตัว)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลขายกบ 40 บาท/กิโลกรัม และ 50 บาท/กิโลกรัม เท่ากัน (ร้อยละ 50.00) โดยผู้ให้ข้อมูลขายกบเฉลี่ย 45.00 บาท/กิโลกรัม ขายกบได้น้อยที่สุด 40 บาท/กิโลกรัม และขายกบได้มากที่สุด 50 บาท/กิโลกรัม

รายได้จากการเลี้ยงกบ (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงกบคิดเป็นจำนวนเงิน 45,000 บาท/ปี และ 80,000 บาท/ปี เท่ากัน (ร้อยละ 50.00) โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงกบคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 62,500.00 บาท/ปี มีรายได้จากการเลี้ยงกบคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 45,000 บาท/ปี และมีรายได้จากการเลี้ยงกบคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 80,000 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงกบเฉลี่ย 1,750.00 ตัว ขายกบเฉลี่ย 45.00 บาท/กิโลกรัม และมีรายได้จากการเลี้ยงกบคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 62,500.00 บาท/ปี ซึ่งกบเป็นสัตว์เศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่สามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกร และสามารถเลี้ยงได้ในพื้นที่จำกัด เช่น นำขางรถยนต์มาวางซ้อนกันเป็นชั้น หรือที่นิยมเรียกกันทั่วไปว่า “กบคอนโด” จึงเหมาะสำหรับเกษตรกรที่มีพื้นที่น้อย ใช้ต้นทุนไม่มากนัก แต่สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้เป็นอย่างดี

ตาราง 15 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการเลี้ยงกบ

การเลี้ยงกบ	จำนวน (n=2)	ร้อยละ
จำนวนกบที่เลี้ยง (ตัว)		
1,500	1	50.00
2,000	1	50.00
$\bar{X} = 1,750.00$ SD = 353.55 Min-Max = 1,500 -2,000		
ราคาขายกบ (บาท/กิโลกรัม)		
40	1	50.00
50	1	50.00
$\bar{X} = 45.00$ SD = 7.071 Min-Max = 40 – 50		

ตาราง 15 (ต่อ)

การเลี้ยงกบ	จำนวน (n=2)	ร้อยละ
รายได้จากการเลี้ยงกบ (บาท/ปี)		
45,000	1	50.00
80,000	1	50.00
$\bar{X} = 62,500.00$ $SD = 24,748.74$ $Min-Max = 45,000 - 80,000$		

รวมรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ (ตาราง 18)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงิน 30,001-40,000 บาท/ปี (ร้อยละ 23.70) เฉลี่ย 45,661.26 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 16.59 มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงิน 40,001-50,000 บาท/ปี ร้อยละ 12.80 มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงิน 60,001-70,000 บาท/ปี ร้อยละ 11.37 มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงิน 50,001-60,000 บาท/ปี ร้อยละ 9.95 มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงิน 10,001-20,000 บาท/ปี ร้อยละ 6.64 มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงินน้อยกว่า 10,000 บาท/ปี ร้อยละ 6.16 มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงิน 20,001-30,000 บาท/ปี ร้อยละ 5.69 มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงิน 80,001-90,000 บาท/ปี ร้อยละ 4.74 มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงิน 70,001-80,000 บาท/ปี ร้อยละ 2.37 มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงินมากกว่า 90,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 2,000 บาท/ปี และมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 109,000 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 45,661.26 บาท/ปี โดยสัตว์ที่เลี้ยงนั้นเป็นการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์มากกว่า 1 ชนิดขึ้นไป จึงทำให้มีรายได้เพิ่มสูงขึ้นนอกเหนือจากการปลูกพืช ทำให้บางรายมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 109,000 บาท/ปี ขณะเดียวกันก็มีผู้ให้ข้อมูลบางรายมีรายได้น้อยที่สุด 2,000 บาท เนื่องจากมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์เพียงชนิดเดียวคือ เลี้ยงไก่ จึงทำให้มีรายได้แตกต่างจากผู้ให้ข้อมูลรายอื่นๆ ที่เลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน หรือการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ตาราง 16 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรวมรายได้จากการเลี้ยงสัตว์

รวมรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ (บาท/ปี)	จำนวน (n=211)	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000	14	6.64
10,001-20,000	21	9.95
20,001-30,000	13	6.16
30,001-40,000	50	23.70
40,001-50,000	35	16.59
50,001-60,000	24	11.37
60,001-70,000	27	12.80
70,001-80,000	10	4.74
80,001-90,000	12	5.69
มากกว่า 90,000	5	2.37
$\bar{X} = 45,661.26$ SD = 22,813.480 Min-Max = 2,000 - 109,000		

3. รายได้นอกภาคเกษตรกรรม

3.1 รายได้จากการรับจ้าง

ตาราง 19 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับรายได้นอกภาคเกษตรกรรมของผู้เข้าร่วมอบรม มีรายละเอียด ดังนี้

จำนวนวันที่รับจ้าง (วัน/เดือน)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทำงานรับจ้าง 10 วัน/เดือน (ร้อยละ 37.25) เฉลี่ย 7.14 วัน/เดือน รองลงมา ร้อยละ 31.37 ทำงานรับจ้าง 5 วัน/เดือน ร้อยละ 15.69 ทำงานรับจ้าง 7 วัน/เดือน ร้อยละ 7.84 ทำงานรับจ้าง 3 วัน/เดือน ร้อยละ 5.88 ทำงานรับจ้าง 4 วัน/เดือน และร้อยละ 1.96 ทำงานรับจ้าง 14 วัน/เดือน โดยผู้ให้ข้อมูลทำงานรับจ้างน้อยที่สุด 3 วัน/เดือน และทำงานรับจ้างมากที่สุด 14 วัน/เดือน

อัตราค่าจ้าง/วัน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้รับค่าจ้าง 151-200 บาท/วัน (ร้อยละ 76.47) เฉลี่ย 176.27 บาท/วัน รองลงมา ร้อยละ 19.61 ได้รับค่าจ้าง 101-150 บาท/วัน และ

ร้อยละ 3.92 ได้รับค่าจ้าง 50-100 บาท/วัน โดยผู้ให้ข้อมูลได้รับค่าจ้างน้อยที่สุด 80 บาท/วัน และได้รับค่าจ้างมากที่สุด 200 บาท/วัน

มีรายได้จากการรับจ้าง (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการรับจ้างคิดเป็นจำนวนเงิน 20,001-25,000 บาท/ปี (ร้อยละ 37.25) เฉลี่ย 15,736.47 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 31.37 มีรายได้จากการรับจ้างคิดเป็นจำนวนเงิน 10,001-15,000 บาท/ปี ร้อยละ 21.57 มีรายได้จากการรับจ้างคิดเป็นจำนวนเงิน 5,000-10,000 บาท/ปี ร้อยละ 7.84 มีรายได้จากการรับจ้างคิดเป็นจำนวนเงิน 15,001-20,000 บาท/ปี และ ร้อยละ 1.96 มีรายได้จากการรับจ้างคิดเป็นจำนวนเงิน 25,001-30,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการรับจ้างคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 5,040 บาท/ปี และมีรายได้จากการรับจ้างคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 25,200 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลทำงานรับจ้างเฉลี่ย 7.14 วัน/เดือน ได้รับค่าจ้างเฉลี่ย 176.27 บาท/วัน มีรายได้จากการรับจ้างเฉลี่ย 15,736.47 บาท/ปี ซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่สูงมากนัก เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานรับจ้างตลอดทั้งเดือน แต่ทำงานรับจ้างในช่วงเวลาที่ว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรมเพื่อเป็นรายได้เสริม

ตาราง 17 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการรับจ้าง

การรับจ้าง	จำนวน (n=51)	ร้อยละ
จำนวนวันที่รับจ้าง (วัน/เดือน)		
3	4	7.84
4	3	5.88
5	16	31.37
7	8	15.69
10	19	37.25
14	1	1.96
$\bar{X} = 7.14$ $SD = 2.74$ $Min-Max = 3 - 14$		

ตาราง 17 (ต่อ)

การรับจ้าง	จำนวน (n=51)	ร้อยละ
อัตราค่าจ้าง (บาท/วัน)		
50-100	2	3.92
101-150	10	19.61
151-200	39	76.47
$\bar{X} = 176.27$ SD = 29.05 Min-Max = 80 – 200		
รายได้จากการรับจ้าง (บาท/ปี)		
5,001-10,000	11	21.57
10,001-15,000	16	31.37
15,001-20,000	4	7.84
20,001-25,000	19	37.25
25001-30,000	1	1.96
$\bar{X} = 15,736.47$ SD = 6,851.70 Min-Max = 5,040 - 25,200		

3.2 รายได้จากการค้าขาย

ตาราง 20 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับรายได้จากการค้าขายของผู้เข้าร่วมอบรม มีรายละเอียด ดังนี้

จำนวนวันที่ค้าขาย (วัน/เดือน)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทำการค้าขาย 5-7 วัน/เดือน (ร้อยละ 50.00) เฉลี่ย 6.33 วัน/เดือน รองลงมา ร้อยละ 26.53 ทำการค้าขาย 8 - 10 วัน/เดือน ร้อยละ 21.43 ทำการค้าขาย 2 - 4 วัน/เดือน และร้อยละ 2.04 ทำการค้าขาย 11 - 13 วัน/เดือน โดยผู้ให้ข้อมูลทำการค้าขายน้อยที่สุด 2 วัน/เดือน และทำการค้าขายมากที่สุด 12 วัน/เดือน

รายได้จากการค้าขาย/วัน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการค้าขาย 181 - 210 บาท/วัน (ร้อยละ 67.01) เฉลี่ย 188.97 บาท/วัน รองลงมา ร้อยละ 22.68 มีรายได้จากการค้าขาย 151 - 180 บาท/วัน และร้อยละ 10.31 มีรายได้จากการค้าขาย 120 - 150 บาท/วัน โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการค้าขายน้อยที่สุด 120 บาท/วัน และมีรายได้จากการค้าขายมากที่สุด 210 บาท/วัน

รายได้จากการค้าขาย (บาท/ปี)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการค้าขายคิดเป็นจำนวนเงิน 10,001-15,000 บาท/ปี (ร้อยละ 36.08) เฉลี่ย 14,517.53 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 23.71 มีรายได้จากการค้าขายคิดเป็นจำนวนเงิน 20,001-25,000 บาท/ปี ร้อยละ 18.56 มีรายได้จากการค้าขายคิดเป็นจำนวนเงิน 5,000-10,000 บาท/ปี ร้อยละ 13.40 มีรายได้จากการค้าขายคิดเป็นจำนวนเงิน 15,001-20,000 บาท/ปี ร้อยละ 5.15 มีรายได้จากการค้าขายคิดเป็นจำนวนเงินน้อยกว่า 5,000 บาท/ปี ร้อยละ 3.09 มีรายได้จากการค้าขายคิดเป็นจำนวนเงิน 25,001-30,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการค้าขายคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 2,880 บาท/ปี และมีรายได้จากการค้าขายคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 28,800 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลทำการค้าขายเฉลี่ย 6.33 วัน/เดือน มีรายได้จากการค้าขายเฉลี่ย 188.97 บาท/วัน และมีรายได้จากการค้าขายเฉลี่ย 14,517.53 บาท/ปี จะเห็นว่ารายได้จากการค้าขายมีลักษณะเช่นเดียวกับรายได้จากการรับจ้าง คือ ระยะเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลทำการค้าขายมีจำนวนน้อยวันในหนึ่งเดือน ประกอบกับมีอาชีพหลักคือ ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์อยู่แล้ว ดังนั้นจึงส่วนใหญ่ที่มาทำการค้าขายเพื่อเป็นอาชีพเสริมเท่านั้น ซึ่งอาจจะทำให้ช่วงเวลาที่ว่างเว้นจากงานเกษตร

ตาราง 18 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการค้าขาย

การค้าขาย	จำนวน (n=97)	ร้อยละ
จำนวนวันที่ค้าขาย (วัน/เดือน)		
2 - 4	21	21.43
5 - 7	49	50.00
8 - 10	26	26.53
11 - 13	2	2.04
$\bar{X} = 6.33$ SD = 2.70 Min-Max = 2 - 12		

ตาราง 18 (ต่อ)

การค้าขาย	จำนวน (n=97)	ร้อยละ
รายได้ค้าขาย/วัน (บาท/วัน)		
120 - 150	10	10.31
151 - 180	22	22.68
181 - 210	65	67.01
$\bar{X} = 188.97$ SD = 19.921 Min-Max = 120 - 210		
รายได้จากการค้าขาย (บาท/ปี)		
น้อยกว่า 5,000	5	5.15
5,000-10,000	18	18.56
10,001-15,000	35	36.08
15,001-20,000	13	13.40
20,001-25,000	23	23.71
25001-30,000	3	3.09
$\bar{X} = 14,517.53$ SD = 6,581.04 Min-Max = 2,880 - 28,800		

รวมรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรม (ตาราง 21)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรมคิดเป็นจำนวนเงิน 10,001-20,000 บาท/ปี (ร้อยละ 38.52) เฉลี่ย 18,120.98 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 29.51 มีรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรมคิดเป็นจำนวนเงิน 20,001-30,000 บาท/ปี ร้อยละ 21.31 มีรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรมคิดเป็นจำนวนเงินน้อยกว่า 10,000 บาท/ปี และร้อยละ 10.66 มีรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรมคิดเป็นจำนวนเงินมากกว่า 30,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูล มีรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรมคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 2,880 บาท/ปี และมีรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรมคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 48,000 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรม คือ รายได้จากการรับจ้างและรายได้จากการค้าขาย คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 18,120.98 บาท/ปี ซึ่งเป็นรายได้เสริมของผู้ให้ข้อมูลหลังจากเสร็จสิ้นฤดูกาลทำนา การทำสวน การทำไร่ และการเลี้ยงสัตว์

ตาราง 19 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรวมรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรม

รายได้จากนอกภาคเกษตรกรรม (บาท/ปี)	จำนวน (n=122)	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000	26	21.31
10,001-20,000	47	38.52
20,001-30,000	36	29.51
มากกว่า 30,000	13	10.66
$\bar{X} = 18,120.98$ $SD = 10,701.21$ $Min-Max = 2,880 - 48,000$		

รวมรายได้ทั้งภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม (ตาราง 22)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้ทั้งหมดคิดเป็นจำนวนเงิน 80,001-100,000 บาท/ปี (ร้อยละ 53.42) เฉลี่ย 83,608.40 บาท/ปี รองลงมา ร้อยละ 27.40 มีรายได้ทั้งหมดคิดเป็นจำนวนเงิน 50,001-80,000 บาท/ปี ร้อยละ 12.33 มีรายได้ทั้งหมดคิดเป็นจำนวนเงินมากกว่า 100,000 บาท/ปี และร้อยละ 6.85 มีรายได้ทั้งหมดคิดเป็นจำนวนเงินน้อยกว่า 50,000 บาท/ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้ทั้งหมดคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 23,000 บาท/ปี และมีรายได้ทั้งหมดคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 132,600 บาท/ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้ทั้งหมดที่ได้จากการทำเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 83,608.40 บาท/ปี และมีรายได้มากที่สุด 132,600 บาท/ปี นับว่าเป็นรายได้ที่ค่อนข้างสูง จะเห็นได้ว่าการประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งอาจไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ดังนั้นจึงต้องมีรายได้เสริมจากหลายภาคส่วนร่วมด้วย เพื่อสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน

ตาราง 20 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรวมรายได้ทั้งภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม

รวมรายได้ทั้งหมด (บาท/ปี)	จำนวน (n=219)	ร้อยละ
น้อยกว่า 50,000	15	6.85
50,001-80,000	60	27.40
80,001-100,000	117	53.42
มากกว่า 100,000	27	12.33
$\bar{X} = 83,608.40$ $SD = 18,439.76$ Min-Max = 23,000 - 132,600		

จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร

ตาราง 23 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตรของผู้เข้าร่วมอบรม มีรายละเอียด ดังนี้

แรงงานในครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงงานในครอบครัว 4 คน (ร้อยละ 36.99) เฉลี่ย 3.77 คน รองลงมา ร้อยละ 27.85 มีแรงงานในครอบครัว 3 คน ร้อยละ 18.72 มีแรงงานในครอบครัว 5 คน ร้อยละ 10.96 มีแรงงานในครอบครัว 2 คน ร้อยละ 2.74 มีแรงงานในครอบครัว 6 คน ร้อยละ 1.37 มีแรงงานในครอบครัว 1 คน ที่เหลืออีกร้อยละ 0.46 มีแรงงานในครอบครัว 7 คน , 9 คน และ 10 คน โดยผู้ให้ข้อมูลมีแรงงานในครอบครัวน้อยที่สุด 1 คน และมีแรงงานในครอบครัวมากที่สุด 10 คน

แรงงานประจำ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงงานประจำ 2 คน (ร้อยละ 65.52) เฉลี่ย 2.24 คน รองลงมา ร้อยละ 13.79 มีแรงงานประจำ 1 คน ร้อยละ 10.34 มีแรงงานประจำ 4 คน ร้อยละ 6.90 มีแรงงานประจำ 2 คน ร้อยละ 3.45 มีแรงงานประจำ 5 คน โดยผู้ให้ข้อมูลมีแรงงานประจำน้อยที่สุด 1 คน และมีแรงงานประจำมากที่สุด 5 คน

แรงงานชั่วคราว

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงงานชั่วคราว 2 คน (ร้อยละ 72.73) เฉลี่ย 1.82 คน รองลงมา ร้อยละ 22.73 มีแรงงานชั่วคราว 1 คน และร้อยละ 4.55 มีแรงงานชั่วคราว 3 คน โดยผู้ให้ข้อมูลมีแรงงานชั่วคราวน้อยที่สุด 1 คน และมีแรงงานชั่วคราวมากที่สุด 3 คน

รวมแรงงานที่ใช้ในการเกษตร

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงงานที่ใช้ในการเกษตรรวมทั้งหมด 4 คน (ร้อยละ 36.07) เฉลี่ย 4.22 คน รองลงมา ร้อยละ 23.74 มีแรงงานในครอบครัว 3 คน ร้อยละ 22.83 มีแรงงานที่ใช้ในการเกษตรรวมทั้งหมด 5 คน ร้อยละ 9.13 มีแรงงานที่ใช้ในการเกษตรรวมทั้งหมด 6 คน ร้อยละ 4.57 มีแรงงานที่ใช้ในการเกษตรรวมทั้งหมด 2 คน ร้อยละ 0.91 มีแรงงานที่ใช้ในการเกษตรรวมทั้งหมด 8 คน ที่เหลือร้อยละ 0.46 มีแรงงานที่ใช้ในการเกษตรรวมทั้งหมด 9 คน และ 10 คน โดยผู้ให้ข้อมูลมีแรงงานที่ใช้ในการเกษตรรวมทั้งหมดน้อยที่สุด 2 คน และมีแรงงานที่ใช้ในการเกษตรรวมทั้งหมดมากที่สุด 10 คน

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 3.77 คน แรงงานประจำเฉลี่ย 2.24 คน มีแรงงานชั่วคราวเฉลี่ย 1.82 คน และมีแรงงานที่ใช้ในการเกษตรรวมทั้งหมดเฉลี่ย 4.22 คน ซึ่งแรงงานส่วนใหญ่มาจากสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ทำการเกษตรไม่มากนัก ดังนั้นการใช้แรงงานครอบครัวจึงเพียงพอต่อการทำการเกษตร แต่ในรายที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมาก มีแรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอในการเก็บผลผลิต หรือมีฐานะเพียงพอที่จะจ้างแรงงานข้างนอกสำหรับทำงานประจำหรือชั่วคราวในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว เพื่อให้ทันกับการเก็บผลผลิตออกไปจำหน่ายได้ตามความต้องการของตลาด และลดปัญหาความเสียหายที่เกิดในช่วงที่ไม่สามารถเก็บผลผลิตได้ทัน

ตาราง 21 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแรงงานที่ใช้ในการเกษตร

จำนวนแรงงาน	แรงงานในครอบครัว (n=219)		แรงงานประจำ (n=29)		แรงงานชั่วคราว (n=22)		รวมแรงงานที่ใช้ใน การเกษตร (n=219)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 คน	3	1.37	4	13.79	5	22.73	-	-
2 คน	24	10.96	19	65.52	16	72.73	10	4.57
3 คน	61	27.85	2	6.90	1	4.55	52	23.74
4 คน	81	36.99	3	10.34	-	-	79	36.07
5 คน	41	18.72	1	3.45	-	-	50	22.83
6 คน	6	2.74	-	-	-	-	20	9.13
มากกว่า 7 คน	3	1.38	-	-	-	-	8	3.66
	$\bar{X} = 3.77$		$\bar{X} = 2.24$		$\bar{X} = 1.82$		$\bar{X} = 4.22$	
	SD = 1.19		SD = .951		SD = .501		SD = 1.249	
	Min-Max = 1-10		Min-Max = 1-5		Min-Max = 1-3		Min-Max = 2-10	

ขนาดของพื้นที่ในการทำการเกษตรและลักษณะการถือครองที่ดิน (ตาราง 24)

ขนาดของพื้นที่ในการทำการเกษตร

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 2 ไร่ (ร้อยละ 51.14) เฉลี่ย 2.36 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 21.46 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 3 ไร่ ร้อยละ 15.07 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 1 ไร่ ร้อยละ 9.13 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 4 ไร่ ร้อยละ 1.83 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 5 ไร่ ร้อยละ 1.37 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 6 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดน้อยที่สุด 1 ไร่ และมีมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดมากที่สุด 6 ไร่

ลักษณะการถือครองที่ดิน

ที่ดินของตนเอง

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีที่ดินเป็นของตนเอง 1 ไร่ (ร้อยละ 90.22) เฉลี่ย 1.13 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 8.15 มีที่ดินเป็นของตนเอง 2 ไร่ ร้อยละ 1.09 มีที่ดินเป็นของ

ตนเอง 4 ไร่ และร้อยละ 0.54 มีที่ดินเป็นของตนเอง 3 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลมีที่ดินเป็นของตนเองน้อยที่สุด 1 ไร่ และมีที่ดินเป็นของตนเองมากที่สุด 4 ไร่

ที่ดินเช่า

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเช่าที่ดินทำการเกษตร 1 ไร่ (ร้อยละ 52.54) เฉลี่ย 1.59 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 36.16 เช่าที่ดินทำการเกษตร 2 ไร่ ร้อยละ 10.73 เช่าที่ดินทำการเกษตร 3 ไร่ ร้อยละ 0.56 เช่าที่ดินทำการเกษตร 4 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลเช่าที่ดินทำการเกษตรน้อยที่สุด 1 ไร่ และเช่าที่ดินทำการเกษตรมากที่สุด 4 ไร่

ผู้อื่นให้ทำประโยชน์

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีที่ดินของผู้อื่นให้ทำประโยชน์ 1 ไร่ (ร้อยละ 70.00) เฉลี่ย 1.59 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 25.00 มีที่ดินของผู้อื่นให้ทำประโยชน์ 2 ไร่ และร้อยละ 5.00 มีที่ดินของผู้อื่นให้ทำประโยชน์ 3 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลมีที่ดินของผู้อื่นให้ทำประโยชน์น้อยที่สุด 1 ไร่ และมีที่ดินของผู้อื่นให้ทำประโยชน์มากที่สุด 3 ไร่

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 2.36 ไร่ เป็นที่ดินเป็นของตนเองเฉลี่ย 1.13 ไร่ เป็นที่ดินเช่าทำการเกษตร และเป็นที่ดินของผู้อื่นให้ทำประโยชน์เฉลี่ย 1.35 ไร่ จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรในลักษณะเช่นนี้เป็นการทำการเกษตรแบบพออยู่พอกิน หรือทำการเกษตรเพื่อยังชีพมากกว่าทำการเกษตรเพื่อการค้า ดังนั้นปริมาณผลผลิตทางการเกษตรที่เหลือจากการดำรงชีวิตในครัวเรือนจึงจะถูกนำออกจำหน่ายในชุมชน ส่วนในรายที่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรจำนวนมากและได้ผลผลิตเกินความต้องการของครอบครัวก็จะนำไปจำหน่ายยังพื้นที่ชุมชนอื่นๆ หรือแหล่งที่มีการซื้อขายผลผลิตทางการเกษตร

ตาราง 22 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามขนาดของพื้นที่ในการทำการเกษตรและลักษณะของการถือครองที่ดิน

ขนาดที่ดิน	พื้นที่ทำการเกษตร ทั้งหมด (n=219)		ที่ดินของตนเอง (n=184)		ที่ดินเช่า (n=177)		ผู้อื่นให้ทำประโยชน์ (n=20)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 ไร่	33	15.07	166	90.22	93	52.54	14	70.00
2 ไร่	112	51.14	15	8.15	64	36.16	5	25.00
3 ไร่	47	21.46	1	0.54	19	10.73	1	5.00
4 ไร่	20	9.13	2	1.09	1	0.56	-	-
5 ไร่	4	1.83	-	-	-	-	-	-
6 ไร่	3	1.37	-	-	-	-	-	-
	$\bar{X} = 2.36$		$\bar{X} = 1.13$		$\bar{X} = 1.59$		$\bar{X} = 1.35$	
	SD = .996		SD = .432		SD = .702		SD = .587	
	Min-Max = 1-6		Min-Max = 1- 1		Min-Max = 1-4		Min-Max = 1-3	

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร (ตาราง 25)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการทำการเกษตร 21-30 ปี (ร้อยละ 43.38) เฉลี่ย 27.11 ปี รองลงมา ร้อยละ 28.31 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร 31-40 ปี ร้อยละ 22.37 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร 11- 20 ปี ร้อยละ 3.65 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรมากกว่า 40 ปี และร้อยละ 2.28 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรน้อยกว่า 10 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรน้อยที่สุด 7 ปี และมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรมากที่สุด 50 ปี

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการทำการเกษตร เฉลี่ย 27.11 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาในการทำการเกษตรที่ยาวนาน จะเห็นได้ชัดว่าผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุระหว่าง 56-60 ปี ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นโดยไม่เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น

ตาราง 23 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์ในการทำการเกษตร

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร (ปี)	จำนวน (n= 219)	ร้อยละ
น้อยกว่า 10	5	2.28
11- 20	49	22.37
21-30	95	43.38
31-40	62	28.31
มากกว่า 40	8	3.65

หมายเหตุ $\bar{X} = 27.11$ SD = 8.42 Min-Max = 7 - 50

กิจกรรมการเกษตร

ตาราง 26 เป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมการเกษตรของผู้เข้าร่วมอบรม มีรายละเอียด ดังนี้

พืชไร่

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ปลูกข้าว (ร้อยละ 82.52) และ ร้อยละ 17.48 ปลูกข้าวเหนียว

พืชผัก

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ปลูกผักกาดขาว (ร้อยละ 53.66) รองลงมา ร้อยละ 21.95 ปลูกต้นหอม-ผักชี ร้อยละ 7.32 ปลูกพริก ร้อยละ 4.88 ปลูกผักสลัด และ ปลูกผักคะน้า เท่ากัน และที่เหลือ ร้อยละ 2.44 ปลูกกะหล่ำปลี ปลูกแตงกวา และปลูกมะเขือขาว

ไม้ผล

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ปลูกลิ้นจี่และลำไย (ร้อยละ 62.22) รองลงมา ร้อยละ 18.89 ปลูกลำไย และปลูกลิ้นจี่ เท่ากัน

ไม้ดอกไม้ประดับ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลปลูกดอกมะลิ (ร้อยละ 43.75) รองลงมา ร้อยละ 31.25 ปลูกดอกกุหลาบ ที่เหลือร้อยละ 6.25 ปลูกดอกกล้วยไม้ ปลูกดอกรัก ปลูกดอกดาวเรืองปลูก และ ปลูกดอกเบญจมาศ

กิจกรรมอื่นๆ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงปลา (ร้อยละ 17.79) รองลงมา ร้อยละ 13.46 เลี้ยงไก่-ปลา ร้อยละ 7.21 เลี้ยงโค และเลี้ยงไก่ เท่ากัน ร้อยละ 6.73 เลี้ยงโค-กระบือ ร้อยละ 6.25 เลี้ยงปลา-โค และ เลี้ยงไก่-ปลา-โค เท่ากัน ร้อยละ 3.85 เลี้ยงไก่-ปลา-เป็ด ร้อยละ 3.37 เลี้ยงปลา-โค-กระบือ ร้อยละ 2.88 เลี้ยงไก่-โค ร้อยละ 1.92 เลี้ยงไก่-เป็ด เลี้ยงปลา-สุกร เลี้ยงสุกร เลี้ยงโค-สุกร และเลี้ยงไก่-โค-สุกร เท่ากัน ร้อยละ 1.44 เลี้ยงไก่-ปลา-เป็ด-สุกร และ เลี้ยงปลา-กระบือ เท่ากัน ร้อยละ 0.96 เลี้ยงไก่-เป็ด-โค-สุกร เลี้ยงไก่-กระบือ-เป็ด-โค-สุกร เลี้ยงไก่-กระบือ-โค เลี้ยงไก่-ปลา-สุกร เลี้ยงไก่-ปลา-เป็ด-โค-สุกร เลี้ยงกบคอนโค เลี้ยงกระบือ และเลี้ยงโค-กระบือ-สุกร เท่ากัน และ ร้อยละ 0.48 เลี้ยงไก่-เป็ด-โค-กระบือ เลี้ยงไก่-สุกร เลี้ยงไก่-สุกร-เป็ด เลี้ยงไก่-กระบือ-ปลา เลี้ยงไก่-ปลา-เป็ด-โค เลี้ยงไก่-เป็ด-กระบือ เลี้ยงเป็ด-โค-กระบือ เลี้ยงปลา-โค-กระบือ-สุกร เลี้ยงปลา-โค-สุกร และ เลี้ยงปลา-เป็ด เท่ากัน

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลทำกิจกรรมการเกษตรหลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ พืชไร่ ปลูกข้าวมากที่สุด (ร้อยละ 82.52) พืชผัก ปลูกผักกาดขาวมากที่สุด (ร้อยละ 53.66) ไม้ผลปลูกลิ้นจี่และลำไยมากที่สุด (ร้อยละ 62.22) ไม้ดอกไม้ประดับ ปลูกดอกมะลิมากที่สุด (ร้อยละ 43.75) และกิจกรรมอื่นๆ เลี้ยงปลามากที่สุด (ร้อยละ 17.79) ซึ่งการทำกิจกรรมการเกษตรหลายประเภทนี้สอดคล้องกับการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ยังส่งผลมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

ตาราง 24 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามกิจกรรมการเกษตร

กิจกรรมการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
พืชไร่ (n= 103)		
ข้าว	85	82.52
ข้าวเหนียว	18	17.48
พืชผัก (n=41)		
ผักกาดขาว	22	53.66
ต้นหอม-ผักชี	9	21.95

ตาราง 24 (ต่อ)

กิจกรรมการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
พริก	3	7.32
ผักสลัด	2	4.88
คะน้า	2	4.88
กะหล่ำปลี	1	2.44
แตงกวา	1	2.44
มะเขือขาว	1	2.44
ไม้ผล (n= 90)		
ลิ้นจี่และลำไย	56	62.22
ลำไย	17	18.89
ลิ้นจี่	17	18.89
ไม้ดอกไม้ประดับ (n= 16)		
ดอกมะลิ	7	43.75
ดอกกุหลาบ	5	31.25
ดอกกล้วยไม้	1	6.25
ดอกรัก	1	6.25
ดอกดาวเรือง	1	6.25
ดอกเบญจมาศ	1	6.25
กิจกรรมอื่นๆ (n= 208)		
เลี้ยงปลา	37	17.79
เลี้ยงไก่-ปลา	28	13.46
เลี้ยงโค	15	7.21
เลี้ยงไก่	15	7.21
เลี้ยงโค-กระบือ	14	6.73
เลี้ยงปลา-โค	13	6.25

ตาราง 24 (ต่อ)

กิจกรรมการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
เลี้ยงไก่-ปลา-โค	13	6.25
เลี้ยงไก่-ปลา-เป็ด	8	3.85
เลี้ยงปลา-โค-กระบือ	7	3.37
เลี้ยงไก่-โค	6	2.88
เลี้ยงคละกันอื่น ๆ	52	24.98

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

แหล่งสินเชื่อทางการเกษตร

จากตาราง 27 จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้สินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ร้อยละ 96.35) รองลงมา ร้อยละ 84.47 ใช้สินเชื่อของตนเอง ร้อยละ 74.43 ใช้สินเชื่อจากกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 61.64 ใช้สินเชื่อจากกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 3.65 ใช้สินเชื่อจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และ ร้อยละ 0.91 ใช้สินเชื่อจากญาติพี่น้อง

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลใช้สินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มากกว่าแหล่งสินเชื่ออื่นๆ อาจเป็นเพราะว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่รู้จักและคุ้นเคยกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มาเป็นระยะเวลานาน จึงทำให้ขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินดังกล่าวมากกว่าสถาบันอื่นๆ แต่ในขณะเดียวกันผู้ให้ข้อมูลบางรายที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีได้มีการนำเงินเก็บเงินออมของตนเองที่ได้จากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรทั้งการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์มาใช้ในการทำการเกษตร ส่วนแหล่งสินเชื่อที่นำมาใช้ทำการเกษตรน้อยที่สุดคือ การหยิบยืมจากญาติพี่น้อง ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าในบางรายญาติพี่น้องมีสถานะทางการเงินไม่แตกต่างจากผู้ให้ข้อมูล และไม่ได้อยู่ในสถานะที่จะช่วยเหลือกันได้ ทำให้ต้องหันไปพึ่งพาสถาบันการเงินอื่นๆ แทน

ตาราง 25 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแหล่งสินเชื่อ

แหล่งสินเชื่อ	จำนวน (n=219)	ร้อยละ
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	211	96.35
ของตนเอง	185	84.47
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	163	74.43
กลุ่มเกษตรกร	135	61.64
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	8	3.65
ญาติพี่น้อง	2	0.91

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ลักษณะทางสังคม

การเป็นสมาชิกขององค์กรชุมชน

จากตาราง 28 จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชน (ร้อยละ 99.09) และร้อยละ 0.91 ไม่เป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชน ซึ่งในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชนนั้น พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ร้อยละ 92.63) รองลงมา ร้อยละ 76.04 เป็นสมาชิกของกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 62.21 เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 11.06 เป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และร้อยละ 1.38 เป็นสมาชิกของสถาบันหรือกลุ่มด้านการเกษตรอื่นๆ

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อจะมีสิทธิในการกู้เงินมาใช้ในการเกษตรในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าสถาบันการเงินอื่น และนอกจากนี้ยังได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การลดหย่อนภาระหนี้สินทางการเกษตรสำหรับสมาชิกที่มีประวัติการผ่อนชำระดี หรือได้รับสิทธิในการกู้เงินเพิ่มในอนาคต เป็นต้น

ตาราง 26 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการเป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชน

สถาบันหรือองค์กรชุมชน	จำนวน (n=219)	ร้อยละ
เป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชน (n=217)		
- ไม่เป็น	2	0.91
- เป็น	217	99.09
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	201	92.63
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	165	76.04
กลุ่มเกษตรกร	135	62.21
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	24	11.06
สถาบันหรือกลุ่มด้านการเกษตรอื่นๆ	3	1.38

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร

จากตาราง 29 จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร (ร้อยละ 53.42) และร้อยละ 46.58 ไม่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร พบว่า ส่วนใหญ่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่เกษตร 1 ครั้ง (ร้อยละ 76.07) รองลงมา ร้อยละ 23.08 มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่เกษตร 2 ครั้ง และร้อยละ 0.85 มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่เกษตร 3 ครั้ง โดยผู้ให้ข้อมูลมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่เกษตรเฉลี่ย 1.25 ครั้ง มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่เกษตรน้อยที่สุด 1 ครั้ง และมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่เกษตรมากที่สุด 3 ครั้ง

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่เกษตรเฉลี่ย 1.25 ครั้ง ซึ่งเป็นจำนวนครั้งที่น้อยมาก จึงทำให้มีผู้ให้ข้อมูลบางรายมีความรู้ในเรื่องของการทำการเกษตรแบบผสมผสานค่อนข้างน้อย จึงทำการเกษตรใน

ลักษณะแบบเดิมคือ ปลุกพืชหรือเลี้ยงสัตว์อย่างใดอย่างหนึ่ง จึงส่งผลกระทบต่อรายได้ที่จะนำมาเลี้ยงครัวเรือนไม่เพียงพอ

ตาราง 27 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรฯ	จำนวน (n=219)	ร้อยละ
การติดต่อ		
- ไม่เคย	102	46.58
- เคย		
1 ครั้ง	89	76.07
2 ครั้ง	27	23.08
3 ครั้ง	1	0.85

หมายเหตุ $\bar{X} = 1.25$ $SD = .453$ $Min-Max = 1 - 3$

ประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา

จากตาราง 30 จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตร (ร้อยละ 63.93) เฉลี่ย 1.14 ครั้ง และร้อยละ 36.07 ไม่มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตร โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการฝึกอบรม 1 ครั้ง (ร้อยละ 87.14) รองลงมา ร้อยละ 11.43 มีประสบการณ์ในการฝึกอบรม 2 ครั้ง และร้อยละ 1.43 มีประสบการณ์ในการฝึกอบรม 3 ครั้ง โดยผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมน้อยที่สุด 1 ครั้ง และมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมมากที่สุด 3 ครั้ง

ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมเฉลี่ย 1.14 ครั้ง ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่น้อยมาก อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้ให้ข้อมูลต้องทุ่มเทเวลาให้กับการประกอบอาชีพของตนเองเป็นหลัก จึงไม่ค่อยมีเวลาเข้ารับการฝึกอบรมเท่าที่ควร นอกจากนี้การจัดฝึกอบรมในแต่ละครั้งส่วนใหญ่ใช้เวลาหลายวันและมักจะจัดในวันธรรมดา ซึ่ง

ตรงกับวันที่ผู้ให้ข้อมูลต้องออกไปทำไร่นา ดังนั้นจึงไม่ค่อยให้ความสนใจในการเข้ารับการฝึกอบรมมากนัก

ตาราง 28 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา

ประสบการณ์ในการฝึกอบรม	จำนวน (n=219)	ร้อยละ
เคย	140	63.93
ไม่เคย	79	36.07
เคยประสบการณ์ในการฝึกอบรม (n=140)		
1 ครั้ง	122	87.14
2 ครั้ง	16	11.43
3 ครั้ง	2	1.43

หมายเหตุ $\bar{X} = 1.14$ $SD = .390$ $Min-Max = 1 - 3$

ปัจจัยเสริม

ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่

จากตาราง 31 จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท (ร้อยละ 79.45) รองลงมา ร้อยละ 74.89 มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมถะ เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ฟุ่มเฟือย และการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสำคัญอยู่ที่ความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ไม่ยึดติดกับวัตถุใดๆ เท่ากัน ร้อยละ 74.43 มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ร้อยละ 73.97 มีความรู้เกี่ยวกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยความอดทนและความเพียร และเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากรากฐานที่มั่นคงของสังคมและวัฒนธรรม เท่ากัน ร้อยละ 73.52 มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการใช้ทรัพยากรหรือสิ่งที่มี

เท่าที่มีอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อให้ก่อเกิดประโยชน์สูงสุด และ เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการตัดสินใจในการประกอบอาชีพและเลี้ยงสัตว์มีการพิจารณาให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ในครอบครัวในหมู่บ้านก่อน เท่ากัน ร้อยละ 72.60 มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องอาศัยความรู้ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและลดหนี้สิน และ ระดมทุนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องอาศัยความรู้ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและลดหนี้สิน เท่ากัน ร้อยละ 71.69 มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตทางสายกลางและความพอเหมาะพอดี ร้อยละ 70.32 มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ไม่หลงไปตามกระแสหรือความเปลี่ยนแปลงของสังคม ร้อยละ 67.58 มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงละเกษตรทฤษฎีใหม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนในภาคเกษตรพอเพียงอย่างเฉียว ร้อยละ 67.12 มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเป็นความรับผิดชอบของภาครัฐ ประชาชนเป็นผู้กระทำตามนโยบายเท่านั้น และร้อยละ 65.75 มีความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสูตรสำเร็จเมื่อนำไปใช้แล้วจะต้องได้ผลลัพธ์แบบเดิมเสมอ(ตาราง 31)

ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้เกี่ยวกับการเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการพัฒนามนุษย์ของทางสายกลางและความไม่ประมาทมากที่สุด โดยตอบถูกถึงร้อยละ 79.45 และความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสูตรสำเร็จเมื่อนำไปใช้แล้วจะต้องได้ผลลัพธ์แบบเดิมเสมอที่น้อยที่สุด ตอบถูกเพียงร้อยละ 65.75 จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลยังไม่สามารถเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ และคิดว่าเมื่อนำไปใช้แล้วจะต้องประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง เพื่อไม่ให้เกิดความคาดหวังมากเกินไป และเมื่อไม่ประสบความสำเร็จก็จะเกิดความท้อถอยและเข้าใจไปในทางที่ผิด เช่น ต้องอธิบายถึงวิธีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของแต่ละชุมชน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือน โดยมุ่งเน้นถึงการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้มากที่สุด มิใช่เป็นการลงทุนเพิ่มจนเป็นภาระหนี้สินและสร้างปัญหาให้ผู้นำไปใช้ แต่จะต้องสามารถสร้างตนเองได้อย่างยั่งยืน

ตาราง 29 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่

ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.การเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่เป็น การพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลางและความ ไม่ประมาท	174	79.45	45	20.55
2.การดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็น การดำเนินชีวิตอย่างสมถะ เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ ฟุ่มเฟือย	164	74.89	55	25.11
3.การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสำคัญ อยู่ที่ความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ไม่ยึดติดกับวัตถุ ใดๆ	164	74.89	55	25.11
4.แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทาง ดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ	163	74.43	56	25.57
5.แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยความอดทน และความเพียร	162	73.97	57	26.03
6.เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาอย่างค่อยเป็น ค่อยไปจากรากฐานที่มั่นคงของสังคมและ วัฒนธรรม	162	73.97	57	26.03
7.แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการใช้ทรัพยากร หรือสิ่งที่มีเท่าที่มีอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อให้ก่อเกิด ประโยชน์สูงสุด	161	73.52	58	26.48

ตาราง 29 (ต่อ)

ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
8.เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการ ตัดสินใจในการประกอบอาชีพและเลี้ยงสัตว์มีการ พิจารณาให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ใน ครอบครัวในหมู่บ้านก่อน	161	73.52	58	26.48
9.การดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องอาศัยความรู้ความรอบคอบ และความ ระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆมาใช้ ในการวางแผนและลดหนี้สิน	159	72.60	60	27.40
10.การดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีการ คิดลดรายจ่าย ลดรายได้ และลดหนี้สิน	159	72.60	60	27.40
11.เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตทางสาย กลางและความพอเหมาะพอดี	157	71.69	62	28.31
12.เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ไม่ หลงไปตามกระแสหรือความเปลี่ยนแปลงของ สังคม	154	70.32	65	29.68
13.เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่สามารถ นำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนในภาคเกษตร เพียงอย่างเดียว	148	67.58	71	32.42
14.เศรษฐกิจพอเพียงเป็นความรับผิดชอบของ ภาครัฐ ประชาชนเป็นผู้กระทำความดีตามนโยบายเท่านั้น	147	67.12	72	32.88
15.หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสูตรสำเร็จ เมื่อนำไปใช้แล้วจะต้องได้ผลลัพธ์แบบเดิมเสมอ	144	65.75	75	34.25

การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

จากตาราง 32 จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร (ร้อยละ 70.78) รองลงมา ร้อยละ 51.60 รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากโทรทัศน์ ร้อยละ 42.01 รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากวิทยุ ร้อยละ 32.42 รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากวารสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร ร้อยละ 15.53 รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากเพื่อนบ้าน และร้อยละ 0.91 รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากอื่นๆ เช่น การฝึกอบรม

ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรมากที่สุด ในขณะที่การรับรู้ข่าวสารจากการฝึกอบรมมีน้อยที่สุด จะเห็นได้ชัดว่า ผู้ให้ข้อมูลไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมมากนัก ซึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากข้อจำกัดเรื่องเวลาการทำงานของผู้ให้ข้อมูลกับเวลาในการจัดฝึกอบรมของสถาบันต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกัน ดังนั้นการให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงควรจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ เพราะเป็นช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารที่เข้าถึงผู้ให้ข้อมูลได้ดีที่สุด

ตาราง 30 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

แหล่งข่าวสาร	จำนวน (n=219)	ร้อยละ
1. เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร	155	70.78
2. โทรทัศน์	113	51.60
3. วิทยุ	92	42.01
4. วารสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร	71	32.42
5. เพื่อนบ้าน	34	15.53
6. อื่นๆ เช่น การฝึกอบรม	2	0.91

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาคเหนือ

การประเมินความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาคเหนือ โดยประเมินความเหมาะสมการจัดฝึกอบรมในด้านต่างๆ ได้แก่ ความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักสูตร ความเหมาะสมด้านความทันสมัย ความเหมาะสมด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร และ ความเหมาะสมด้านมาตรฐานของหลักสูตร ผลจากการศึกษามีดังนี้

ภาพรวมของหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาพบว่า ความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (ค่าเฉลี่ย 3.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ 2 ระดับคือ ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งคือ ด้านเนื้อหาของหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย 4.38) ระดับเห็นด้วยมาก ได้แก่ ด้านความทันสมัย ความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83) ด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย 3.74) และด้านมาตรฐานของหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย 3.65) (ตาราง 33)

ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าด้านเนื้อหาของหลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง เนื่องจากหลักสูตรที่จัดทำขึ้นสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน และเป็นสร้างความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

ด้านเนื้อหาของหลักสูตร

จากตาราง 34 จากการศึกษพบว่า ความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักสูตร โดยรวมเห็นด้วยอย่างยิ่ง (ค่าเฉลี่ย 4.38) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งทุกประเด็น เรียงลำดับดังนี้ แนวทางแก้ไขปัญหาของเกษตรกรรายย่อย วิธีการจัดการดินและน้ำเพื่อการเกษตร และขั้นตอนการดำเนินการทฤษฎีใหม่ (ค่าเฉลี่ย 4.54) เกษตรธรรมชาติในเรื่องเทคนิคการเลี้ยงสุกรด้วยวิธีการเกษตรธรรมชาติและการทำโรงเรือน (ค่าเฉลี่ย 4.49) เนื้อหาการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (ค่าเฉลี่ย 4.48) การทำบัญชีครัวเรือนเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีรายรับ-จ่ายในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย

4.42) วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อการเกษตร เทคนิคการปรับปรุงบำรุงดิน และเทคนิคการผลิตปุ๋ยใช้เอง (ค่าเฉลี่ย 4.32) การปลูกพืชบำรุงดินและการปลูกหญ้าแฝก (ค่าเฉลี่ย 4.31) การจัดการดิน น้ำ และปุ๋ยเพื่อการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.29) การเพาะเห็ดเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการเพาะเห็ดจากวัสดุเหลือใช้ และการเพาะเห็ดแบบโรงเรือนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ (ค่าเฉลี่ย 4.28) การจัดกลุ่มระดมสมองในการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดกลุ่มระดมสมองในการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย 4.23)

ผลจากการศึกษาจะเห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยอย่างยิ่งกับเนื้อหาของหลักสูตรซึ่งค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหของเกษตรกรรายย่อย วิธีการจัดการดินและน้ำเพื่อการเกษตร และขั้นตอนการดำเนินการทฤษฎีใหม่ , เกษตรธรรมชาติในเรื่องเทคนิคการเลี้ยงสุกรด้วยวิธีการเกษตรธรรมชาติและการทำโรงเรือน และ เนื้อหาการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องจากปัจจุบันปัญหาดินและน้ำมีความสำคัญต่อการทำการเกษตรเป็นอย่างมาก โดยทุก ๆ ปี เกษตรกรทั่วประเทศมักประสบกับปัญหาดังกล่าวมากมาย เช่น ปัญหาจากน้ำท่วม ปัญหาจากภัยแล้ง ปัญหาขาดที่ทำกิน ตลอดจนปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ที่จะนำมาใช้เพื่อทำการเกษตรกรรม ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของผู้ให้ข้อมูล เพราะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตและการทำเกษตรกรรมโดยตรง ตลอดจนมีความสนใจในหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงคิดค้นทฤษฎีใหม่โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมตามแนวพระราชดำริ และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

จากตาราง 35 จากการศึกษาพบว่า ความเหมาะสมด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรโดยรวมผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (ค่าเฉลี่ย 3.74) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ 3 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย และเห็นด้วยปานกลาง โดยระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ได้แก่ วิทยากรมีการสร้างบรรยากาศในการบรรยายและการสอนเป็นอย่างดี (ค่าเฉลี่ย 4.32) และ วิทยากรมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย 4.30) ระดับเห็นด้วยมากมีเพียงประเด็นเดียวคือ วิทยากรมีเทคนิคการบรรยายและการสอนที่เข้าใจง่าย (ค่าเฉลี่ย 3.72) ระดับเห็นด้วยปานกลาง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ คอยให้ความรู้และคอยแนะนำอย่างค่อนเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 3.32) และ จำนวนวิทยากรมีเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 3.04)

ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าการจัดฝึกอบรมครั้งนี้ได้คัดเลือกวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ตรงกับเนื้อหาในหลักสูตร สามารถที่จะอธิบายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจได้ง่ายและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง แต่เป็นที่น่าสนใจที่จำนวนของวิทยากรและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ที่จะคอยดูแลและให้คำแนะนำแก่ผู้เข้าฝึกอบรมนั้นมีไม่เพียงพอหรือเหมาะสมกับจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม ดังนั้นจึงทำให้ผู้ดูแลไม่ทั่วถึง ซึ่งอาจจะมีผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ไม่ต่อเนื่อง ทำให้ไม่ค่อยมีความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ มากนัก จึงส่งผลต่อระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดฝึกอบรมในด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรฝึกอบรมน้อยตามไปด้วย

ด้านความทันสมัย

จากตาราง 36 จากการศึกษาพบว่า ความเหมาะสมด้านความทันสมัย โดยรวมผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ 3 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยมาก และเห็นด้วยปานกลาง โดยระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งมีเพียงประเด็นเดียวคือ หลักสูตรที่ฝึกอบรมมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้กับทุกๆ พื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 4.32) ระดับเห็นด้วยมาก ได้แก่ ฐานการเรียนรู้ต่างๆ มีความหลากหลายและเหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย 3.95) และ การจัดแสดงนิทรรศการต่างๆ มีความเหมาะสมและสามารถเข้าใจได้ง่าย (ค่าเฉลี่ย 3.93) และระดับเห็นด้วยปานกลาง คือ ส่วนของแปลงสาธิตสามารถนำไปใช้ได้กับทุกๆ พื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.12)

ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรการฝึกอบรมที่จัดขึ้นในครั้งนี้มี ความทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน นอกจากนี้แล้วผู้ให้ข้อมูลยังเห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงกับทุก ๆ พื้นที่ ยกเว้นในส่วน ของแปลงสาธิตซึ่งผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับปานกลาง เนื่องจากแปลงสาธิตเป็นการแสดง ตัวอย่างของการทำการเกษตรตามแนวพระราชดำรินั้น ดังนั้นหากผู้ให้ข้อมูลต้องการที่จะนำไปปฏิบัติจริงจะต้องมีการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของตนเอง เช่น ความเหมาะสมของพื้นที่ดิน และความเหมาะสมของเศรษฐกิจครัวเรือนของแต่ละคน

ด้านมาตรฐานของหลักสูตร

จากตาราง 37 จากการศึกษาพบว่า ความเหมาะสมด้านมาตรฐานของหลักสูตร โดยรวมผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (ค่าเฉลี่ย 3.65) เมื่อพิจารณาในประเด็น

ข้อยให้ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ 2 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง และเห็นด้วยปานกลาง โดยระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.42) และ เอกสารประกอบการฝึกอบรม (ทฤษฎีและปฏิบัติ) (ค่าเฉลี่ย 4.22) ระดับเห็นด้วยปานกลาง ได้แก่ การฝึกอบรมภาคทฤษฎี 1 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ 2-3 ชั่วโมง (ค่าเฉลี่ย 3.39) ระยะเวลาการฝึกอบรม (5 วันๆ ละ 7 ชั่วโมง) ของหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย 3.38) จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเหมาะสม/รุ่น (50-60 คน) (ค่าเฉลี่ย 3.36) และ ช่วงเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมและไม่ตรงกับช่วงเวลาที่ต้องประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย 3.12)

ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การจัดฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความเหมาะสมที่เด่นชัดอยู่ 2 ประเด็นคือ วัตถุประสงค์ที่ตรงกับความต้องการของผู้ให้ข้อมูล และความพร้อมของเอกสารประกอบการฝึกอบรม เนื่องจากเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของผู้ให้ข้อมูลรวมถึงเกษตรกรทั่วไป ซึ่งต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่เกษตรกรต้องพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน การได้เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง เป็นการลดความเสี่ยงในการทำเกษตรกรรม แต่อย่างไรก็ตามการจัดฝึกอบรมในครั้งนี้นี้ยังมีข้อบกพร่องในเรื่องของเวลาการฝึกอบรม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นช่วงเวลาที่น้อยเกินไปไม่เหมาะสมนัก เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่รบกวนการประกอบอาชีพหลักเป็นสำคัญ ซึ่งอาจจะทำให้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างไม่ต่อเนื่อง ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจไม่เพียงพอ

ตาราง 31 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรม
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม

ความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรม	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
ด้านเนื้อหาของหลักสูตร	4.38	0.28	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ด้านความทันสมัย/เศรษฐกิจ	3.83	0.45	เห็นด้วยมาก
ด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร	3.74	0.35	เห็นด้วยมาก
ด้านมาตรฐานของหลักสูตร	3.65	0.37	เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.90	0.20	เห็นด้วยมาก

หมายเหตุ เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม ดังนี้

4.21-5.00	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.41-4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
2.61-3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
1.81-2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1.00-1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตาราง 32 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเนื้อหาของหลักสูตร

ด้านเนื้อหาของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วยปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
1.แนวทางแก้ไขปัญหาของเกษตรกรรายย่อย วิธีการจัดการดินและน้ำเพื่อการเกษตร และขั้นตอนการดำเนินการทฤษฎีใหม่	140 (63.93)	58 (26.48)	21 (9.59)	-	-	4.54	0.66	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.เกษตรธรรมชาติในเรื่องเทคนิคการเลี้ยงสุกรด้วยวิธีการเกษตรธรรมชาติ และการทำโรงเรือน	125 (57.08)	77 (35.16)	17 (7.76)	-	-	4.49	0.64	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.เนื้อหาการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ	128 (58.45)	69 (31.51)	22 (10.05)	-	-	4.48	0.67	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4.การทำบัญชีครัวเรือนเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีรายรับ-จ่ายในครัวเรือน	118 (53.88)	75 (34.25)	26 (11.87)	-	-	4.42	0.70	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5.วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อการเกษตร เทคนิคการปรับปรุงบำรุงดิน และเทคนิคการผลิตปุ๋ยใช้เอง	103 (47.03)	84 (38.36)	32 (14.61)	-	-	4.32	0.72	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตาราง 32 (ต่อ)

ด้านเนื้อหาของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วยปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
6.การปลูกพืชบำรุงดินและการปลูก หญ้าแฝก	92 (42.01)	103 (47.03)	24 (10.96)	-	-	4.31	0.66	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
7.การจัดการดิน น้ำ และปุ๋ยเพื่อ การเกษตร	85 (38.81)	112 (51.14)	22 (10.05)	-	-	4.29	0.64	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
8.การเพาะเห็ดเกี่ยวกับเทคนิคและ วิธีการเพาะเห็ดจากวัสดุเหลือใช้ และ การเพาะเห็ดแบบโรงเรือนเกี่ยวกับการ อนุรักษ์ดินและน้ำ	84 (38.36)	113 (51.60)	22 (10.05)	-	-	4.28	0.64	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
9.การจัดกลุ่มระดมสมองในการ ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง	62 (28.31)	146 (66.67)	11 (5.02)	-	-	4.23	0.53	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
รวม						4.38	0.28	เห็นด้วย อย่างยิ่ง

หมายเหตุ เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม ดังนี้

4.21-5.00	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	2.61-3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
3.41-4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก	1.00-1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
2.61-3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง			

ตาราง 33 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

ด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	เห็นด้วยอย่าง ยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วย ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง			
1.วิทยากรมีการสร้างบรรยากาศในการบรรยายและการสอนเป็นอย่างดี	96 (43.84)	93 (42.47)	30 (13.70)	-	-	4.32	0.68	เห็นด้วยอย่าง ยิ่ง
2.วิทยากรมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการฝึกอบรม	42 (19.18)	74 (33.79)	103 (47.03)	-	-	4.30	0.70	เห็นด้วยอย่าง ยิ่ง
3.วิทยากรมีเทคนิคการบรรยายและการสอนที่เข้าใจง่าย	96 (43.84)	97 (44.29)	26 (11.87)	-	-	3.72	0.77	เห็นด้วยมาก
4.เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ คอยให้ความรู้และคอยแนะนำอย่างต่อเนื่อง	-	55 (25.11)	117 (53.42)	47 (21.46)	-	3.32	0.65	เห็นด้วยปาน กลาง
5.จำนวนวิทยากรมีเพียงพอ	2 (0.91)	85 (38.81)	112 (51.14)	20 (9.13)	-	3.04	0.68	เห็นด้วยปาน กลาง
รวม						3.74	0.35	เห็นด้วยมาก

ตาราง 34 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความทันสมัยของหลักสูตร

ด้านความทันสมัยของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
1.หลักสูตรที่ฝึกอบรมมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้กับทุกๆ พื้นที่	93 (42.47)	104 (47.49)	22 (10.05)	-	-	4.32	0.65	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.ฐานการเรียนรู้ต่างๆ มีความหลากหลายและเหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ	50 (22.83)	110 (50.23)	56 (25.57)	3 (1.37)	-	3.95	0.73	เห็นด้วยมาก
3.การจัดแสดงนิทรรศการต่างๆ มีความเหมาะสมและสามารถเข้าใจได้ง่าย	45 (20.55)	114 (52.05)	59 (26.94)	1 (1.46)	-	3.93	0.70	เห็นด้วยมาก
4.ส่วนของแปลงสาธิตสามารถนำไปใช้ได้กับทุกๆ พื้นที่	1 (.46)	62 (28.31)	118 (53.88)	38 (17.35)	-	3.12	0.68	เห็นด้วยปานกลาง
รวม						3.83	0.45	เห็นด้วยมาก

ตาราง 35 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านมาตรฐานของหลักสูตร

ด้านมาตรฐานของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วย ปานกลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง			
1.วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้อง กับความต้องการของเกษตรกร	103 (47.03)	106 (48.40)	10 (4.57)	-	-	4.42	0.58	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
2.เอกสารประกอบการฝึกอบรม (ทฤษฎีและปฏิบัติ)	90 (41.10)	88 (40.18)	41 (18.72)	-	-	4.22	0.74	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
3.การฝึกอบรมภาคทฤษฎี 1 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ 2-3 ชั่วโมง	19 (8.68)	71 (32.42)	105 (47.95)	24 (10.96)	-	3.39	0.80	เห็นด้วย ปานกลาง
4.ระยะเวลาการฝึกอบรม (5 วันๆ ละ 7 ชั่วโมง) ของหลักสูตร	4 (4.11)	91 (41.55)	93 (42.47)	26 (11.87)	-	3.38	0.75	เห็นด้วย ปานกลาง
5.จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความ เหมาะสม/รุ่น (50-60 คน)	1 (0.46)	91 (41.55)	112 (51.14)	15 (6.85)	-	3.36	0.61	เห็นด้วย ปานกลาง

ตาราง 35 (ต่อ)

ด้านมาตรฐานของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วย ปานกลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง			
6.ช่วงเวลาในการฝึกอบรมมีความ เหมาะสมและไม่ตรงกับช่วงเวลาที่ต้อง ประกอบอาชีพ	2 (0.91)	61 (27.85)	118 (53.88)	38 (17.35)	-	3.12	0.69	เห็นด้วย ปานกลาง
	รวม					3.65	0.37	เห็นด้วย มาก

ทดสอบสมมติฐาน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ตั้งสมมติฐานไว้ 2 ข้อใหญ่คือ ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และ ปัจจัยเสริมมีความสัมพันธ์ต่อแนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ โดยใช้สถิติอ้างอิงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient) เพื่อวัดความสัมพันธ์ดังกล่าว สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ดังนี้ (Hinkle D. E. 1998, p.118)

$r < 0.20$	หมายความว่า	ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันเพียงเล็กน้อย
$0.20 < r < 0.40$	หมายความว่า	ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
$0.40 < r < 0.60$	หมายความว่า	ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
$0.60 < r < 0.80$	หมายความว่า	ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
$r > 0.80$	หมายความว่า	ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก

สมมติฐานข้อ 1. ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1. ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อหลักสูตร พบว่า เพศ มีค่า Pearson Chi-Square เท่ากับ 6.720 และค่า Sig เท่ากับ .035 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า เพศมีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม แต่มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ (0.20 - 0.40) ส่วนอายุ ระดับการศึกษา

สูงสุด สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครอบครัว มีค่า Sig มากกว่า 0.05 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าลักษณะส่วนบุคคลคือ เพศมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ตาราง 36 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

(n = 219)

ลักษณะส่วนบุคคล	χ^2	Sig.	ความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
เพศ	6.720*	.035	มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
อายุ	4.075	.995	ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
ระดับการศึกษาสูงสุด	2.306	.993	ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
สถานภาพสมรส	4.452	.616	ไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	10.661	.099	ไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม

หมายเหตุ *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

จากการทดสอบค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับความคิดเห็นต่อหลักสูตร พบว่า รายได้จากการรับจ้าง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .328 ค่า Sig เท่ากับ .019 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า รายได้จากการรับจ้างมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ส่วนรายได้จากการเกษตร รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ รายได้จากการค้าขาย และขนาด

ของพื้นที่ในการทำการเกษตร มีค่า Sig. มากกว่า 0.05 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจคือ รายได้จากการรับจ้างมีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม

ตาราง 37 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจและความรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

(n = 219)

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	ความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม		
	r	Sig.	ผลการทดสอบ
รายได้จากการเกษตร	-.082	.241	ไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
รายได้จากการเลี้ยงสัตว์	.074	.284	ไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
รายได้จากการค้าขาย	.002	.983	ไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
รายได้จากการรับจ้าง	.328*	.019	มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
ขนาดของพื้นที่ในการทำการเกษตร	.016	.818	ไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม

หมายเหตุ *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัจจัยด้านสังคมมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมกับความคิดเห็นต่อหลักสูตร พบว่า การเป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชน การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร จำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรม และประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา มีค่า Sig. มากกว่า 0.05 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ตาราง 38 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคม และความรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

(n = 219)

ปัจจัยด้านสังคม	ความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม				ผลการทดสอบ
	χ^2	r	Sig.		
การเป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชน	.117	-	.943		ไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร	1.156	-	.561		ไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
จำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรม	-	.008	.928		ไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
ประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา	.994	-	.608		ไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม

หมายเหตุ ตัวแปรเชิงคุณภาพทดสอบด้วยสถิติ Chi-square

ตัวแปรเชิงปริมาณทดสอบด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient)

สมมติฐานข้อ 2. ปัจจัยเสริมมีความสัมพันธ์ต่อแนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริมกับแนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.058 และ เท่ากับ $.393$ ซึ่งค่า Sig. มากกว่า 0.05 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าปัจจัยเสริมไม่มีความสัมพันธ์ต่อแนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ

ตาราง 39 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และความรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

(n = 219)			
ปัจจัยเสริม	ความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม		
	r	Sig.	ผลการทดสอบ
ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง			
ระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่	-0.058	$.393$	ไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะต่างๆ ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อหลักสูตรการฝึกอบรม และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ศูนย์การเรียนรู้ภาคเหนือ โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 219 คน สามารถอธิบายผลของการวิจัยในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย ดังนี้

ลักษณะต่างๆ ของเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรม

ลักษณะส่วนบุคคล

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 56-60 ปี โดยเฉลี่ย 53.99 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษาภาคบังคับปีที่ 4-7 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน มีจำนวนสมาชิกโดยเฉลี่ย 3.93 คน

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

1. รายได้จากการเกษตร (การปลูกพืช ผัก และผลไม้)

1.1 การปลูกลำไย จากการศึกษพบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่ปลูกลำไยส่วนใหญ่ มีพื้นที่ปลูกลำไย 1.49 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 359.43 กิโลกรัม/ไร่ และมีรายได้จากการปลูกลำไยคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 13,322.30 บาท/ปี

1.2 การปลูกลิ้นจี่ จากการศึกษพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกลิ้นจี่เฉลี่ย 1.32 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 350.85 กิโลกรัม/ไร่ และมีรายได้จากการปลูกลิ้นจี่คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 13,944.65 บาท/ปี

1.3 การปลูกข้าว จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 2.04 ไร่ มีผลผลิตข้าวเฉลี่ย 2.04 ตัน/ไร่ ขายข้าวได้เฉลี่ยถึงละ 199.17 บาท และส่วนใหญ่มีรายได้จากการปลูกข้าวคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 23,154.81 บาท/ปี

1.4 การปลูกผัก จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 1.48 ไร่ มีผลผลิตผักเฉลี่ย 329.93 กิโลกรัม/ไร่ และมีรายได้จากการปลูกผักคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 35,194.76 บาท/ปี

1.5 การปลูกไม้ดอก จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกไม้ดอกเฉลี่ย 1.24 ไร่ มีผลผลิตไม้ดอกเฉลี่ย 285.24 กิโลกรัม/ไร่ และมีรายได้จากการปลูกไม้ดอกคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 36,230.59 บาท/ปี

รวมรายได้จากการปลูกพืช จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกพืชมีรายได้จากการปลูกพืชเฉลี่ย 31,231.67 บาท/ปี มีรายได้จากการปลูกพืชน้อยที่สุด 9,500 บาท/ปี และมีรายได้จากการปลูกพืชมากที่สุด 98,600 บาท/ปี

2. รายได้จากการเลี้ยงสัตว์

2.1 การเลี้ยงไก่ จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เลี้ยงไก่เฉลี่ย 99.47 ตัว ขายไก่เฉลี่ย 99.95 บาท/กิโลกรัม และมีรายได้จากการเลี้ยงไก่คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 10,336.25 บาท/ปี

2.2 การเลี้ยงเป็ด จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงเป็ดเฉลี่ย 72.54 ตัว ขายเป็ดเฉลี่ยตัวละ 113.93 บาท และมีรายได้จากการเลี้ยงเป็ดคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 8,042.86 บาท/ปี

2.3 การเลี้ยงโค จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงโคเฉลี่ย 5.59 ตัว ขายโคเฉลี่ยตัวละ 5,857.14 บาท ขายโคได้น้อยที่สุดตัวละ 5,000 บาท และมีรายได้จากการเลี้ยงโคคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 32,109.89 บาท/ปี

2.4 การเลี้ยงกระบือ จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงกระบือเฉลี่ย 4.11 ตัว ขายกระบือเฉลี่ยตัวละ 7,131.58 บาท และมีรายได้จากการเลี้ยงกระบือคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 29,105.26 บาท/ปี มีรายได้จากการเลี้ยงกระบือคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 7,000 บาท/ปี และรายได้จากการเลี้ยงกระบือคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 56,000 บาท/ปี

2.5 การเลี้ยงสุกร จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงสุกรเฉลี่ย 64.03 ตัว ขายสุกรเฉลี่ยตัวละ 271.82 บาท และมีรายได้จากการเลี้ยงสุกรคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 15,266.67 บาท/ปี

2.6 การเลี้ยงปลา จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเลี้ยงปลาเฉลี่ย 726.09 ตัว ขาปลาเฉลี่ย 40.93 บาท/กิโลกรัม และมีรายได้จากการเลี้ยงปลาคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 29,053.91 บาท/ปี

2.7 การเลี้ยงกบ จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลขายกบเฉลี่ย 45.00 บาท/กิโลกรัม มีรายได้จากการเลี้ยงกบคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 62,500.00 บาท/ปี และมีรายได้จากการเลี้ยงกบคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 80,000 บาท/ปี

รวมรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ จากการศึกษาพบว่า มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 45,661.26 บาท/ปี มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 2,000 บาท/ปี และมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 109,000 บาท/ปี

3. รายได้นอกภาคเกษตรกรรม

3.1 รายได้จากการรับจ้าง จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทำงานรับจ้างเฉลี่ย 7.14 วัน/เดือน ได้รับค่าจ้างเฉลี่ย 176.27 บาท/วัน และมีรายได้จากการรับจ้างคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 15,736.47 บาท/ปี

3.2 รายได้จากการค้าขาย จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทำการค้าขายเฉลี่ย 6.33 วัน/เดือน มีรายได้จากการค้าขายเฉลี่ย 188.97 บาท/วัน และมีรายได้จากการค้าขายคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 14,517.53 บาท/ปี

รวมรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรม จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรมคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 18,120.98 บาท/ปี มีรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรมคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 2,880 บาท/ปี และมีรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรมคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 48,000 บาท/ปี และเมื่อรวมรายได้ทั้งภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้ทั้งหมดคิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ย 83,608.40 บาท/ปี มีรายได้ทั้งหมดคิดเป็นจำนวนเงินน้อยที่สุด 23,000 บาท/ปี และมีรายได้ทั้งหมดคิดเป็นจำนวนเงินมากที่สุด 132,600 บาท/ปี

แรงงานที่ใช้ในการเกษตร จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงงานที่ใช้ในการเกษตรรวมทั้งหมดเฉลี่ย 4.22 คน มีแรงงานที่ใช้ในการเกษตรรวมทั้งหมดน้อยที่สุด 2 คน และมีแรงงานที่ใช้ในการเกษตรรวมทั้งหมดมากที่สุด 10 คน โดยมีแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 3.77 คน แรงงานประจำเฉลี่ย 2.24 คน และมีแรงงานชั่วคราวเฉลี่ย 1.82 คน

ขนาดของพื้นที่ในการทำเกษตรและลักษณะการถือครองที่ดิน จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 2.36 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดน้อยที่สุด

1 ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดมากที่สุด 6 ไร่ มีที่ดินเป็นของตนเองเฉลี่ย 1.13 ไร่เช่าที่ดินทำการเกษตรเฉลี่ย 1.59 ไร่ และที่ดินของผู้อื่นให้ทำประโยชน์เฉลี่ย 1.35 ไร่

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 27.11 ปี มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรน้อยที่สุด 7 ปี และมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรมากที่สุด 50 ปี

กิจกรรมการเกษตร จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทำกิจกรรมการเกษตรหลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ ปลูกข้าว ผักกาดขาว ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง และเลี้ยงปลา

แหล่งสินเชื่อที่นำมาใช้ในการทำการเกษตร จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลใช้สินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มากที่สุด และใช้สินเชื่อจากญาติพี่น้องน้อยที่สุด

ลักษณะทางสังคม

การเป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชน จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และสถาบันหรือกลุ่มด้านการเกษตรอื่นๆ

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร (ร้อยละ 53.42) โดยมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่เกษตรเฉลี่ย 1.25 ครั้ง มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่เกษตรน้อยที่สุด 1 ครั้ง และมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่เกษตรมากที่สุด 3 ครั้ง

ประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตร โดยมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมเฉลี่ย 1.14 ครั้ง มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมน้อยที่สุด 1 ครั้ง และมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมมากที่สุด 3 ครั้ง

ปัจจัยเสริม

ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท และมีความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสูตรสำเร็จเมื่อนำไปใช้แล้วจะต้องได้ผลลัพธ์แบบเดิมเสมออย่างน้อยที่สุด

การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรมากที่สุด (ร้อยละ 70.78) และร้อยละ 0.91 รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากอื่นๆ เช่น รับรู้ข่าวสารจากการฝึกอบรมน้อยที่สุด

ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาคเหนือ

ภาพรวมของหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 3.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ 2 ระดับคือ ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งคือ ด้านเนื้อหาของหลักสูตร และ ระดับเห็นด้วย ได้แก่ ด้านความทันสมัย/เศรษฐกิจ ความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร และด้านมาตรฐานของหลักสูตร

ด้านเนื้อหาของหลักสูตร พบว่า ความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักสูตร โดยรวมเห็นด้วยอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ แนวทางแก้ไขปัญหาของเกษตรกรรายย่อย วิธีการจัดการดินและน้ำเพื่อการเกษตร และขั้นตอนการดำเนินการทฤษฎีใหม่ และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การจัดกลุ่มระดมสมองในการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร พบว่า ความเหมาะสมด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร โดยรวมผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ 3 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งมี 2 ประเด็นคือ วิทยากรมีการสร้างบรรยากาศในการบรรยายและการสอนเป็นอย่างดี และ วิทยากรมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการฝึกอบรม ระดับเห็นด้วยมีเพียงประเด็นเดียวคือ วิทยากรมีเทคนิคการบรรยายและการสอนที่เข้าใจง่าย ระดับเห็นด้วยปานกลาง มี 2 ประเด็นคือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ คอยให้ความรู้และคอยแนะนำอย่างต่อเนื่อง และ จำนวนวิทยากรมีเพียงพอ

ด้านความทันสมัย/เศรษฐกิจ พบว่า ความเหมาะสมด้านความทันสมัย/เศรษฐกิจ โดยรวมผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ 3 ระดับคือ ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งมีเพียงประเด็นเดียวคือ หลักสูตรที่ฝึกอบรมมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้กับทุกๆ พื้นที่ ระดับเห็นด้วย มี 2 ประเด็นคือ ฐานการเรียนรู้ต่างๆ มีความหลากหลายและเหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ และ

การจัดแสดงนิทรรศการต่างๆ มีความเหมาะสมและสามารถเข้าใจได้ง่าย และระดับเห็นด้วยปานกลางมีเพียงประเด็นเดียวคือ ส่วนของแปลงสาธิตสามารถนำไปใช้ได้กับทุกๆ พื้นที่

ด้านมาตรฐานของหลักสูตร พบว่า ความเหมาะสมด้านมาตรฐานของหลักสูตร โดยรวมผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ 2 ระดับคือ ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งมี 2 ประเด็นคือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร และ เอกสารประกอบการฝึกอบรม (ทฤษฎีและปฏิบัติ) และระดับเห็นด้วยปานกลาง ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การฝึกอบรมภาคทฤษฎี 1 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ 2-3 ชั่วโมง และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ช่วงเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมและไม่ตรงกับช่วงเวลาที่ควรประกอบอาชีพ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ผู้ศึกษาได้ตั้งสมมติฐานทางการวิจัย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.1 ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ส่วนปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม แสดงให้เห็นว่า เพศมีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งจากการศึกษาพบว่าเพศชายได้เข้ารับการฝึกอบรมฯ มากกว่าเพศหญิง เนื่องจากเพศหญิงส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน และเน้นทำงานหัตถกรรม ส่วนเพศชายเป็นผู้นำครอบครัว และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงมีความสนใจเข้ารับการฝึกอบรมมากกว่า ดังนั้นถ้าหากเพศชายมีจำนวนที่เข้ารับการฝึกอบรมมากขึ้น ก็จะส่งผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามไปด้วย

1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า รายได้จากการรับจ้างมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ส่วนรายได้จากการเกษตร รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ รายได้จากการค้าขาย และขนาดของพื้นที่ในการทำการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตร คือ รายได้จาก

การรับจ้าง โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ประกอบอาชีพรับจ้างอาจจะมีทัศนคติเปลี่ยนไปหลังจากที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้เข้าฝึกอบรมที่ประกอบอาชีพรับจ้างมีอยู่ 2 ระดับคือ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมเป็นประโยชน์ ซึ่งผู้เข้าฝึกอบรมอาจนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม และอาจหันมาทำการเกษตรแบบผสมผสานอย่างจริงจังมากขึ้น

1.3 ปัจจัยด้านสังคมมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า การเป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชน การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร จำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรม และประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านสังคมไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นหลักสูตร ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า ผู้เข้าฝึกอบรมส่วนใหญ่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำการเกษตรโดยตรงอยู่แล้ว อีกทั้งได้รับรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาบ้างพอสมควร การเข้ารับการฝึกอบรมครั้งนี้จึงเข้ารับการฝึกอบรมตามความสนใจ ใคร่รู้ตามหลักวิชาการเพื่อจะได้นำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง

2. ปัจจัยเสริมมีความสัมพันธ์ต่อแนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริมกับแนวความคิดของเกษตรกรต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน แสดงให้เห็นว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีความรู้ระดับปานกลาง และระดับมากมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรไม่แตกต่างกัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้ง 2 กลุ่มนี้มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเดียวกันคือ เห็นด้วย โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีความรู้ระดับปานกลางมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรอยู่ในระดับเห็นด้วย และผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีความรู้ระดับมากมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรอยู่ในระดับเห็นด้วย

อภิปรายผล

ในการอภิปรายผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นที่สำคัญคือการประเมินความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ซึ่งเป็นการประเมินความเหมาะสมในด้านเนื้อหาของ

หลักสูตร ด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ด้านความทันสมัย และด้านมาตรฐานของหลักสูตร ดังต่อไปนี้

ด้านเนื้อหาของหลักสูตร

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยอย่างยิ่งกับความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม ทั้งในภาพรวมและประเด็นย่อย แสดงให้เห็นว่า การจัดหลักสูตรฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ สามารถเลือกเนื้อหาเพื่อนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งจะเห็นว่า เนื้อหาเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อยู่ในความสนใจของชาวไทยเป็นอย่างมาก แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมายังมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ไปปฏิบัติไม่ถูกต้อง ทำเกษตรกรบางรายไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน โดยเฉพาะเนื้อหาการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และแนวทางแก้ไขปัญหของเกษตรกรรายย่อย วิธีการจัดการดินและน้ำเพื่อการเกษตร และขั้นตอนการดำเนินการทฤษฎีใหม่ ว่าเป็นอย่างไร และมีขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไร ซึ่งเมื่อทางศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ได้นำเนื้อหาดังกล่าวมาจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้และทำความเข้าใจที่ถูกต้อง จึงส่งผลให้การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมในครั้งนี้ประสบความสำเร็จในด้านการเลือกเนื้อหาสาระเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าจะการจัดฝึกอบรมให้แก่เกษตรกรในระยะเวลาอันสั้น

งานศึกษาวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมของ โกวิท วรรณพัฒน์ (2528: 34-35) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า หลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นที่ดีนั้น ควรบรรจุเนื้อหาเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องนำไปใช้ปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเองจริง ความรู้พื้นฐานที่จัดเข้าไปในหลักสูตรไม่ควรให้มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น เพราะการที่จะบังคับให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องเข้ารับการฝึกอบรมนานๆ นั้น นอกจากจะสิ้นเปลืองงบประมาณแล้วยังเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเบื่อหน่าย และออกจากการฝึกอบรมกลางคัน

ด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า การจัดหลักสูตรฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ขาดความ

พร้อมในเรื่องของการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ไม่เพียงพอกับจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมขาดความรู้ความเข้าใจในบางประเด็น เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่คอยให้ความรู้และแนะนำอย่างค่อเนื่อง ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดหลักสูตรฝึกอบรมใดๆ ก็ตาม นอกจากการคัดเลือกเนื้อหา วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม และกลุ่มเป้าหมายแล้ว ผู้ดำเนินการฝึกอบรมยังต้องคำนึงถึงความพร้อมในด้านต่างๆ อีกด้วย เช่น ความพร้อมด้านอุปกรณ์ เอกสาร และบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการฝึกอบรม เป็นต้น เพื่อให้การจัดฝึกอบรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

งานศึกษาวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือไม่สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนของการจัดฝึกอบรมที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดความพร้อมของเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดฝึกอบรม ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อความสนใจและการรับรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ดังนั้นจึงผู้เกี่ยวข้องจึงควรปรับปรุงขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมในการจัดโครงการฝึกอบรม โดยต้องเริ่มจากการวางแผนและการเตรียมการ และต้องคำนึงถึงปัจจัยเสริมต่างๆ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และเอกสารหลักสูตร เป็นต้น (สุนีย์ ภูพันธ์, 2546 : 224-225) ทั้งนี้ก็เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมบรรลุจุดหมายที่วางไว้

ด้านความทันสมัย

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยอย่างยิ่งกับหลักสูตรฝึกอบรมที่มีความทันสมัยเหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ได้กับทุกๆ พื้นที่ และนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้ แต่เห็นด้วยปานกลางในประเด็น ส่วนของแปลงสาธิตสามารถนำไปใช้ได้กับทุกๆ พื้นที่ แสดงให้เห็นว่า การจัดทำหลักสูตรมีความเหมาะสมคืออยู่แล้ว แต่มีข้อบกพร่องในเรื่องของการจัดเตรียมแปลงสาธิตควรดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เช่น ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือ ดังนั้นการเตรียมแปลงสาธิตหรือฐานการเรียนรู้ต่างๆ ควรคัดเลือกพันธุ์พืชหรือสัตว์ที่เหมาะสมสำหรับทดลองปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ภาคเหนือด้วยเช่นกัน เพื่อให้ผู้เข้าฝึกอบรมได้เห็นตัวอย่างเพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเองได้อย่างถูกต้อง

งานศึกษาวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่สามารถนำประสบการณ์ที่ผู้จัดฝึกอบรมจัดเตรียมไว้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับสภาพความเป็นจริงได้ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควบคู่ไปด้วย โดยผู้เกี่ยวข้องจะต้องศึกษาตั้งแต่การคัดเลือก

ประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ที่จะเป็นสื่อหรือหนทางที่จะช่วยนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ (Taba , 1990: 68)

ด้านมาตรฐานของหลักสูตร

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยปานกลางในประเด็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมภาคทฤษฎี 1 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ 2-3 ชั่วโมง , ระยะเวลาการฝึกอบรม (5 วันๆ ละ 7 ชั่วโมง) ของหลักสูตร , จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเหมาะสม/รุ่น (50-60 คน) และ ช่วงเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมและไม่ตรงกับช่วงเวลาที่ต้องประกอบอาชีพ แสดงให้เห็นว่า การจัดฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ มีปัญหาในเรื่องของการจัดการระยะเวลาดำเนินการฝึกอบรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อเวลาการทำงานหรือการประกอบอาชีพตามปกติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางท่านไม่สามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้อย่างต่อเนื่อง จึงไม่สามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาในบางส่วนได้

งานศึกษาวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรฝึกอบรมของ เสนอ สังคมาส (2521 : 47) ซึ่งได้ให้แนวทางเกี่ยวกับหลักการจัดฝึกอบรมที่ดีสำหรับเกษตรกรไว้ว่า ลักษณะของหลักสูตรที่จะใช้อบรมกลุ่มเกษตรกรควรจัดขึ้นตามความต้องการของเกษตรกร เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ สามารถใช้แก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพปัจจุบันได้ และการจัดควรจัดให้เหมาะสมกับฤดูกาลและเวลาที่เกษตรกรสามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ และสอดคล้องกับแนวความคิดของ อำนาจ ศิลวัตร (2521 : 74-75) ได้สรุปแนวทางการจัดฝึกอบรมไว้ว่า การจัดฝึกอบรมจะต้องเหมาะสมกับฤดูกาลของสิ่งที่จะทำการฝึกอบรม ควรจัดตามความต้องการ ความสะดวกของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และระยะเวลาในการจัดฝึกอบรมว่ามีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ตลอดจนความพร้อมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ในครั้งนี้ พบว่ามีข้อบกพร่อง

บางประการที่ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรฝึกอบรมควรปรับปรุงเพื่อพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

จากการศึกษาพบว่า ความเหมาะสมด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรมีข้อบกพร่องในเรื่องของจำนวนวิทยากรและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ คอยให้ความรู้และคอยแนะนำอย่างต่อเนื่องแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีไม่เพียงพอ ทำให้ผลการประเมินค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ ในครั้งต่อไป มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านผู้เข้ารับการอบรมควรทดสอบความรู้พื้นฐานของผู้เข้าร่วมอบรมก่อน
2. ตำรวจจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนจัดดำเนินการเกี่ยวกับวิทยากรผู้ช่วยวิทยากร เจ้าหน้าที่ประจำฐานความรู้ต่างๆ ให้เพียงพอกับจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. พิจารณามากน้อยของงาน และความยากง่ายของแต่ละฐานความรู้ว่าเป็นอย่างไร เพื่อประเมินกำลังคนที่จะปฏิบัติหน้าที่ประจำฐานความรู้ให้มีความเหมาะสม
4. ควรมีการจัดแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเสียก่อนที่จะให้ทำกิจกรรมต่างๆ และมีเจ้าหน้าที่ประจำกลุ่มๆ ละ 1-2 คน เพื่อทำหน้าที่ให้ความรู้เบื้องต้นก่อนที่จะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ปฏิบัติตามกิจกรรมตามฐานความรู้ต่างๆ ที่จัดไว้ให้ ซึ่งจะสามารถช่วยลดภาระของเจ้าหน้าที่ประจำฐานความรู้ต่างๆ และผู้เข้ารับการฝึกอบรมเองก็สามารถได้รับความรู้อย่างต่อเนื่อง
5. ควรมีการจัดฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะมีการดำเนินการฝึกอบรมจริง เพื่อเตรียมพร้อมในด้านต่างๆ ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างไร เป็นต้น
6. ควรมีเจ้าหน้าที่ประสานงานระหว่างมีการฝึกอบรม เพื่อคอยกำกับดูแลความเรียบร้อย ตลอดจนทำหน้าที่ประสานงานระหว่างวิทยากร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการฝึกอบรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านความทันสมัย

จากการศึกษาพบว่า มีข้อบกพร่องในส่วนของการแสดงสาธิตซึ่งอาจมีบางตัวอย่างที่นำมาจัดแสดงหรือสาธิตให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมคิดว่าไม่เหมาะที่นำไปใช้ในพื้นที่เกษตรกรรมของตนเองได้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดฝึกอบรมควรมีการสำรวจก่อนว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มาจากพื้นที่เกษตรกรรมภาคไหน ส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมเกี่ยวกับอะไร และรายได้หลักจากภาคเกษตรกรรมคืออะไร เพื่อวิเคราะห์ในเบื้องต้นว่า ควรจะจัดแปลงสาธิตเกี่ยวกับอะไรที่สอดคล้องกับลักษณะการทำเกษตรกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพราะการจัดแปลงสาธิตจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งเมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเองได้
2. เจ้าหน้าที่ประจำฐานความรู้หรือแปลงสาธิตจะต้องอธิบายได้ว่า แปลงสาธิตที่นำมาจัดแสดงนี้ หากผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องการนำไปทดลองใช้กับพื้นที่ของตนเอง จะต้องปฏิบัติอย่างไรให้ถูกต้อง และมีพืชหรือสัตว์ชนิดใดบ้างที่สามารถจะนำมาประยุกต์ใช้กับตัวอย่างที่นำมาจัดแสดง ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องสามารถอธิบายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เข้าใจอย่างถูกต้อง เพราะผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาจจะมีคามคาดหวังจากการฝึกอบรมในครั้งนี้ไว้สูง

ด้านมาตรฐานของหลักสูตร

จากการศึกษาพบว่า ระยะเวลาการฝึกอบรม (5 วันๆ ละ 7 ชั่วโมง) จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเหมาะสม/รุ่น (50-60 คน) และช่วงเวลาในการฝึกอบรมตรงกับช่วงเวลาที่ต้องประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นปัญหาสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เนื่องจากมีผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางรายไม่สามารถได้รับความรู้ครบตามจำนวนวันและเวลาที่มีการฝึกอบรม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรฝึกอบรมควรสำรวจถึงความพร้อมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือกลุ่มเป้าหมายก่อนว่า จะสามารถมีช่วงเวลาที่ว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรมในช่วงใด เพื่อให้สามารถวางแผนสำหรับการจัดเตรียมการฝึกอบรมให้มีความเหมาะสมที่สุด โดยเฉพาะไม่ควรจัดในช่วงที่เป็นฤดูกาลทำเกษตรกรรม เพราะจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่สามารถได้รับความรู้ตามที่กำหนดไว้ได้
2. ควรมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากการจัดฝึกอบรม เช่น จัดทำเป็นเอกสาร คู่มือ เพื่อแจกจ่ายให้กับตัวแทนชุมชน หรือเกษตรกร เนื่องจากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า แหล่งรับรู้ข่าวสารที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรับรู้มากที่สุดคือ เอกสารเผยแพร่ จึงน่าจะเป็นสื่อที่มีความเหมาะสมและเข้าถึงผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ดีและมีประสิทธิภาพมากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ
3. กำหนดวันและเวลาสำหรับการฝึกอบรมกลุ่มย่อย ประจำเดือน หรือ ประจำสัปดาห์ เพื่อเป็นการแจ่มล่งหน้าให้ผู้สนใจได้รับทราบ และมีเวลาในการเตรียมตัวที่จะ

เข้าฝึกอบรมได้ตามวันและเวลาที่ทางศูนย์ฯ กำหนดไว้ ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่จะเผยแพร่ความรู้ไปยังชุมชนต่างๆ ได้สะดวกมากขึ้น

4. จัดกิจกรรมเคลื่อนที่ หรือศูนย์อบรมกลุ่มย่อยประจำชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ แต่ไม่มีการประเมินผลหรือวัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดฝึกอบรม จึงทำให้ไม่ทราบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเพิ่มเติมหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการประเมินผลโครงการฝึกอบรม โดยศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรม เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และประเมินผลโครงการฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการจัดหลักสูตรฝึกอบรมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดหลักสูตรฝึกอบรมให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่และแต่ละชุมชน

3. ควรทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องหลังจากที่ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรแล้ว เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ควรทำการวิจัยหลังการอบรมว่าเกษตรกรสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้หรือไม่ หรือเกิดผลดีในส่วนของชุมชนหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้แก่ผู้นำชุมชนด้านการเกษตรต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2520. คู่มือภาควิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ. กรุงเทพฯ :
โครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตรของประเทศไทย.
- กาญจนา คำสุวรรณ. และ นิตยา เสาวมณี. 2524. จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: อักษรวิทยา.
- กัลยา วาณิชบัญชา. 2548. การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา สุวรรณแสง. 2532. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: อักษรวิทยา.
- กุลธน ธนาพงศธร. 2530. เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนามนุษยศาสตร์สาขาวิทยาการจัดการ.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- โกวิท วรพิพัฒน์. 2528. ความต้องการพื้นฐานของการเรียน คู่มืออบรมผู้สอนการศึกษาแบบ
ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ. กรุงเทพฯ: กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา.
- เข็มทอง ทักจิณารัสมิ. 2524. การสำรวจความต้องการความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรใน
ตำบลคอนข่อย อำเภอกงแพง แสง จังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชวลิต หุ่นแก้ว. 2527. การศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับ
อำเภอในภาคตะวันออก. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- งามพิศ ธรรมทัศน์. 2533. การรับรู้ของเกษตรกรที่มีต่องานส่งเสริมการเลี้ยงโคนมของสหกรณ์
โคนมเชียงใหม่จำกัด จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบัน
เทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- จันจิรา ขาวสะอาด. 2537. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รายวิชา ท.031 นิทานพื้นบ้านในระดับสูง
สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จารุภัทร เรืองสุวรรณ. “ทหารกับการพัฒนาประเทศไทยในทศวรรษหน้า” ยุทธโศภ. 103, 2: 34-
42.
- จำเนียร ช่วงโชติ. 2515. จิตวิทยาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539. การพัฒนาหลักสูตร:หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: อลิ้นเพชร.
- ชนนนาถ เทพลิบ. 2548. การพัฒนาหลักสูตรเหล่าทหารต้น. กรุงเทพฯ: โรงเรียนจำอากาศ.

- เชนิสา นพรัตน์. 2528. ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงสัตว์ป่าที่มีต่อพระราชบัญญัติ
สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชำนาญ ภาวดี. ม.ป.ป. พลังความคิด. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ชูชีพ อ่อน โคกสูง. 2522. จิตวิทยาอปรกติ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.
- ทรงจิต พูลลาภ, มานพ มัทธูรส และสุนทร ยี่รา. 2548. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การวิจัยและ
พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในกระบวนการเส้นทางสาย
ฝ้าย. กรุงเทพฯ :สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ทวี เสราญ. 2520. ความคิดเห็นของอาจารย์มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับวิทยาทางสังคมศาสตร์.
กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ท努 ชื่นฟูภูมิ. 2531. การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกอ้อยหลังการทำนาของเกษตรกรบ้าน
แม่ใจ ตำบลบ้านเป้าและบ้านบากหม้อ ตำบลชีเหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.
เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่ใจ.
- เทพ พงษ์พานิช. 2531. หลักการส่งเสริมการเกษตร. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะ
ธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่ใจ.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2549. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS : ครอบคลุมทุกเวอร์
ชั่น. กรุงเทพฯ : บิสซิเนสอาร์แอนด์.
- ธำรง บัวศรี. 2531. ทฤษฎีหลักสูตร. กรุงเทพฯ: มงคลการพิมพ์.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2528. จิตวิทยาสังคมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : แผนกจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. 2531. จิตวิทยาสังคมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิภาวรรณ ธาราศักดิ์. 2549. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านแผนและงบประมาณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2532. การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร. กรุงเทพฯ: สุวีริยา
สาสน์.
- บุญช่วย เจริญผล. 2545. การประเมินหลักสูตรสาขาวิชาไฟฟ้า (โครงการเงินกู้ธนาคารโลก)
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล . กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนคร
เหนือ.

- บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ์. 2535. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : B & B.
- บุญสม วราเอกศิริ. 2539. “การตรวจเอกสาร”. เอกสารประกอบคำบรรยาย วิชา สข671 **ระเบียบวิธีวิจัย** เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ประทุมวรรณ บุญเลิศ. 2528. **การศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนา จังหวัดลำปาง**. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ปราณี เสนีย์ 2545. **การพัฒนาหลักสูตรการดูแลสุขภาพตนเองของตำรวจตระเวนชายแดน**. เพชรบุรี: ค่ายนเรศวร จังหวัดเพชรบุรี.
- ปริญญา ทองสอน. 2546. **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับรายวิชา ว.411 วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 กรณีศึกษา จังหวัดชลบุรี**.
- ปรียานุช พินุลสรารุช. 2550. **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการกองทัพ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- ปัญญา หิรัญศรี. 2520. **ความรู้พื้นฐานการศึกษาการเกษตร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบการศึกษาและจิตวิทยา.
- พิสนุ ฟองศรี. 2551. **เทคนิควิธีประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ : พรอพเพอร์ตี้พริ้นท์.
- เพ็ญจันทร์ เกรียงไกร. 2548. **การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนววิถีพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคลองบัว. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.**
- มาลี สอนิเกษตรริน. 2519. **คู่มือปฏิบัติการพยาบาล**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เขาวนิตย์ สุวินัยชัย. 2548. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล**.
- ระจิตลักษณ์ แสงอุไร. 2530. **นิเทศศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- ล่อ หุดางกูร. 2528. **จรรยาสำหรับพยาบาล**. กรุงเทพฯ : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรัญญู ชามขุนทด. 2524. **ศึกษาความต้องการของประชาชนในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของวิทยาลัยเกษตรราชบุรี**. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิทย์ เทียงบุรณะธรรม. 2529. **พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย**. กรุงเทพฯ: ธเนศการพิมพ์.

- วินิจ นุ่มฤทธิ์.2533. สภาพทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และความต้องการของเกษตรกร
บ้านแม่ใจ ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่ใจ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2537. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์สุวิทย์สาสน์.
- ศราวุธ ต้นกุล. 2543. การปรับปรุงระบบการเรียนการสอนและการฝึกอบรมของหลักสูตรนักเรียน
นายร้อยตำรวจ. กรุงเทพฯ :ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สังคมวิทยาประยุกต์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. 2545. ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงวน สิทธิเลิศอรุณ. 2529. ทฤษฎีและการปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: อักษร
บัณฑิต.
- สัจฉ อุทรนันท์. 2532. พื้นฐานและหลักการพัฒนหลักสูตร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สมัย จิตหมวด. 2521. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สราวุธ ธรรมศักดิ์สกุล. 2545. การพัฒนาระบบประเมินผลระดับบัณฑิตศึกษาในระบบการศึกษา
ทางไกล.วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ชั้นบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชา
หลักสูตรบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชา จันทรเฒ. 2522. จิตวิทยาทั่วไป . กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชา จันทรเฒ และ สุรางค์ จันทรเฒ. 2524. จิตวิทยาเพื่อความสุขในการดำเนินชีวิต.
กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุโท เจริญสุข. ม.ป.ป. เกร็ดจิตวิทยาประยุกต์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุนีย์ ภูพันธ์. 2546. แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสง
ศิลป์.
- สมิตร ฤณากร. 2546. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- สุรพล จันทราปัดย์. 2531. หลักและวิธีดำเนินงานส่งเสริม. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- สุรางค์ จันทรเฒ. 2531. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุริยา เหมตะศิลป์. 2537. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการพัฒนา
หลักสูตรแบบมีพื้นฐานมาจากระดับโรงเรียน. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สุชิน การสมวรรณ. 2548. การพัฒนาหลักสูตรการปฏิบัติการเพื่อรักษาสันติภาพของกองทัพก
ไทย. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สุรพล วรภู. 2548. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาวัดเบญจมบพิตร.
- เสนอ สังคมาศ. เสนอหลักสูตรอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมหลักสูตรระยะสั้นตามความต้องการของ
สมาชิกกลุ่มเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2521.
- อำนาจ บัวศรี. 2539. การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์นานาชาติในประเทศไทย . ม.ป.ท. :
ม.ป.พ.
- อำนาจ สีลวัตร. 2521. การฝึกอบรมวิชาชีพภาคฤดูร้อนสำหรับประชาชน. รายงานประกอบ
การศึกษาวิชาหลักการและวิธีการดำเนินการส่งเสริม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
กรุงเทพฯ :โรเนียว.
- Altherton, J.C. 1975. "Include Adult Education in the Annual Program". Agricultural
Education Magazine. 47(7):159-166.
- Good, C.G. 1993. **Dictionary of Education**, 3rd ed New York: McGraw-Hill.
- Saylor, J.G. Alexander W.M. 1974. **Planning Curriculum for Schools**, New York: Holt
Rinehart and Winston.
- Station, Thomas F. 1990. **How to Instruct Successfully**. New York: McGraw-Hill Book
Company.
- _____. 1960. **How to instruct successfully : modern teaching methods in adult
education** . New York : McGraw-Hill.
- Stufflebeam, D.L. 1975. **Education Evaluation and Decision Making in Education
Evaluation:Theory and Practices**. California : Wadworth.
- Taba, H. 1990. **Curriculum Development:Theory and Practice**. New York: Harcourt,
Brace&World Inc.
- Tyler, R.W. 1975. **Basic Principle of Curriculum and Instruction**. Chicago : University
of Chicago Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

แนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ

คำชี้แจง การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงแนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ โดยข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการประกอบการทำวิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ของผู้วิจัยเท่านั้น

เลขที่แบบสัมภาษณ์

[] [] []

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....วันที่...../...../.....

บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

ก. ลักษณะส่วนบุคคล

1. เพศ

() 1. ชาย

() 2. หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดที่ได้รับ

() 1. ไม่ได้รับการศึกษา/เรียนไม่จบภาคบังคับ () 2. ประถมศึกษาภาคบังคับปีที่ 4 – 7

() 3. มัธยมศึกษาตอนต้น

() 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

() 5. อนุปริญญา/ปวส.

() 6. ปริญญาตรี

() 7. สูงกว่าปริญญาตรี

() 8. อื่น ๆ ระบุ.....

4. สถานภาพสมรส

() 1. โสด

() 2. สมรส

() 3. หม้าย

() 4. หย่าร้าง

5. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

ข. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

6. รายได้ในปีที่ผ่านมา

6.1 รายได้จากการเกษตร

- รายได้จากการปลูกลำไย.....ไร่ จำนวน.....กิโลกรัม/ไร่
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
- รายได้จากการปลูกลิ้นจี่.....ไร่ จำนวน.....กิโลกรัม/ไร่
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
- รายได้จากการปลูกข้าว.....ไร่ จำนวน.....ถัง/ไร่ ขายถังละ.....บาท
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
- รายได้จากการปลูกผัก.....ไร่ จำนวน.....กิโลกรัม/ไร่
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
- รายได้จากการปลูกไม้ดอก.....ไร่ จำนวน.....กิโลกรัม/ไร่
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
- อื่น ๆ (ระบุ).....บาท
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี

6.2 รายได้จากการเลี้ยงสัตว์

- การเลี้ยงไก่.....ตัว ตัวละ.....บาท
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
- การเลี้ยงเป็ด.....ตัว ตัวละ.....บาท
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
- การเลี้ยงโค.....ตัว ตัวละ.....บาท
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
- การเลี้ยงกระบือ.....ตัว ตัวละ.....บาท
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
- การเลี้ยงสุกร.....ตัว ตัวละ.....บาท
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
- การเลี้ยงปลา.....ตัว ตัวละ.....บาท
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
- อื่น ๆ (ระบุ).....บาท
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี

6.3 รายได้นอกภาคเกษตรกรรม

- การรับจ้าง.....วัน/เดือน ได้วันละ.....บาทคิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
- การค้าขาย.....วัน/เดือน ได้วันละ.....บาทคิดเป็นเงิน.....บาท/ปี
- อื่น ๆ (ระบุ).....บาท
คิดเป็นเงิน.....บาท/ปี

รวมรายได้ทั้งหมด.....บาท/ปี

7. จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร

- () 1. แรงงานในครอบครัว.....คน
- () 2. แรงงานจ้างประจำ.....คน
- () 3. แรงงานจ้างชั่วคราว.....คน
- รวม.....คน

8. ขนาดของพื้นที่ในการทำการเกษตร จำนวน.....ไร่

9. ลักษณะการถือครองที่ดิน

- () 1. ของตนเอง จำนวน.....ไร่
- () 2. เช่า จำนวน.....ไร่
- () 3. ผู้อื่นให้ทำประโยชน์ จำนวน.....ไร่

10. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร.....ปี

11. ท่านทำกิจกรรมการเกษตรอะไรบ้าง

- () 1. พืชสวน ระบุ.....
- () 2. พืชไร่ ระบุ.....
- () 3. พืชผัก ระบุ.....
- () 4. ไม้ผล ระบุ.....
- () 5. ไม้ดอกไม้ประดับ ระบุ.....
- () 6. อื่น (โปรดระบุ).....

12. แหล่งเงินเชื่อที่นำมาใช้ในการทำการเกษตร

- () 1. ของตนเอง
- () 2. ญาติพี่น้อง
- () 3. เพื่อนบ้าน
- () 4. กลุ่มสหกรณ์การเกษตร
- () 5. กลุ่มเกษตรกร
- () 6. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- () 7. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
- () 8. แหล่งอื่น ๆ (ระบุ)

ค. ลักษณะทางสังคม

13. ท่านเป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชนใดบ้าง

() 1. ไม่เป็น

() 2. เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1. กลุ่มสหกรณ์การเกษตร

() 2. กลุ่มเกษตรกร

() 3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

() 4. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

() 2. สถาบันหรือกลุ่มด้านการเกษตรอื่น ๆ ระบุ.....

14. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่เกษตร

() 1. ไม่เคย

() 2. เคย.....ครั้ง/ฤดูกาล

15. ประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา

() 1. ไม่เคย

() 2. เคย.....ครั้ง/ปี

ง. ปัจจัยเสริม

16. ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ จงทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

คำถาม	ถูก	ผิด
1. การเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท		
2. เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนในภาคเกษตรเพียงอย่างเดียว		
3. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการใช้ทรัพยากรหรือสิ่งที่มีเท่าที่มีอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด		
4. เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการตัดสินใจในการประกอบอาชีพปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์มีการพิจารณาให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ในครอบครัวในหมู่บ้านก่อน		
5. แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยความอดทนและความเพียร		
6. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ		

คำถาม	ถูก	ผิด
7. การดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน		
8. การดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีการคิดลดรายจ่าย ลด รายได้ และลดหนี้สิน		
9. การดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตอย่าง สมถะ เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ฟุ่มเฟือย		
10. การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสำคัญอยู่ที่ความพึงพอใจใน สิ่งที่ตนเป็น พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ไม่ยึดติดกับวัตถุนิยมใด ๆ		
11. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตทางสายกลางและความ พอเหมาะพอดี		
12. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากจากรากฐาน ที่มั่นคงของสังคมและวัฒนธรรม		
13. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ไม่หลงไปตามกระแส หรือความเปลี่ยนแปลงของสังคม		
14. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นความรับผิดชอบของภาครัฐ ประชาชนเป็น ผู้กระทำความผิด โขบายเท่านั้น		
15. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสูตรสำเร็จเมื่อนำไปใช้แล้วจะต้อง ได้ผลลัพธ์แบบเดิมเสมอ		

17. การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1. วิทยุ	() 2. โทรทัศน์
() 3. วารสาร/นิตยสาร	() 4. เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร
() 5. เพื่อนบ้าน	() 6. อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ภาคเหนือ

คำชี้แจง คำถามในตอนนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อหลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯภาคเหนือ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เท่ากับ	5
เห็นด้วย	เท่ากับ	4
เห็นด้วยปานกลาง	เท่ากับ	3
ไม่เห็นด้วย	เท่ากับ	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เท่ากับ	1

หลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ความคิดเห็น					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
ความเหมาะสมของเนื้อหาหลักสูตร						
1. แนวทางแก้ไขปัญหาของเกษตรกรรายย่อยวิธีการจัดการดินและน้ำเพื่อการเกษตร และขั้นตอนการดำเนินการทฤษฎีใหม่						
2. การจัดกลุ่มระดมสมองในการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง						
3. เนื้อหาการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ						
4. การจัดการดินน้ำปุ๋ยเพื่อการเกษตร						
5. วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อการเกษตร เทคนิคการปรับปรุงบำรุงดิน และเทคนิคการผลิตปุ๋ยใช้เอง						
6. การปลูกพืชบำรุงดิน และการปลูกหญ้าแฝก						
7. การทำบัญชีครัวเรือน เกี่ยวกับการบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน						
8. การเพาะเห็ด เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการเพาะเห็ดจากวัสดุเหลือใช้ และการเพาะเห็ดแบบโรงเรือนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ						

หลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ความคิดเห็น					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
9. เกษตรกรรมชาติในเรื่องเทคนิคการเลี้ยงสุกรด้วย วิธีเกษตรกรรมชาติ และการทำโรงเรือน						
ความเหมาะสมด้านผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร						
1. วิทยากรมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ในการฝึกอบรม						
2. วิทยากรมีเทคนิคในการบรรยายและการสอนที่ เข้าใจง่าย						
3. วิทยากรมีการสร้างบรรยากาศในการบรรยายและ การสอนเป็นอย่างดี						
4. จำนวนวิทยากรมีจำนวนเพียงพอ						
5. เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ คอยให้ความรู้และคอยแนะนำ อย่างค่อเนื่อง						
ความเหมาะสมด้านความทันสมัย/เศรษฐกิจปัจจุบัน						
1. หลักสูตรที่ฝึกอบรมมีความเหมาะสมและ สอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน						
2. จัดแสดงนิทรรศการต่าง ๆ มีความเหมาะสมและ สามารถเข้าใจได้ง่าย						
3. ส่วนของแปลงสาธิตสามารถนำไปใช้ได้กับทุก พื้นที่						
4. ฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ มีความหลากหลายและ เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบ อาชีพ						
ความเหมาะสมด้านมาตรฐานของหลักสูตร						
1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องกับความ ต้องการของท่าน						
2. ระยะเวลาการฝึกอบรม (5 วัน ๆ ละ 7 ชั่วโมง) ของ หลักสูตร						
3. เอกสารประกอบการฝึกอบรม (ทฤษฎีและปฏิบัติ)						

หลักสูตรการฝึกอบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ความคิดเห็น					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
4. จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม/รุ่น (50-60 คน)						
5. ช่วงเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม และไม่ตรงกับช่วงเวลาที่ต้องประกอบอาชีพ						
6. การฝึกอบรมภาคทฤษฎี 1 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ 2 – 3 ชั่วโมง						

ภาคผนวก ข

โครงการฝึกอบรมเผยแพร่เศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ฯ

ภาคเหนือ

โครงการฝึกอบรมเผยแพร่เศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ฯ

ภาคเหนือ

1. ชื่อหลักสูตร หลักสูตรการฝึกอบรมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสมาชิกเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริฯ และศูนย์สาธิตและส่งเสริมศิลปาชีพภาคเหนือ

2. หน่วยงานรับผิดชอบหลัก ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ฯ
ภาคเหนือ

3. หน่วยสนับสนุน

3.1 กองการสัตว์และเกษตรกรรมที่ 3 กรมการสัตว์ทหารบก

3.2 กองพันสัตว์ต่าง กรมการสัตว์ทหารบก

4. แนวความคิดในการจัดทำหลักสูตร

4.1 ขีดถือสาระสำคัญ ตามแนวพระราชดำริ ฯ เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานชี้แนะแนวทาง การดำเนินชีวิต แก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 30 ปี

4.2 เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกรซึ่งมีรูปแบบการปฏิบัติที่หลากหลาย อาทิ เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีเป้าหมายการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปสู่เศรษฐกิจพอเพียง

4.3 ศูนย์การเรียนรู้ฯ ภาคเหนือ มีสถานที่ มีทรัพยากรและบุคลากร ที่มีรู้ความสามารถ ซึ่งมีศักยภาพที่จะดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

4.4 ขีดถือตามเป้าหมายของกองทัพบกเกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริฯ และการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

4.5 ขีดหลักการเรียนรู้ที่ขีดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้การจัดการฝึกอบรมมีเนื้อหาสาระตรงกับความต้องการของผู้เรียน และเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนโดยเน้นการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน กับประสบการณ์และการปฏิบัติการจริงเป็นสำคัญ

5. วัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรม

5.1 เพื่อพัฒนาใช้ศูนย์การเรียนรู้ ๓ ภาคเหนือ ให้สามารถเป็นศูนย์กลางด้านการบริการการเรียนรู้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แก่ประชาชนในระดับชุมชน หมู่บ้าน อำเภอ และระดับจังหวัด ของพื้นที่ทางภาคเหนือ

5.2 เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ตามกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และระดับชุมชน

5.3 เพื่อให้ประชาชนได้น้อมนำ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ๓ ตามความเหมาะสมที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

5.4 เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างยั่งยืน

6. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการปี พ.ศ.2550-พ.ศ.2555

7. พื้นที่เป้าหมาย พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ.2550-2553 ปีละ 400 คน และพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ปี พ.ศ.2552-2554 ปีละ 400 คน

8. แผนการดำเนินงาน ในปี พ.ศ.2551 ตัวอย่างตามตารางที่ 1

ตารางผนวก 1 แผนการดำเนินงานการฝึกอบรม ปี พ.ศ.2551

วิธีการดำเนินงาน	ระยะเวลาในการดำเนินงาน				กิจกรรม
	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	
1. เตรียมการและประสานงาน					ให้แต่ละฝ่ายจัดเตรียมการตามหน้าที่รับผิดชอบ พร้อมเสนองบประมาณ
2. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ					ให้แต่ละฝ่ายจัดเตรียมการตามหน้าที่รับผิดชอบ พร้อมเสนองบประมาณ
3. จัดเตรียมนิทรรศการและแปลงสาธิต					นิทรรศการเศรษฐกิจพอเพียง และแปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ โรงผลิตปุ๋ยหมัก โรงเลี้ยงสัตว์ต่างๆ ตามที่รับผิดชอบ
4. การประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					ให้แต่ละฝ่ายประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือด้านต่างๆ
5. การฝึกอบรม					
5.1 อ.แม่ริม					ฝึกอบรมเกษตรกร อ.แม่ริม
5.2 อ.ฝาง					ฝึกอบรมเกษตรกร อ.ฝาง
5.3 อ.ไชยปราการ					ฝึกอบรมเกษตรกร อ.ไชยปราการ
5.4 อ.แม่อาว					ฝึกอบรมเกษตรกร อ.แม่อาว

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

9.1 ศูนย์การเรียนรู้ฯ ภาคเหนือเป็นศูนย์กลาง เพื่อประสานงานและเชื่อมโยงกับประชาชนในชุมชน เพื่อจัดให้เป็นเครือข่ายในการขยายผลในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างยั่งยืน

9.2 ประชาชนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ ต่อกิจกรรมตามแนวพระราชดำริฯ เศรษฐกิจพอเพียง และมีความตระหนักที่จะนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และการพัฒนาชุมชน

9.3 ผลจากการฝึกอบรมหลักสูตรหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างน้อย 6 ประการ คือ การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การประหยัด การเรียนรู้ การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และการเอื้ออาทรต่อกันของคนในชุมชน

ส่วนประกอบของหลักสูตรการฝึกอบรม

หลักสูตรการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้ฯ ภาคเหนือ ซึ่งเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นในระยะเวลาในการฝึกอบรม จำนวน 5 วัน วันละ 7 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 35 ชั่วโมง ประกอบด้วยการเรียนรู้ ภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ การศึกษาดูงานทั้งภายในและภายนอกสถานที่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ส่วนแสดงนิทรรศการเศรษฐกิจพอเพียง ภายในอาคารศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ส่วนแสดงนิทรรศการ ศิลปาชีพ ภายในอาคารนิทรรศการศิลปาชีพ
3. ส่วนแปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ พื้นที่ 15 ไร่ จัดแบ่งพื้นที่เพื่อจัดทำสระเก็บน้ำ แปลงนาข้าว แปลงปลูกพืชผักไม้ผล และพื้นที่ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย โรงเรือน คอกสัตว์ อัตราส่วนพื้นที่ 30 : 30 : 30 : 10 ตามลำดับ
4. ฐานการเรียนรู้ และการจัดแสดงนิทรรศการในฐานการเรียนรู้ ฐานประกอบ
 - 4.1 ฐานการเลี้ยงสัตว์
 - 4.2 ฐานบัญชีฟาร์ม
 - 4.3 ฐาน ดิน น้ำ ปุ๋ย
 - 4.4 ฐานการปลูกพืชผัก ไม้ผล
 - 4.5 ฐานนาข้าว

4.6 ฐานพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน

4.7 ฐานการเพาะเห็ด

4.8 ฐานอิฐบล็อกประสาน

5. โครงสร้างของหลักสูตรการฝึกอบรม

หลักสูตรการฝึกอบรมสมาชิกเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ฯ ภาคเหนือ ประกอบด้วย วิชาต่างๆ ซึ่งมีวิธีการฝึกอบรม และความมุ่งหมาย ตามตาราง 2

ตารางผนวก 2 โครงสร้างของหลักสูตรการฝึกอบรม

ลำดับ	วิชาที่ฝึกอบรม	กิจกรรม
	วิชาวิธีการฝึกอบรม	
1.	ความมุ่งหมาย	การบรรยายพิเศษบรรยาย 1 ชม.เพื่อให้ทราบถึง ประวัติความเป็นมา การกิจการ จัด การดำเนินงานที่ผ่านมา และแผนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ฯ ภาคเหนือ
2.	วิชาวิธีการฝึกอบรม ความมุ่งหมาย	เสริมฐกิจพอเพียงบรรยาย 1 ชม.เยี่ยมชมนิทรรศการเสริมฐกิจพอเพียง 1 ชม.การจัดแบ่งกลุ่มเพื่อระดมสมองในการประยุกต์หลักปรัชญาเสริมฐกิจพอเพียงเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจและความตระหนักต่อการนำหลักการตามแนวทางพระราชดำริฯ ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต
3.	วิชาวิธีการอบรม ความมุ่งหมาย	เกษตรทฤษฎีใหม่บรรยาย 1 ชม.เยี่ยมชมแปลงเกษตรสาธิตทฤษฎีใหม่พื้นที่ 15 ไร่ 2 ชม.เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านเกษตรของเกษตรกรรายย่อย โดยวิธีการบริหารจัดการน้ำและที่ดินเพื่อการเกษตร เกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นเบื้องต้น และเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้าประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่
4.	วิชาวิธีการฝึกอบรม ความมุ่งหมาย	หลักการทรงงาน ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ บรรยาย 1 ชม.เพื่อให้ทราบถึงพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งทรงเป็นทั้งนักคิด นักพัฒนา และทรงเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ตามแนวทางเสริมฐกิจพอเพียง

ตารางผนวก 2 (ต่อ)

ลำดับ	วิชาที่ฝึกอบรม	กิจกรรม
5.	วิชาวิธีการอบรม ความมุ่งหมายวิชา	อนุรักษ์ดินและน้ำการเพาะเห็ดการบรรยาย 1 ชม.ฝึกปฏิบัติ 2 ชม. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทราบถึงเทคนิควิธีการเพาะเห็ดจาก วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรทั้งการเพาะเห็ด และการเพาะเห็ดแบบ โรงเรือน
6.	ห่วงโซ่ใส่ใจคุณ	เกษตรธรรมชาติบรรยาย 2 ชม.ฝึกภาคปฏิบัติ 3 ชม. เพื่อให้ทราบถึงเทคนิควิธีการเลี้ยงสุกรด้วยวิธีการเกษตรธรรมชาติ การทำโรงเรือน การทำอาหารสุกร เพื่อลดต้นทุนการผลิต สำนักงานสาธารณสุข

แผนการฝึกอบรม

การฝึกอบรมหลักสูตรหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความเหมาะสมและ
ข้อชี้แนะต่อหลักสูตรและการจัดฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้ฯ ภาคเหนือมี
กำหนด 5 วัน โดยกำหนดตารางการฝึกอบรมดังนี้

ตารางผนวก 3 ตารางกำหนดการฝึกอบรม

เวลา/วัน	การปฏิบัติ / กิจกรรม	สถานที่
วันที่หนึ่ง		
08.00-09.00	ลงทะเบียน รับเอกสารพิธีเปิด	อาคารฝึกอบรม
09.00-10.00	ปฐมนิเทศ	ห้องบรรยาย
10.00-11.00	บรรยายพิเศษ โดยผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ฯ	ห้องบรรยาย
11.00-12.00	ภาคเหนือ	ห้องบรรยาย
12.00-13.00	อาหารกลางวัน	ห้องบรรยาย
13.00-15.00	พระราชดำริฯ “ เศรษฐกิจพอเพียง ”	ห้องบรรยาย
18.00-19.00	อาหารเย็น	โรงอาหาร
วันที่สอง		
07.00-08.00	อาหารเช้า	โรงอาหาร
08.00-10.00	หลักการทรงงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ	อาคารฝึกอบรม
12.00-13.00	อาหารกลางวัน	โรงอาหาร
13.00-15.00	การระดมสมองการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง กับการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน	นิทรรศการเศรษฐกิจ พอเพียงฯ ทฤษฎีใหม่ลาน
15.00-16.00	เยี่ยมชม และศึกษาดูงานในแปลงสาธิตเกษตร	เอนกประสงค์
18.00-20.00	ทฤษฎีใหม่ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	หน้าอาคารฝึกอบรม
วันที่สาม		
07.00-08.00	อาหารเช้า	โรงอาหารอาคารฝึกอบรม
08.00-10.00	ดิน น้ำ ปุ๋ย เพื่อการเกษตร	โรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์
10.00-12.00	ฝึกภาคปฏิบัติการผลิตปุ๋ยอินทรีย์	

ตารางผนวก 3 (ต่อ)

เวลา/วัน	การปฏิบัติ / กิจกรรม	สถานที่
12.00-13.00	อาหารกลางวัน	โรงอาหาร
13.00-15.00	การทำบัญชีครัวเรือน	ห้องบรรยาย
15.00-16.00	ฝึกการทำบัญชีครัวเรือน	ฐานการเรียนรู้บัญชี
18.00-19.00	อาหารเย็น	ครัวเรือนโรงอาหาร
วันที่สี่		
07.00-08.00	อาหารเช้า	โรงอาหาร
08.00-09.00	เพาะเห็ด	ห้องบรรยาย
09.00-10.00	เยี่ยมชม ศึกษาการปฏิบัติการ การเพาะเห็ดชนิด	โรงเพาะเห็ด
10.00-12.00	ต่างๆ	อาคารฝึกอบรม
12.00-13.00	เกษตรธรรมชาติ	โรงอาหาร
13.00-16.00	อาหารกลางวัน	แปลงสาธิตทฤษฎีใหม่
18.00-19.00	ศึกษาภาคปฏิบัติการเลี้ยงสุกรแบบเกษตรธรรมชาติ	โรงอาหาร
	อาหารเย็น	
วันที่ห้า		
06.30-07.30	อาหารเช้า	โรงอาหาร
07.30-12.00	ศึกษาดูงานนอกสถานที่	ต.นาถีก อ.แม่ริม
	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง- เกษตรตัวอย่าง	ต.ป่าแดด อ.คอยสะเก็ด
12.00-13.00	รับประทานอาหารกลางวัน	บ้านป่าแดด
14.00-15.00	สรุปผลการฝึกอบรม	อ.คอยสะเก็ด
15.00-15.30	พิธีปิดการฝึกอบรม	

ภาคผนวก ค
แสดงการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางผนวก 4 ค่าความยาก-ง่าย และค่าอำนาจการจำแนกของแบบทดสอบ

แบบทดสอบ ข้อที่	จำนวนคนที่ตอบถูก (N = 20)	ค่าความยาก-ง่าย (P)	ค่าอำนาจการจำแนก (r)
1	15	0.75	0.60
2	9	0.45	0.60
3	15	0.75	0.40
4	15	0.75	0.60
5	13	0.65	0.80
6	15	0.75	0.60
7	15	0.75	0.60
8	10	0.50	0.60
9	12	0.60	0.40
10	14	0.70	0.60
11	10	0.50	0.60
12	13	0.65	0.60
13	14	0.70	0.80
14	10	0.50	0.60
15	9	0.45	0.60

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์จากโปรแกรม SPSS

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	20	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	20	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.806	45

ตารางผนวก 5 ผลวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เป็นรายข้อ Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1.การเสริมธุรกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลางและ ความไม่ประมาท	119.60	52.989	.450	.799
2.เสริมธุรกิจพอเพียงละเกษตรทฤษฎีใดศรทรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนใน ภาคเกษตรเพียงอย่างเดียว	119.75	57.039	-.245	.817
3.แนวคิดเสริมธุรกิจพอเพียงเป็นการฝใช้ ทรัพยากรหรือสิ่งที่มีเท่าที่มีอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อให้ ก่อเกิดประโยชน์สูงสุด	119.65	54.555	.132	.806

ตารางผนวก 5 (ต่อ)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
4.เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่เป็น การตัดสินใจในการประกอบอาชีพและเลี้ยง สัตว์มีการพิจารณาให้เหมาะสมกับทรัพย์สินที่มี อยู่ในครอบครัวยุคใหม่	119.55	54.155	.281	.803
5.แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยความ อดทนและความเพียร	119.55	53.524	.423	.801
6.แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทาง ดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึง ระดับรัฐ	119.60	54.147	.230	.804
7.การดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องอาศัยความรู้ความรอบคอบ และความ ระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆมา ใช้ในการวางแผนและลดหนี้สิน	119.55	54.471	.211	.804
8.การดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีการ คิดลดรายจ่าย ลดรายได้ และลดหนี้สิน	119.85	58.661	-.440	.823
9.การดำเนินการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมถะ เรียบง่าย ไม่ ฟุ้งเฟ้อ ไม่ฟุ่มเฟือย	119.45	55.524	.000	.807
10.การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สำคัญอยู่ที่ความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ไม่ยึด ติดกับวัตถุใดๆ	119.45	55.524	.000	.807
11.เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตทาง สายกลางและความพอเหมาะพอดี	119.60	56.884	-.270	.814

ตารางผนวก 5 (ต่อ)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
12.เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาอย่างค่อย เป็นค่อยไปจากรากฐานที่มั่นคงของสังคมและ วัฒนธรรม	119.55	53.629	.399	.801
13.เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ไม่หลงไปตามกระแสหรือความเปลี่ยนแปลง ของสังคม	119.50	54.368	.335	.803
14.เศรษฐกิจพอเพียงเป็นความรับผิดชอบของ ภาครัฐ ประชาชนเป็นผู้กระทำตามนโยบาย เท่านั้น	119.55	54.787	.141	.806
15.หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสูตรสำเร็จ เมื่อนำไปใช้แล้วจะต้องได้ผลลัพธ์แบบเดิม เสมอ	119.60	54.147	.230	.804
1.วิทย์	119.50	54.684	.239	.804
2.โทรทัศน์	119.45	55.524	.000	.807
3.วารสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร	119.65	53.503	.309	.802
4.เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร	119.70	56.326	-.150	.813
5.เพื่อนบ้าน	119.45	55.524	.000	.807
6.อื่นๆ เช่น การฝึกอบรม	119.55	54.155	.281	.803
1.แนวทางแก้ไขปัญหาของเกษตรกรรายย่อย วิธีการจัดการดินและน้ำเพื่อการเกษตร และ ขั้นตอนการดำเนินการทฤษฎีใหม่	116.15	52.239	.358	.800
2.การจัดกลุ่มระดมสมองในการประยุกต์ใช้ หลักเศรษฐกิจพอเพียง	115.85	54.134	.154	.806
3.เนื้อหาการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักการทำงาน ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ	115.85	50.134	.511	.793

ตารางผนวก 5 (ต่อ)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
4.การจัดการดิน น้ำ และปุ๋ยเพื่อการเกษตร	115.85	52.029	.363	.799
5.วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อการเกษตร เทคนิค การปรับปรุงบำรุงดิน และเทคนิคการผลิตปุ๋ยใช้เอง	115.85	51.924	.376	.799
6.การปลูกพืชบำรุงดินและการปลูกหญ้าแฝก	116.10	49.674	.504	.793
7.การทำบัญชีครัวเรือนเกี่ยวกับการบันทึกบัญชี รายรับ-จ่ายในครัวเรือน	116.15	49.608	.521	.792
8.การเพาะเห็ดเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการเพาะเห็ด จากวัสดุเหลือใช้ และการเพาะเห็ดแบบโรงเรือน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ	116.40	50.568	.459	.795
9.เกษตรธรรมชาติในเรื่องเทคนิคการเลี้ยงสุกรด้วย วิธีการเกษตรธรรมชาติและการทำโรงเรือน	116.30	51.379	.384	.798
1.วิทยากรมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ในการฝึกอบรม	116.15	51.187	.415	.797
2.วิทยากรมีเทคนิคการบรรยายและการสอนที่เข้าใจ ง่าย	116.35	52.345	.359	.800
3.วิทยากรมีการสร้างบรรยากาศในการบรรยายและ การสอนเป็นอย่างดี	116.50	52.684	.469	.798
4.จำนวนวิทยากรมีเพียงพอ	116.45	51.208	.419	.797
5.เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ คอยให้ความรู้และคอยแนะนำ อย่างต่อเนื่อง	116.35	48.239	.678	.785
1.หลักสูตรที่ฝึกอบรมมีความเหมาะสมและสามารถ นำไปใช้ได้กับทุกๆ พื้นที่	116.25	51.776	.326	.801
2.การจัดแสดงนิทรรศการต่างๆ มีความเหมาะสม และสามารถเข้าใจได้ง่าย	116.15	49.713	.510	.793

ตารางผนวก 5 (ต่อ)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
3.ส่วนของแปลงสาธิตสามารถนำไปใช้ได้กับทุกๆพื้นที่	116.05	53.629	.223	.804
4.ฐานการเรียนรู้ต่างๆ มีความหลากหลายและเหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ	116.15	50.766	.404	.797
1.วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร	116.25	53.461	.187	.806
2.ระยะเวลาการฝึกอบรม (5 วันๆ ละ 7 ชั่วโมง) ของหลักสูตร	116.50	54.368	.089	.809
3.เอกสารประกอบการฝึกอบรม (ทฤษฎีและปฏิบัติ)	116.25	51.566	.405	.798
4.จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเหมาะสม/รุ่น (50-60 คน)	116.25	53.461	.187	.806
5.ช่วงเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมและไม่ตรงกับช่วงเวลาที่ต้องประกอบอาชีพ	116.25	54.513	.095	.808
6.การฝึกอบรมภาคทฤษฎี 1 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติ 2-3 ชั่วโมง	116.30	54.537	.074	.809

ผลการวิเคราะห์สถิติด้วยโปรแกรม SPSS

1. ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.1 ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม (ทดสอบด้วย Chi-square)

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
เพศ * ภาพรวมหลัก	219	100.0%	0	.0%	219	100.0%

เพศ * ภาพรวมหลักสูตร Crosstabulation

			ภาพรวมหลักสูตร			Total
			เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
เพศ ชาย	Count		0	157	11	168
	% within ภาพรวมหลักสูตร		.00%	75.85%	100.00%	76.71%
หญิง	Count		1	50	0	51
	% within ภาพรวมหลักสูตร		100.00%	24.15%	.00%	23.29%
Total	Count		1	207	11	219
	% within ภาพรวมหลักสูตร		100.00%	100.0%	100.00%	100.00%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6.720 ^a	2	.035
Continuity Correction			
Likelihood Ratio	8.833	2	.012
Linear-by-Linear Association	5.349	1	.021
N of Valid Cases	219		

a. 3 cells (50.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .23.

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
ช่วงอายุ * ภาพรวมหลักสูตร	219	100.0%	0	.0%	219	100.0%

ช่วงอายุ * ภาพรวมหลักสูตร Crosstabulation

		ภาพรวมหลักสูตร			Total
		เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
ช่วงอายุ 36-40 ปี	Count	0	4	0	4
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.0%	1.9%	.0%	1.8%
41-45 ปี	Count	0	20	1	21
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.0%	9.7%	9.1%	9.6%
46-50 ปี	Count	0	42	3	45
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.0%	20.3%	27.3%	20.5%
51-55 ปี	Count	0	47	4	51
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.0%	22.7%	36.4%	23.3%
56-60 ปี	Count	1	79	3	83
	% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	38.2%	27.3%	37.9%
61-65 ปี	Count	0	5	0	5
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.0%	2.4%	.0%	2.3%
66-70 ปี	Count	0	6	0	6
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.0%	2.9%	.0%	2.7%
71-75 ปี	Count	0	4	0	4
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.0%	1.9%	.0%	1.8%
Total	Count	1	207	11	219
	% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4.075 ^a	14	.995
Continuity Correction			
Likelihood Ratio	5.225	14	.982
Linear-by-Linear Association	.904	1	.342
N of Valid Cases	219		

a. 19 cells (79.2%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .02.

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด	219	100.0%	0	.0%	219	100.0%
* ภาพรวมหลักสูตร						

ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด * ภาพรวมหลักสูตร Crosstabulation

		ภาพรวมหลักสูตร			Total
		เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดที่ไม่ได้รับการศึกษา/เรียนจบภาคบังคับ	Count	0	5	0	5
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.00%	2.42%	.00%	2.28%
ประถมศึกษาภาคบังคับปี 4-7	Count	1	166	9	176
	% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	80.19%	81.82%	80.37%
มัธยมศึกษาตอนต้น	Count	0	12	0	12
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.00%	5.80%	.00%	5.48%
มัธยมศึกษาตอนปลาย/วิชาชีพ	Count	0	19	2	21
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.00%	9.18%	18.18%	9.59%
ปริญญาตรี	Count	0	3	0	3
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.00%	1.45%	.00%	1.37%
สูงกว่าปริญญาตรี	Count	0	2	0	2
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.00%	.97%	.00%	.91%
Total	Count	1	207	11	219
	% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2.306 ^a	10	.993
Continuity Correction			
Likelihood Ratio	3.425	10	.970
Linear-by-Linear Association	.062	1	.804
N of Valid Cases	219		

a. 14 cells (77.8%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .01.

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
สถานภาพสมรส * ภาพรวมหลักสูตร	219	100.0%	0	.0%	219	100.0%

สถานภาพสมรส * ภาพรวมหลักสูตร Crosstabulation

		ภาพรวมหลักสูตร			Total
		เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
สถานภาพสมรส โสด	Count	0	36	1	37
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.00%	17.39%	9.09%	16.89%
สมรส	Count	1	130	10	141
	% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	62.80%	90.91%	64.38%
หม้าย	Count	0	33	0	33
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.00%	15.94%	.00%	15.07%
หย่าร้าง	Count	0	8	0	8
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.00%	3.86%	.00%	3.65%
Total	Count	1	207	11	219
	% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4.452 ^a	6	.616
Continuity Correction			
Likelihood Ratio	6.780	6	.342
Linear-by-Linear Association	.447	1	.504
N of Valid Cases	219		

a. 7 cells (58.3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .04.

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
จำนวนสมาชิกในครอบครัว * ภาพรวมหลักสูตร	219	100.0%	0	.0%	219	100.0%

จำนวนสมาชิกในครอบครัว * ภาพรวมหลักสูตร Crosstabulation

		ภาพรวมหลักสูตร			Total
		เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
จำนวนสมาชิกในครอบครัว 1-2 คน	Count	0	19	0	19
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.00%	9.18%	.00%	8.68%
3-4 คน	Count	1	137	4	142
	% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	66.18%	36.36%	64.84%
5-6 คน	Count	0	46	7	53
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.00%	22.22%	63.64%	24.20%
มากกว่า 6 คนขึ้นไป	Count	0	5	0	5
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.00%	2.42%	.00%	2.28%
Total	Count	1	207	11	219
	% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10.661 ^a	6	.099
Continuity Correction			
Likelihood Ratio	10.251	6	.114
Linear-by-Linear Association	5.657	1	.017
N of Valid Cases	219		

a. 8 cells (66.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .02.

Correlations

Correlations

		ภาพรวมห ลักสูตร	รวมรายได้จา กการเกษตร
ภาพรวมห ลักสูตร	Pearson Correlation	1	-.082
	Sig. (2-tailed)		.241
	N	219	207
รวมรายได้จาก การเกษตร	Pearson Correlation	-.082	1
	Sig. (2-tailed)	.241	
	N	207	207

Correlations

	ภาพรวมท ลักสูตร	รวมรายได้จาก การเลี้ยงสัตว์
ภาพรวมทลักสูตร Pearson Correlation	1	.074
Sig. (2-tailed)		.284
N	219	211
รวมรายได้จากกา รเลี้ยงสัตว์ Pearson Correlation	.074	1
Sig. (2-tailed)	.284	
N	211	211

Correlations

	ภาพรวมท ลักสูตร	รวมรายได้จา กการรับจ้าง
ภาพรวมทลักสูตร Pearson Correlation	1	.328*
Sig. (2-tailed)		.019
N	219	51
รวมรายได้จากการรับจ้าง Pearson Correlation	.328*	1
Sig. (2-tailed)	.019	
N	51	51

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

		ภาพรวมท ลักสูตร	รวมรายได้จา กการค้าขาย
ภาพรวมหลักสูตร	Pearson Correlation	1	.002
	Sig. (2-tailed)		.983
	N	219	97
รวมรายได้จากการค้าขาย	Pearson Correlation	.002	1
	Sig. (2-tailed)	.983	
	N	97	97

Correlations

		ภาพรวมท ลักสูตร	ขนาดของพื นที่ในการทำ การเกษตร
ภาพรวมหลักสูตร	Pearson Correlation	1	.016
	Sig. (2-tailed)		.818
	N	219	219
ขนาดของพื้นที่ใน การทำเกษตร	Pearson Correlation	.016	1
	Sig. (2-tailed)	.818	
	N	219	219

Crosstabs

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
การเป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชน * ภาพรวมหลักสูตร	219	100.0%	0	.0%	219	100.0%

การเป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชน * ภาพรวมหลักสูตร Crosstabulation

		ภาพรวมหลักสูตร			Total
		เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
การเป็นสมาชิกของสถาบันหรือองค์กรชุมชน	ไม่เป็น	Count 0	2	0	2
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.00%	.97%	.00%	.91%
	เป็น	Count 1	205	11	217
	% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	99.03%	100.0%	99.09%
Total		Count 1	207	11	219
		% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	.117 ^a	2	.943
Continuity Correction			
Likelihood Ratio	.226	2	.893
Linear-by-Linear Association	.079	1	.778
N of Valid Cases	219		

a. 4 cells (66.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .01.

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร * ภาพรวมหลักสูตร	219	100.0%	0	.0%	219	100.0%

ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร * ภาพรวมหลัก:

Crosstabulation

		ภาพรวมหลักสูตร			Total
		เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่การเกษตร	ไม่เคย	Count 0	96	6	102
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.0%	46.4%	54.5%	46.6%
	เคย	Count 1	111	5	117
	% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	53.6%	45.5%	53.4%
Total	Count	1	207	11	219
	% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1.156 ^a	2	.561
Continuity Correction			
Likelihood Ratio	1.537	2	.464
Linear-by-Linear Association	.625	1	.429
N of Valid Cases	219		

a. 2 cells (33.3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .47.

Correlations

Correlations

		ภาพรวมหลักสูตร	จำนวนครั้งที่เข้ารับการรักษา ฝึกรวม
ภาพรวมหลักสูตร	Pearson Correlation	1	.008
	Sig. (2-tailed)		.928
	N	219	140
จำนวนครั้งที่เข้ารับ การรักษาฝึกรวม	Pearson Correlation	.008	1
	Sig. (2-tailed)	.928	
	N	140	140

Crosstabs

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
ประสบการณ์ในการฝึก กอบรมเกี่ยวกับการเก ษตรในรอบปีที่ผ่านมา * ภาพรวมหลักสูตร	219	100.0%	0	.0%	219	100.0%

ประสบการณ์ในการฝึกกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา * ภาพรวมหลักสูตร

Crosstabulation

		ภาพรวมหลักสูตร			Total
		เห็นด้วยป านกลาง	เห็นด้วย	เห็นด้วยอ ย่างยิ่ง	
ประสบการณ์ในการฝึก ไม่เคย	Count	0	74	5	79
	% within ภาพรวมหลักสูตร	.0%	35.7%	45.5%	36.1%
เคย	Count	1	133	6	140
	% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	64.3%	54.5%	63.9%
Total	Count	1	207	11	219
	% within ภาพรวมหลักสูตร	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	.994 ^a	2	.608
Continuity Correction			
Likelihood Ratio	1.311	2	.519
Linear-by-Linear Association	.725	1	.394
N of Valid Cases	219		

a. 3 cells (50.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .36.

Correlations

Correlations

		ภาพรวมห ลักสูตร	ระดับความรู้
ภาพรวมห ลักสูตร	Pearson Correlation	1	-.078
	Sig. (2-tailed)		.253
	N	219	219
ระดับความรู้	Pearson Correlation	-.078	1
	Sig. (2-tailed)	.253	
	N	219	219

ภาคผนวก ง
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	จำสืบเอกประเสริฐ ศรีทอง
เกิดเมื่อ	8 มีนาคม 2509
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2524 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเรืองศรีวิทยา อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2527 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวช. โรงเรียนพนัสนิคมปากช่อง (รุ่น1) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2548 ปริญญาตรีบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2538 – 2541 เสมียนการเงินกรมการสัตว์ทหารบก จังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2541 – 2546 เสมียนการเงินกองการสัตว์และเกษตรกรรมที่ 2 อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2546 – 2547 เสมียนการเงินศูนย์การสุนัขทหารกรมการสัตว์ ทหารบก อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2547 – 2548 ผู้บังคับหมู่สุนัขตรวจค้นทุ่นระเบิด หมวดสุนัข ตรวจค้นทุ่นระเบิด ร้อยสุนัขยุทธวิธี พันสุนัขทหาร กรมการสัตว์ทหารบก จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2548 – ปัจจุบัน ฝ่ายการเงิน วิทยาการ ครูฝึก ช่วยราชการ ศูนย์การ เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจ ตามแนวพระราชดำริฯ และ ศูนย์สาธิตและส่งเสริมงานศิลปาชีพ ภาคเหนือ